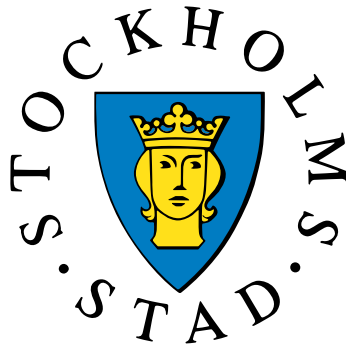

2005

Kvalitetsredovisning

Stockholms stads
pedagogiska verksamheter

FÖRORD	2
INLEDNING	3
SAMMANFATTNING AV RESULTAT.....	6
FÖRUTSÄTTNINGAR.....	8
KOMMUNAL VERKSAMHET.....	8
ENSKILDA HUVUDMÄN.....	9
EKONOMISKA RESURSER	9
PERSONALRESURSER.....	10
SOCIOEKONOMISKA STRUKTURER I STADEN.....	16
ELEVFLÖDEN I STADEN	18
LÄRANDE OCH KUNSKAP	23
SAMMANFATTANDE BEDÖMNING	23
FÖRSKOLAN	23
GRUNDSKOLAN.....	25
GYMNASIESKOLAN	30
VUXENUTBILDNINGEN	34
SUMMERING EFTER ANALYSSEMINARIER	37
BEDÖMNING OCH BETYG	39
ARBETSSÄTT OCH RESULTAT	39
SAMBANDET MELLAN GRUNDSKOLEBETYG OCH GYMNASIEBETYG LÄSÅRET 2004/05	41
INFLYTANDE OCH ANSVAR.....	43
SAMMANFATTANDE BEDÖMNING	43
ARBETSSÄTT OCH RESULTAT I DE OLIKA SKOLFORMERNA	44
FÖRSKOLA	44
GRUNDSKOLA	44
GYMNASIESKOLAN	46
VUXENUTBILDNINGEN	47
ANALYS INFÖR DEN FORTSATTA UTVECKLINGEN	48
SUMMERING EFTER ANALYSSEMINARIER	52
SAMVERKAN	53
SAMMANFATTANDE BEDÖMNING	53
SAMVERKAN VID ÖVERGÅNGAR.....	53
PEDAGOGISK SAMVERKAN MELLAN SKOLFORMER OCH YRKESGRUPPER	54
FÖRÄLDRARS INFLYTANDE	56
ELEVHÄLSA.....	58
SAMMANFATTANDE BEDÖMNING	58
RESULTAT OCH MÅLUPPFYLLELSE	60
INSATSERNA SKA VARA HÄLSOFRÄMJANDE OCH FÖREBYGGANDE	60
ARBETSMILJÖN SKA VARA TRYGG OCH SÄKER.....	62
ELEVER I BEHOV AV SÄRSKILT STÖD SKALL SPECIELLT BEAKTAS	63
SAMVERKAN ÄR VIKTIG FÖR HELHET OCH KONTINUITET	65
KOMPETENSUTVECKLING FÖR ALL PERSONAL ÄR NÖDVÄNDIG	65
TILLGÅNG TILL ELEVHÄLSANS YRKESGRUPPER SKALL GARANTERAS FÖR ATT SÄKERSTÄLLA LIKVÄRDIGHET ..	66
SUMMERING EFTER ANALYSSEMINARIER	66
JÄMFÖRELSE BRUKARUNDERSÖKNINGAR – INSPEKTIONSRAPPORTER.....	68
FÖRSLAG TILL UTVECKLINGSOMRÅDEN	75
UPPFÖLJNING AV UPPDRAG I 2004 ÅRS KVALITETSREDOVISNING	77
UNDERLAG TILL KVALITETSREDOVISNING 2005.....	79
BILAGA 1 OCH 2	

Förord

I arbetet med att ta fram underlag till stadens kvalitetsredovisning för de pedagogiska verksamheterna har ett stort antal medarbetare i förskolor och skolor på stadsdelsförvaltningar och i utbildningsförvaltningen deltagit. Det är en kollektiv produkt som är sammanställd av ett fåtal personer inom utbildningsförvaltningens stabsenhet på uppdrag av kommunstyrelsen. Det arbetet har utförts av Jan Erik Nilsson (Förutsättningar och statistikbilaga), Inger Willner (Lärande och kunskap, Jämförelse inspektörsrapporter - brukarundersökningar), Kristina Björkegren-Linder (Lärande och kunskap, Jämförelse inspektörsrapporter - brukarundersökningar, Samverkan), Marianne Odelros (Lärande och kunskap), Lars Lagheim och Ulf Gustavsson (Bedömning och betyg), Elisabeth Sjöberg (Elevhälsa) och Monica Söderman (Inflytande, Samverkan) samt Margareta Lövne som ansvarat för sammanställningen. Vi kan alla nås över växeln 08-508 33 000 eller per e-post n.n@utbildning.stockholm.se och svarar gärna på frågor eller tar emot synpunkter.

Inledning

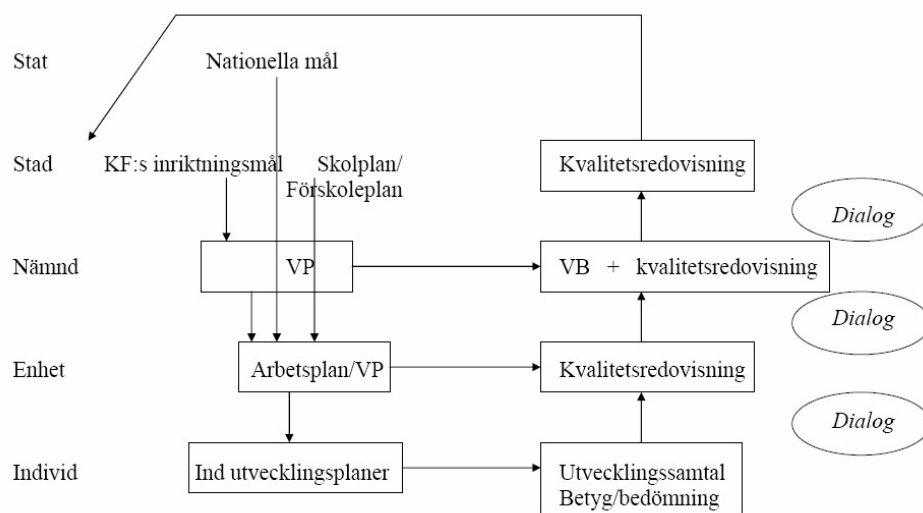
Stockholms stads kvalitetsredovisning syftar till att ge en helhetsbild och analys av kvalitetsutveckling och måluppfyllelse inom stadens pedagogiska verksamheter för 2005. Den grundar sig på utbildningsnämndens och 17 stadsdelsnämnders kvalitetsredovisningar, stadens inspektörsrapporter, brukarundersökningar, stadens elevhälsorapport, revisionsberättelser och särskilda utredningar samt statistiskt underlag i form av nyckeltal, jämförelsetal från Skolverket etc. Samtliga dokument har behandlats i en eller flera av stadens nämnder och finns utlagda på hemsidor inom staden och kan läsas där. De är därför inte sammanfattade här. Denna redovisning har i stället tyngdpunkten lagd på särskilt väsentliga målområden inom de pedagogiska verksamheterna som lärande och kunskap, bedömning och betyg, inflytande och ansvar, elevhälsa samt samverkan. För att kvalitetssäkra målområdena görs en jämförelse mellan inspektörsrapporter och brukarundersökningar. Särskild tyngd är lagd på temana inflytande och ansvar samt elevhälsa. Båda områdena behöver utvecklas ytterligare och kvalitetsredovisningen kan då tjäna som underlag för det arbetet. Redovisningen mynnar ut i förslag till utvecklingsåtgärder på ett övergripande plan.

Kvalitetssystem för stadens pedagogiska verksamheter

Stockholms kommunfullmäktige antog den 3 oktober 2005 ett kvalitetssystem för de pedagogiska verksamheterna i staden. De främsta syftena med systemet är att integrera och samordna de nationella och kommunala målen och styrdokumenterna samt förenkla och systematisera uppföljningen av verksamheterna.

Systemet kan mycket förenklat beskrivas med nedanstående figur.

Modell för styrning, uppföljning och dialog

Figuren försöker visa hur styrningen utifrån de integrerade styrdokumenterna går genom hela systemet från stat/stad till individ. Varje enhet konkretiserar i sin arbetsplan/verksamhetsplan målen för sin verksamhet och definierar hur måluppfyllelse ska nås. Arbetet sker i dialog med personal, elever och i förekommande fall föräldrar. Uppföljningen sker på motsvarande sätt genom att arbetsplan/verksamhetsplan följs upp och en resultatanalys görs, som mynnar ut i

enhetens kvalitetsredovisning. Varje nämnd sammanställer och analyserar enheternas kvalitetsredovisningar. Nämndens fördjupade redovisningar och analys i förhållande till de mål som är specifika för de pedagogiska verksamheterna sker i nämndens kvalitetsredovisning. Den utgör underlag för strategiska beslut om förbättringar. Kommunstyrelsen sammanställer sedan och analyserar nämndernas kvalitetsredovisningar till en samlad kvalitetsredovisning för stadens pedagogiska verksamheter som behandlas av kommunfullmäktige. Denna utgör ett av underlagen till stadens budget för kommande år.

Stadens arbete med kvalitetsredovisningen

Anvisningar för uppföljning av samtliga verksamheter i Stockholms stad sänds årligen ut i slutet av februari. Med dessa följer specificerade anvisningar för kvalitetsredovisningarna för de pedagogiska verksamheterna. Respektive nämnd avgör sedan hur de lokala anvisningarna ska utformas till de egna enheterna.

Som bilaga till respektive nämnds verksamhetsberättelse för 2005 skulle en kvalitetsredovisning biläggas. Den ska vara en sammanställning och analys av måluppfyllelsen av de egna pedagogiska verksamheterna. Det är bl a på det materialet som föreliggande kvalitetsredovisning bygger.

Utbildningsförvaltningen upprättar på uppdrag av kommunstyrelsen stadens kvalitetsredovisning. I slutet av arbetsprocessen genomfördes under april månad s k analysseminarier med representanter för stadens samtliga stadsdelar och utbildningsförvaltningen. Under seminarierna återredovisades temavis de huvudpunkter som framkommit efter att ha studerat allt skriftligt underlag. Seminarierna ägnades åt att fördjupa analyserna och att försöka arbeta fram åtgärdsförslag för vidare utveckling.

Parallellt med arbetet med kvalitetsredovisningen genomförde stadens skolborgarråd en heldagsdialog med varje stadsdelsnämnd på temat resultatanalys. Dialogerna var mycket uppskattade från båda håll och har varit en god grund för analysseminarierna.

I en strävan att stadens kvalitetsredovisning utöver att vara en ren redovisning även skall kunna vara ett verktyg för vidare utveckling har synpunkter och förslag som framkommit vid de olika dialogerna tagits med i redovisningen. Förslagen till utvecklingsområden återspeglar i hög grad diskuterade ämnen.

2005 års kvalitetsredovisningar

Samtliga nämnder med pedagogiska verksamheter fick i februari ut anvisningar för nämndernas kvalitetsredovisning. Dessa skulle bifogas nämndens verksamhetsberättelse. 17 stadsdelsnämnder och utbildningsnämnden har lämnat in kvalitetsredovisningar. De är av skiftande kvalitet men utgör ett samlat dokument från respektive nämnd. En stadsdelsnämnd (Enskede-Årsta) har inte lämnat någon samlad kvalitetsredovisning utan lämnat in skolornas respektive förskoleenheternas kvalitetsredovisningar. Därför finns inte stadsdelens resultat med i delar av stadens kvalitetsredovisning.

Det är näst intill omöjligt att kvalitetsbedöma stadens kvalitetsredovisningar. Några har en klart hög kvalitet medan andra kan vara tydliga och bra i vissa avseenden och mer knapphändiga i andra. Vanligt förekommande är att fokus ligger på arbetssätt rent allmänt och mindre på arbetssätt för att nå måluppfyllelse. Kvalitetsredovisningen har mer karaktär av

verksamhetsberättelse. Många redovisningar innehåller spännande läsning, men är tyvärr inte så mycket relaterade till måluppfyllelse av verksamheten. Analysen är också, om den finns, knapphändig. Ett annat relativt vanligt sätt är att använda brukarundersökningarnas resultat som det huvudsakliga resultatet på måluppfyllelse. Vanligt förekommande är även att inte separera resultat och måluppfyllelse från arbetssätt, vilket gör analysen svår. Viss osäkerhet verkar råda om vilken målgrupp redovisningen upprättas för. Det märks att på en del stadsdelar har olika personer skrivit förskole- respektive grundskoleavsnittet med den följd att kvalitetsredovisningen inte visar en samlad bild för hela stadsdelen. Det gäller även utbildningsnämnden.

Stadens nya kvalitetssystem för de pedagogiska verksamheterna syftar till att förenkla och strukturera upp uppföljningen av de pedagogiska verksamheterna. Detta återspeglas i anvisningarna för 2006 års kvalitetsredovisningar, där kvalitetsredovisningen blir ett naturligt led i uppföljningsprocessen. En förberedelse finns även för att kunna ge de stadsdelar som så önskar stöd och utbildningsinsatser.

Kompetensfonden

Under innevarande mandatperiod har två miljarder kronor varit avsatta för kompetensutveckling av personal. Ett stort antal projekt pågår och har pågått inom de pedagogiska verksamheterna. I den följande texten återopas vissa projekt och kompetensutvecklingssatsningar.

Inom några områden har stora satsningar gjorts. Många medarbetare och ledare har erbjudits kompetensutveckling som varit anpassad till de behov den egna rollen kräver. De områdena är språkutveckling och flerspråkiga barns/elevers språk- och kunskapsutveckling, matematik, bedömning och betyg, elevhälsa och ledarskap. IT i de pedagogiska verksamheterna har också varit ett stort område. Där har varje stadsdel och utbildningsförvaltningen själv kunnat forma utvecklingsarbetet utifrån sina egna förutsättningar och behov.

Många av de projekt som skolor eller stadsdelar/utbildningsförvaltningen fått medel till handlar i stort om de nämnda områdena. Andra exempel är kultur och kommunikation, skolbarnsomsorg/fritidshem, inflytande, pedagogisk dokumentation samt naturvetenskap och teknik.

Därutöver har en bred kompetenssatsning gjorts för förskolan för att höja och fördjupa personalens pedagogiska kompetens utifrån målet att alla som arbetar i förskolan ska ha en grundutbildning. Bland annat erbjuds kompetensutveckling för personal utan pedagogisk utbildning, stegvis kompetensutveckling av barnskötare som kan leda till förskollärarytbildning och bristyrkesutbildning av barnskötare till förskollärare.

Sammanfattning av resultat

På ett övergripande plan kan inledningsvis sägas att 2005 års brukarundersökningar visar att en stor del av föräldrar, elever och studerande är nöjda med kvaliteten i stadens pedagogiska verksamheter.

Stora enskilda variationer finns, men överlag är måluppfyllelsen inom utveckling/lärande och kunskap god. Förskoleplanens intentioner när det gäller språkutveckling och matematik uppfylls i hög grad och ett medvetet och kreativt arbete utförs. Elever och studerande når goda resultat. Men målet att öka andelen godkända har inte uppfyllts. Inom den kommunala vuxenutbildningen har andelen godkända ytterligare minskat sedan föregående år. Inom alla skolformer görs ambitiösa insatser för att öka måluppfyllelsen, men fortsatta åtgärder behövs för att förbättra verksamheten. Framför allt gäller det att öka likvärdigheten i utbildningen så att den anpassas till varje elev och studerandes bakgrund och förutsättningar.

Inom både grundskolan och gymnasieskolan har under året stor uppmärksamhet ägnats betydelsen av att inom och mellan skolor starta processer för att öka möjligheterna till en mer likvärdig bedömning. Det har gällt att få mer dialog inom och mellan skolor och över ämnesgränserna. Viktigt har då kompetensfondsprojektet Likvärdig bedömning och betygssättning varit. Men när det gäller att ge eleverna väl fungerande instrument för att själva kunna ta ett större ansvar för sitt lärande är det inte lika vanligt att hela verksamheter präglas av ett gemensamt synsätt.

När det gäller övergångar mellan skolformer kan man konstatera att flertalet stadsdelar har någon form av handlingsplan med rutiner för samverkan och övergång mellan förskola och förskoleklass. Hur överlämnandet av information mellan nivåerna sker varierar både inom och mellan stadsdelarna. Det är fortfarande ett viktigt utvecklingsområde liksom mellan grundskolan och gymnasiet. Det fungerar oftast bra mellan de skolformerna för elever i behov av särskilt stöd och elever som inte uppnår behörighet till nationellt program medan arbete med övergångarna för övriga elever bör hitta nya former.

Stadsdelarna har kommit långt när det gäller samverkan mellan skola och fritidshem. I stort sett är alla särskoleklasser lokalmässigt integrerade, men de förefaller också vara i början av processen att finna sina övriga former för samverkan och integrering.

Inflytande är ett uttalat utvecklingsområde. När det gäller barns inflytande framgår av kvalitetsredovisningarna att pedagogerna i förskolan arbetar med att utveckla barns inflytande men har inte gjort helheten och syftet tydligt. Grundskolorna är, bortsett från några goda exempel, medvetna om att de fortfarande inte hittat gemensamma former och strategier för inflytande i undervisningen. Det formaliserade inflytandet fungerar sedan länge, men skolorna vill utveckla innehåll och former ytterligare. Måluppfyllelsen vad gäller inflytande i undervisningen på gymnasiet varierar både inom respektive skola och mellan gymnasieskolorna. Målet uppnås inte heller inom vuxenutbildningen. En försvårande faktor är att det inte finns samma kontinuitet där som i andra skolformer. Gemensamt för alla skolformer är att inflytande är ett utvecklingsområde och att det saknas en samlad definition av begreppet.

En uppföljning av elevhälsostrategins sex kvalitetskriterier har gjorts för att få en helhetsbild av elevhälsan i staden. Värdegrundsarbetet är det område som har den bästa måluppfyllelsen.

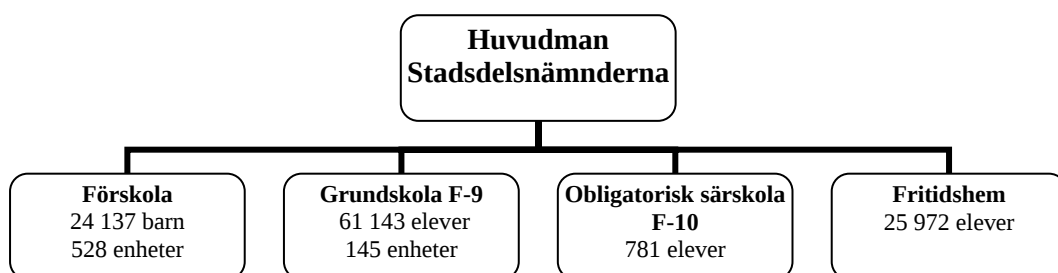
Stora insatser görs mot mobbning och annan kränkande behandling. Och trots det ger resultat i brukarundersökningarna besked om att mellan 8 och 11 procent av eleverna i skolår 3, 6 och 9 är missnöjda med hur andra barn behandlar dem.

Av kvalitetsredovisningarna framgår att olika åtgärder genomförs, men det redovisas inte vilka effekter åtgärderna ger. Det förefaller också vara så att anvisningarna för kvalitetsredovisningarna styr mer än kommunfullmäktigebeslut och skolplan. T ex saknar redovisningarna helt redogörelser för vilka åtgärder som vidtas vid olovlig frånvaro trots att skolplanen kräver det, men det fanns inte medtaget i anvisningarna. Elevhälsostrategin beslutades av kommunfullmäktige under hösten 2004 och ett läsår senare uppges att i drygt 40 procent av grund- och gymnasieskolorna diskuteras strategin. Hälften av skolorna har eller är på väg att upprätta en handlingsplan för att genomföra elevhälsostrategin. De flesta av stadsdelarnas kvalitetsredovisningar saknar uppföljning av den. I utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning rörande vuxenutbildning och särvox nämns inte elevhälsostrategin medan sfi betonar att strategin är ett utvecklingsområde.

Förutsättningar

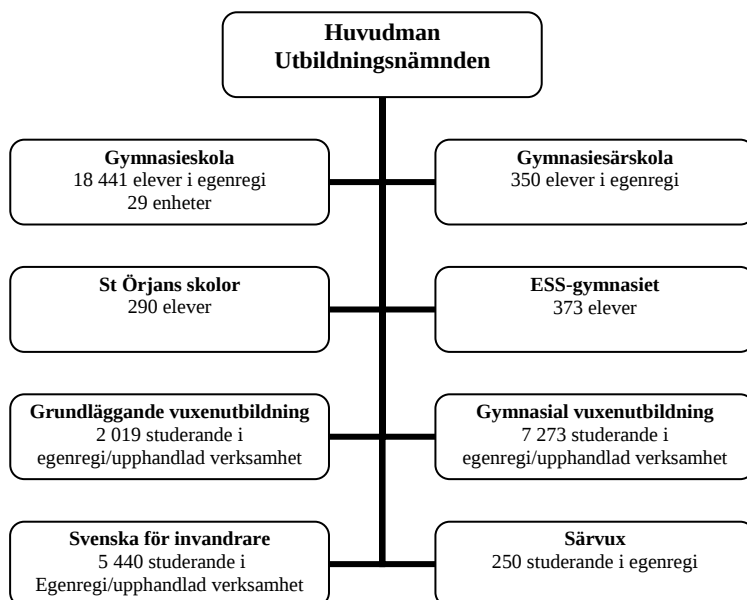
Kommunal verksamhet

Ansvar för de pedagogiska verksamheterna utövas på tre nivåer i staden. Ytterst ansvarig är kommunfullmäktige och kommunstyrelse som utgör den stadsövergripande nivån. På nämndnivå delas ansvaret mellan de 18 stadsdelnämnderna och utbildningsnämnden. Stadsdelnämndernas ansvar fördelas enligt figur 1. Enhetsnivån utgörs av förskolor, skolor och utbildningsanordnare med rektor eller chef som ytterst ansvarig.

Figur 1: Antal Stockholms- och utomkommunala elever i olika skolformer inom stadsdelnämndernas ansvarsområde.

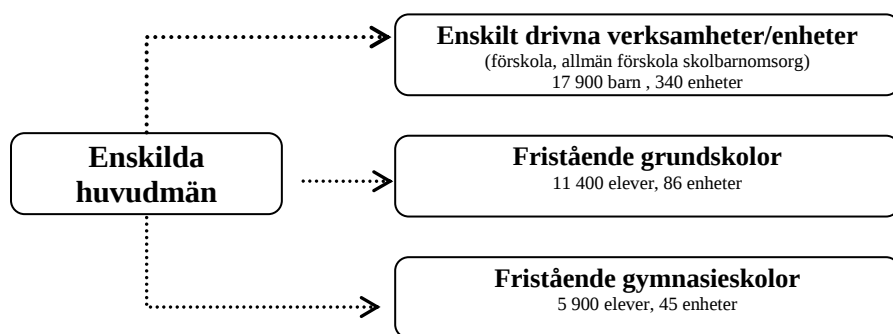
Utbildningsnämndens ansvar fördelas enligt figur 2:

Figur 2: Antal Stockholms och utomkommunala elever/studerande i olika skolformer inom utbildningsnämndens ansvarsområde.

Enskilda huvudmän

Utöver den verksamhet som staden är huvudman för, finns enskilda huvudmän som driver fristående verksamhet inom samtliga skolformer. Staden utövar tillsyn över enskilt drivna förskolor och familjedaghem och skolbarnomsorg.

Figur 3. Antal stockholmselever/studerande uppdelat på enskilda huvudmän per skolform.

Ekonomiska resurser

Stadens nettokostnader för de pedagogiska verksamheterna uppgick för år 2005 till 12 309 mnkr och fördelades enligt tabell 1. Nämnderna tilldelas resurser per barn/elev/studerande inom olika verksamheter. Respektive nämnd avgör hur resurserna ska disponeras för att uppnå måluppfyllelse på effektivast möjliga sätt. Detta gäller dock inte för stockholmselever i annan kommun, landsting eller fristående/enskild verksamhet.

Tabell 1. Stockholms stads nettokostnader för pedagogiska verksamheter 2005 (mnkr):

Källa: SLK

Verksamhet	SDN	UtbN	Totalt	Andel i %
Förskola och skolbarnsomsorg	3 231	935	4 167	34
Grundskola	4 863	862	5 724	47
Särskola	112	261	373	3
Gymnasieskola	0	1 742	1 742	14
Vuxenutbildning	0	303	303	2
Summa pedagogiska verksamheter	8 206	4 103	12 309	100%

Stadens kostnad för utbildning har under åren 2002-2004 legat lägre än utbildningskostnaden per invånare vid jämförelse med samtliga kommuner i landet, se tabell 2. Vid jämförelse av utbildningskostnader mellan Stockholm och de två andra storstadskommunerna befinner sig Stockholm på ungefär samma nivå. Siffror för 2005 finns tillgängliga först hösten 2006.

Tabell 2.

Kostnad per invånare för utbildning (Källa: Skolverket)	2002	2003	2004
Stockholm	10 772	10 823	10 533
Göteborg	10 909	10 737	11 314
Malmö	11 111	11 797	11 839
Samtliga kommuner	12 528	12 898	13 137

Kostnaderna per invånare för barnomsorg är enligt tabell 3 däremot högre i Stockholm vid jämförelse med samtliga kommuner och även vid jämförelse med Göteborg och Malmö.

Tabell 3.

Kostnad per invånare för barnomsorg (Källa: Skolverket)	2002	2003	2004
Stockholm	5 697	5 855	6 084
Göteborg	4 992	5 150	5 244
Malmö	4 425	4 877	5 021
Samtliga kommuner	4 960	5 178	5 337

Personalresurser

Förskola

Antal barn per anställd minskade i genomsnitt från 4,6 till 4,3 barn per anställd enligt diagram 1. Men nyckeltalet omdefinierades för år 2005. Det gör att jämförelse mellan 2005 och tidigare år inte helt går att göra. Rinkeby har flest anställda per barn eller 3,6 barn per anställd. De hade flest även 2004, då med 3,4 barn per anställd. Älvsjö å andra sidan hade 4,9 barn per anställd.

Diagram 1. Antal barn per anställd i förskola i kommunal regi.

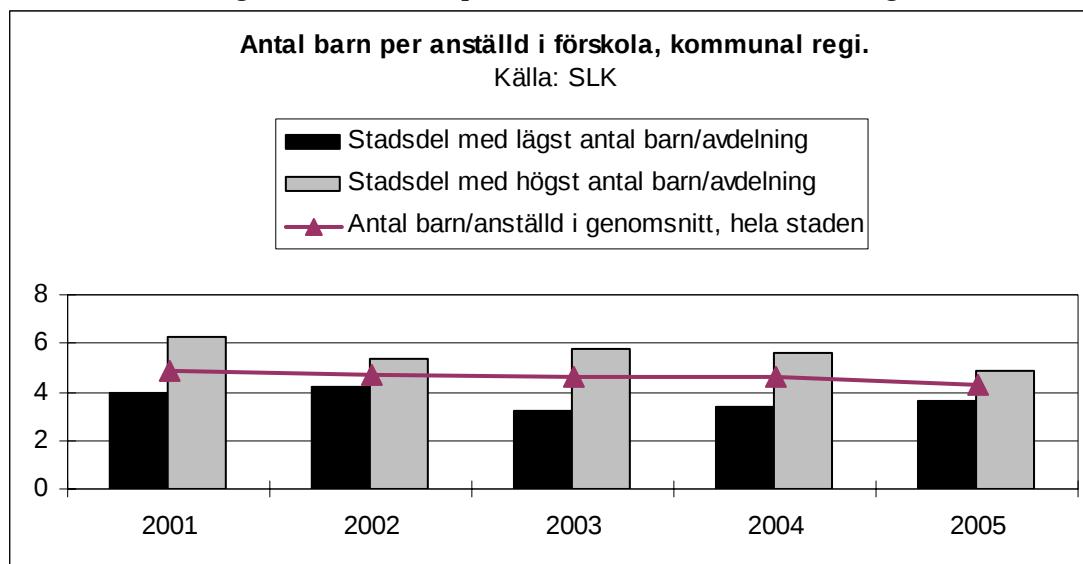
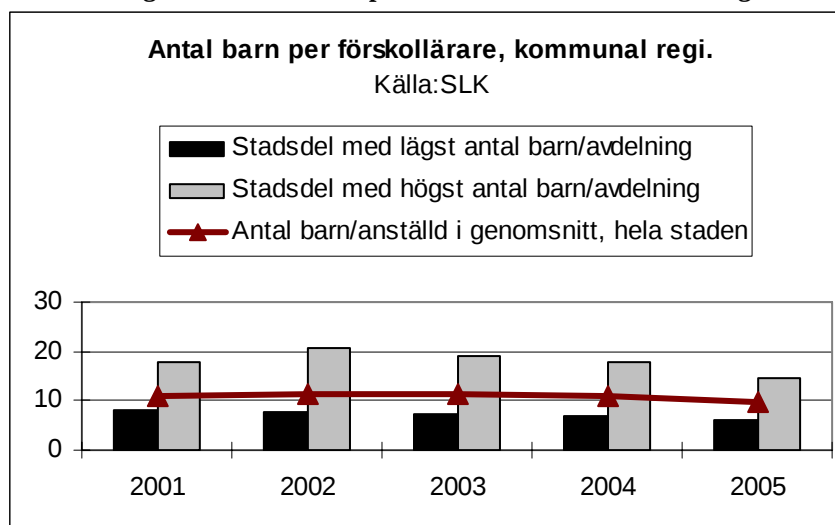

Diagram 2 visar att antalet barn per förskollärare minskade från 10,9 till 9,6 mellan 2004 och 2005. Även här omdefinierades nyckeltalet 2005.

Diagram 2. Antal barn per förskollärare i kommunal regi

Enligt nationell statistik i tabell 4 har staden en lägre andel personal med pedagogisk högskoleutbildning i förskolan.

Tabell 4.

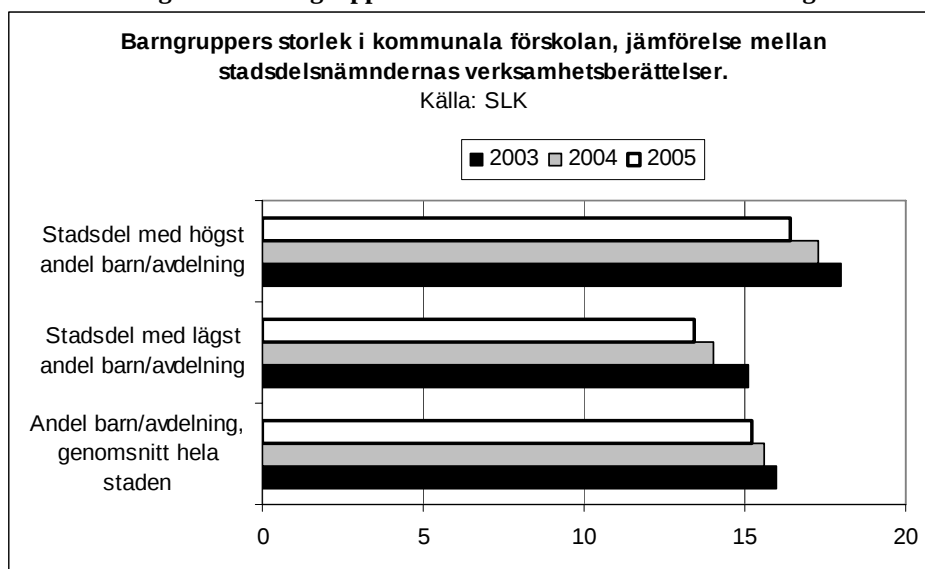
Förskola, andel (%) årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning (källa: Skolverket)					
	2001	2002	2003	2004	2005
Stockholm	44	45	42	43	44
Göteborg	50	49	49	50	53
Malmö	51	49	50	48	49
Samtliga kommuner	52	51	52	51	51

Barngruppernas storlek

Staden har som mål att under perioden 2003-2006 minska antalet barn i förskolan med i genomsnitt två barn per avdelning med bibehållen personal.

Enligt statistik från SLK (diagram 3) minskade barngruppernas storlek i förskolan under perioden i genomsnitt från 16,0 till 15,2. 2005 hade Rinkeby lägst antal barn per grupp med 13,4. Högst hade Liljeholmen med 16,4. I stadsdelarna Spånga-Tensta, Kungsholmen och Enskede-Årsta ökade barngruppernas storlek något åren 2004-2005. I övriga stadsdelar var det ingen förändring. Statistik för samtliga stadsdelar finns i bilaga 1.

Diagram 3. Barngruppers storlek i förskolan i kommunal regi.

Enligt tabell 5 har Stockholm något mindre antal barn per avdelning vid en jämförelse med samtliga kommuner och Göteborg och Malmö. På grund av att barngruppernas storlek har mätts vid olika tidpunkter skiljer sig siffrorna för Stockholm åt något mellan diagram 3 och tabell 5.

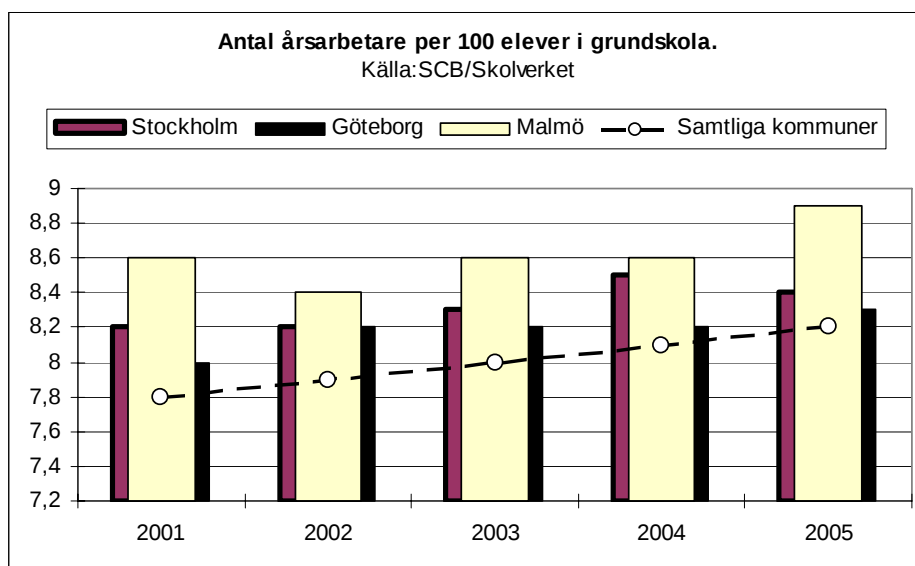
Tabell 5.

Förskola, antal barn per avdelning. (Källa: Skolverket)	2003	2004	2005
Stockholm	18,8	17,9	16,8
Göteborg	16,6	16,8	17,2
Malmö	17,5	17,7	17,1
Samtliga kommuner	17,2	17,2	17,0

Grundskola

Enligt stadens nyckeltal (nr 6) hade stadens grundskolor i genomsnitt 9,0 lärare per 100 elever under 2005. Högst andel hade Farsta med 15,5 och lägst hade Katarina-Sofia med 7,3. Samtliga stadsdelar redovisas i bilaga 1. Jämfört med landets kommuner i snitt så har Stockholm en högre lärartäthet, men vid jämförelse med övriga storstadskommuner har Malmö en högre lärartäthet än Stockholm (diagram 4).

Diagram 4. Antal årsarbetare per 100 elever i grundskola.

Andelen förskollärare/lärare med formell kompetens ökade i grundskolan skolår F-9 till i genomsnitt 97 procent, se tabell 6. Fördelningen per stadsdel finns i bilaga 1.

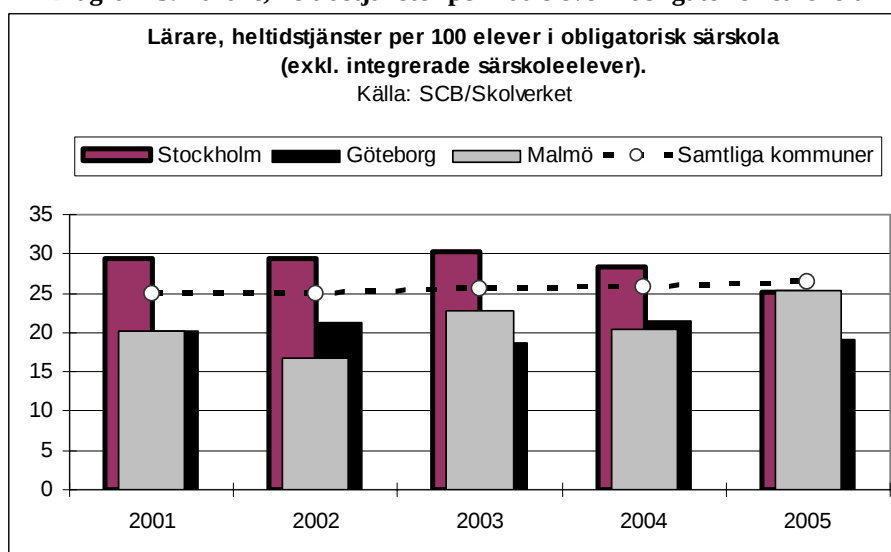
Tabell 6.

Andel lärare (%) med formell kompetens, Skolår F-9 (Källa: SLK)	2001	2002	2003	2004	2005
Lägsta andel per stadsdel	84,3	82,9	82,3	80	88
Högsta andel per stadsdel	100	99,4	100	100	100
Genomsnitt staden	93,2	91,4	93,7	95	97

Obligatorisk särskola

I Stockholm går det i genomsnitt 25,2 lärare per 100 elever inom den obligatoriska särskolan, vilket är en minskning jämfört med 2004 års siffra som var 28,4. Stockholm ligger enligt diagram 5 något under genomsnittet den genomsnittliga siffran för landets kommuner som var 26,4 för år 2005.

Diagram 5. Lärare, heltidstjänster per 100 elever i obligatorisk särskola

Enligt tabell 7 har behörigheten höjts mellan 2004 och 2005 bland dem som arbetar i särskolan i Stockholm. Stockholm ligger dock fortfarande något under genomsnittet vid jämförelse med övriga storstadskommuner och samtliga kommuner.

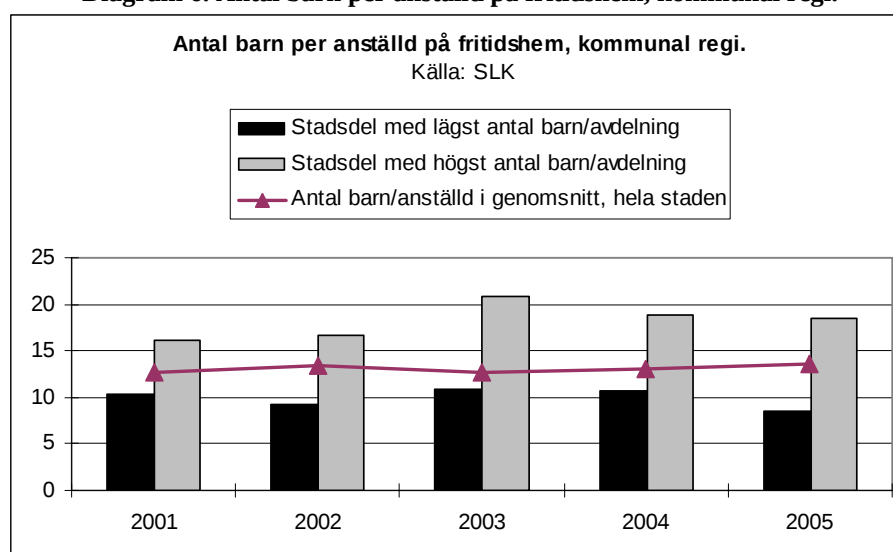
Tabell 7.

Obligatorisk särskola (exkl. integrerade särskoleelever). Andel (%) lärare, heltidstjänster med pedagogisk utbildning. (Källa: Skolverket)					
	2001	2002	2003	2004	2005
Stockholm	84	81	81	83	87
Göteborg	92	91	91	91	89
Malmö	93	94	91	93	89
Samtliga kommuner	88	86	87	89	89

Fritidshem

Det genomsnittliga antalet barn per anställd i stadens fritidshem ökade från 13,1 år 2004 till 13,5 år 2005. Antalet barn per anställd i stadsdelarna varierar. Högst antal hade Liljeholmen med 18,4 och lägst hade Östermalm med 8,6. Redovisning av samtliga stadsdelar finns i bilaga 1.

Diagram 6. Antal barn per anställd på fritidshem, kommunal regi.

Personalkompetensen i fritidshemmet är enligt tabell 8 betydligt lägre i Stockholm än i övriga landet och i stort sett oförändrad mellan 2001-2005.

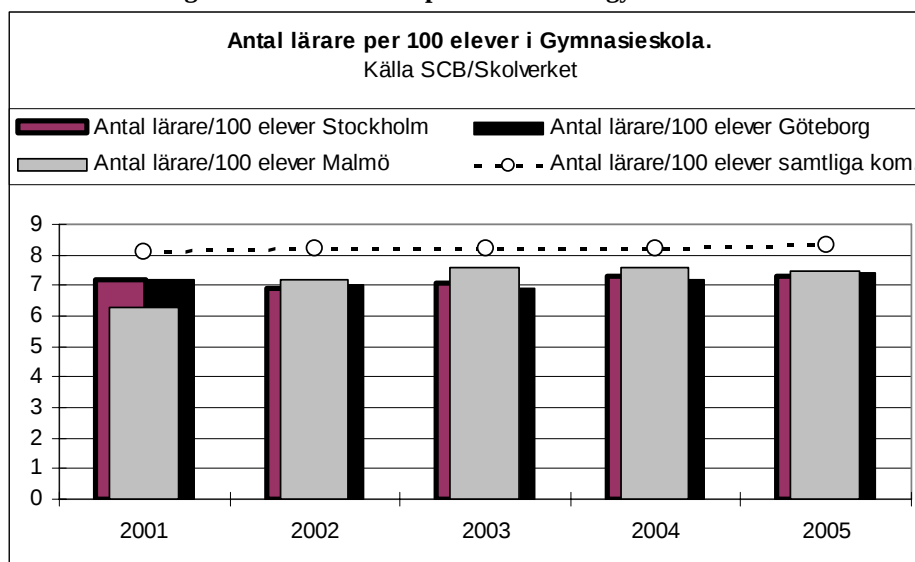
Tabell 8.

Fritidshem, årsarbetare, andel med pedagogisk högskoleutbildning (Källa: Skolverket)	2001	2002	2003	2004	2005
Stockholm	44	40	41	41	41
Göteborg	67	63	62	67	66
Malmö	60	58	59	60	61
Samtliga kommuner	59	57	58	60	61

Gymnasieskola

I gymnasieskolan minskade den genomsnittliga lärartätheten marginellt från 7,6 till 7,5 mellan läsåren 03/04 och 04/05.

Diagram 7. Antal lärare per 100 elever i gymnasieskolan.

Andelen behöriga lärare i stadens gymnasieskolor minskade marginellt år 2005 i jämförelse med år 2004 enligt diagram 7. Den genomsnittliga andelen behöriga lärare i gymnasieskolan har dock minskat mellan åren 2001 och 2005 med 6 procent.

Utbildningsförvaltningen statistik, som på grund av olika mätdatum skiljer sig från den nationella statistiken, visar att lärartätheten skiftar mellan olika skolor enligt tabell 9. Skärholmens gymnasium har den högsta lärartätheten med 14,3 antal lärare per 100 elever och Kungsholmens gymnasium har den lägsta med 5,4 antal lärare per 100 elever.

Tabell 9.

Andel (%) behöriga lärare, gymnasieskola (källa: utbf)	2001	2002	2003	2004	2005
Högsta andel per skola	100	100	99	100	100
Lägsta andel per skola	80	73	66	76	75
Genomsnitt	92	91	91	87	86

Antalet elever per studie- och yrkesvägledare, kurator och skolsköterska minskade mellan 2004 och 2005. Dock varierar tillgången mellan olika skolor vilket till viss del kan förklaras med skiftande behov beroende på elevunderlaget.

Tabell 10.

Gymnasieskola (källa: utbf)	2001	2002	2003	2004	2005
Antal elever per SYV	437	427	435	459	409
Antal elever per kurator	577	572	570	571	553
Antal elever per skolsköterska	617	635	657	652	603

Socioekonomiska strukturer i staden

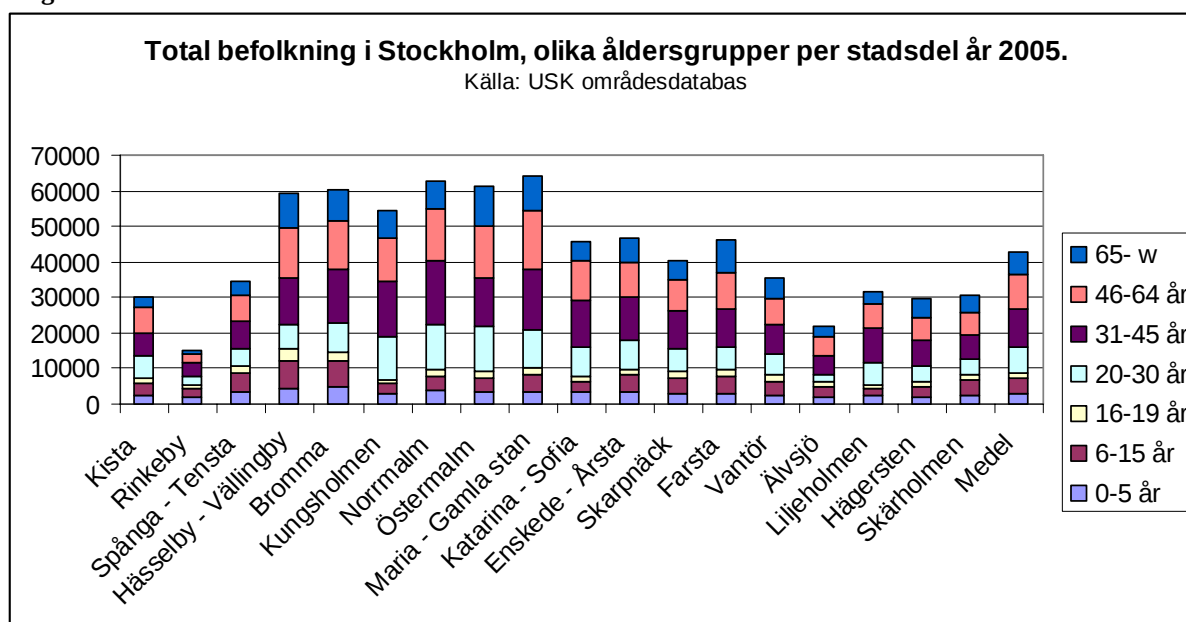
Stockholms stad uppvisar stora skillnader mellan stadsdelarna när det gäller socioekonomiska faktorer som folkmängd, utbildning, inkomst, arbetslöshet och svensk eller utländsk bakgrund. Inom de enskilda stadsdelarna kan skillnaderna också vara stora.

Syftet med det här avsnittet är att ge en sammanfattande deskriptiv bild av de socioekonomiska förhållandena på stadsdelsnivå.

Stockholms befolkning, antal och ålderstruktur

Stockholms stad hade år 2005 en totalbefolkning på cirka 771 000 personer. Befolkningen i åldern 1-5 år utgjorde cirka 7 procent av den totala befolkningen, 6-15 år cirka 10 procent och åldrarna 16-19 år cirka 4 procent. De folkrikaste stadsdelarna var innerstadsstadsdelarna (med undantag av Katarina-Sofia), Bromma och Hässelby-Vällingby.

Diagram 8.

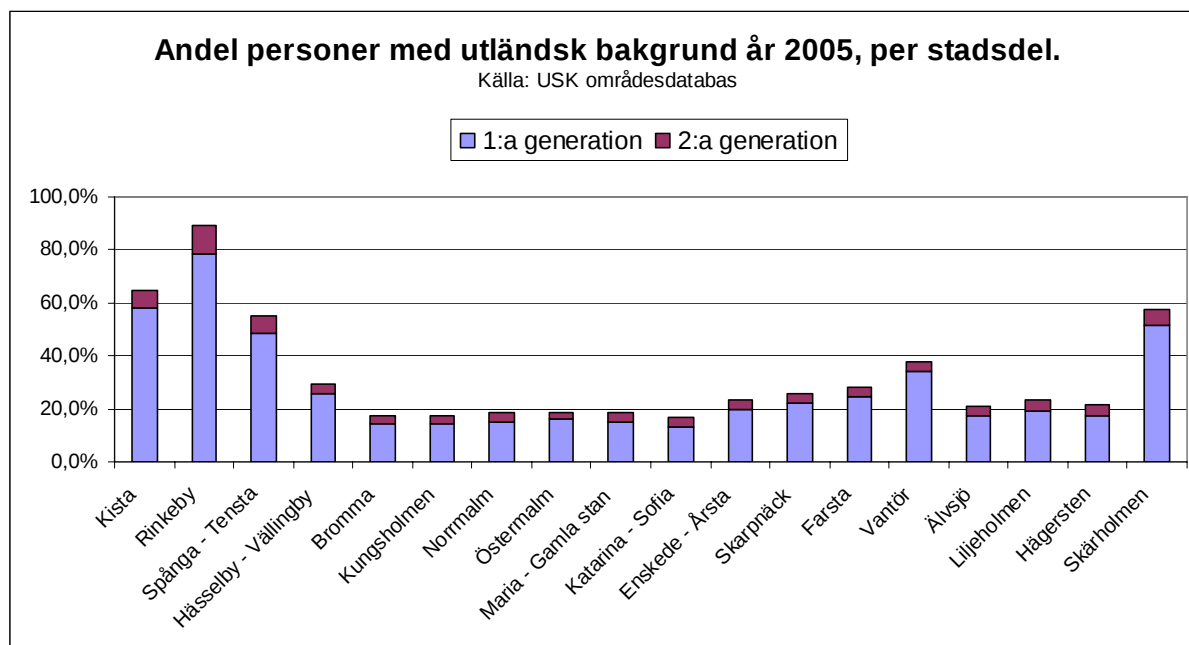

Utländsk bakgrund

Enligt USK:s definition är personer med utländsk bakgrund de som är folkbokförda i Stockholm och som antingen är födda utomlands och/eller har ett utländskt medborgarskap. Första generationens invandrare är de som är utrikes födda. Andra generationens invandrare är de som är födda i Sverige efter 1940 med minst en förälder född utomlands.

Andelen personer med utländsk bakgrund varierar mellan stadsdelarna. Framför allt i stadsdelarna Rinkeby, Kista, Skärholmen och Spånga-Tensta utgör befolkningen med utländsk bakgrund en stor del. Stadsdelar som har en låg andel personer med utländsk bakgrund är framför allt innerstadsdelarna.

Diagram 9.

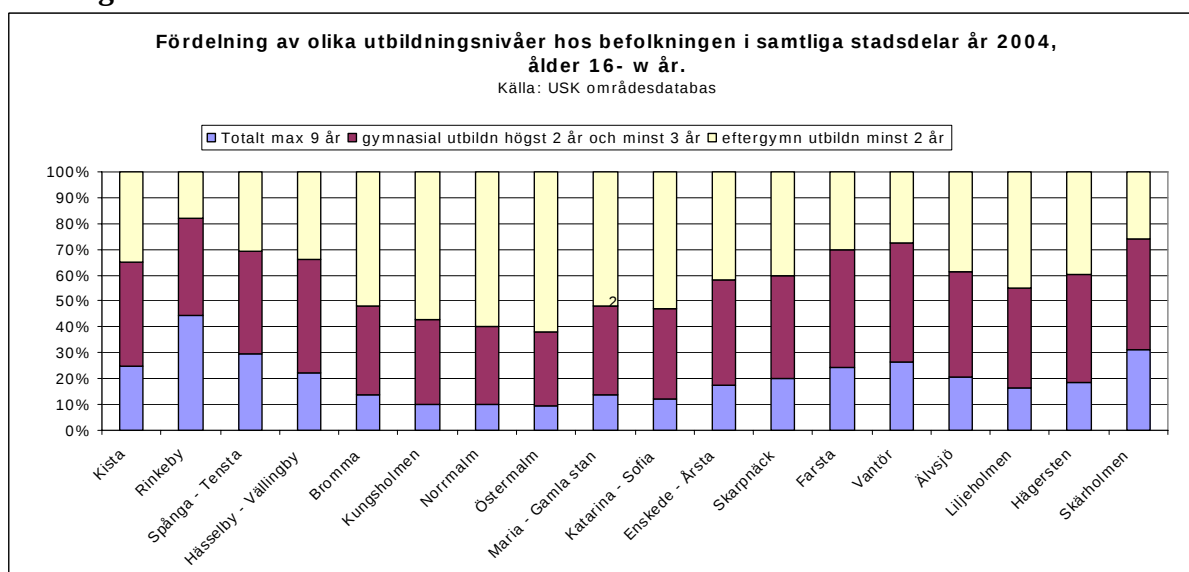

Befolkningens utbildningsnivåer

Uppgifter om befolkningens utbildningsnivåer kommer från USK och grundar sig på SCB:s register för befolkningens högsta utbildningsnivå. I registret finns uppgifter om alla avslutade utbildningar inom Sveriges skolväsende. Statistik för 2005 blir tillgänglig först sommaren 2006.

Av diagrammet nedan framgår att Rinkeby, Skärholmen, Spånga-Tensta, Kista, Farsta och Vantör har högst andel lågutbildade. Innerstadsstadsdelarna och Bromma har högst andel högutbildade.

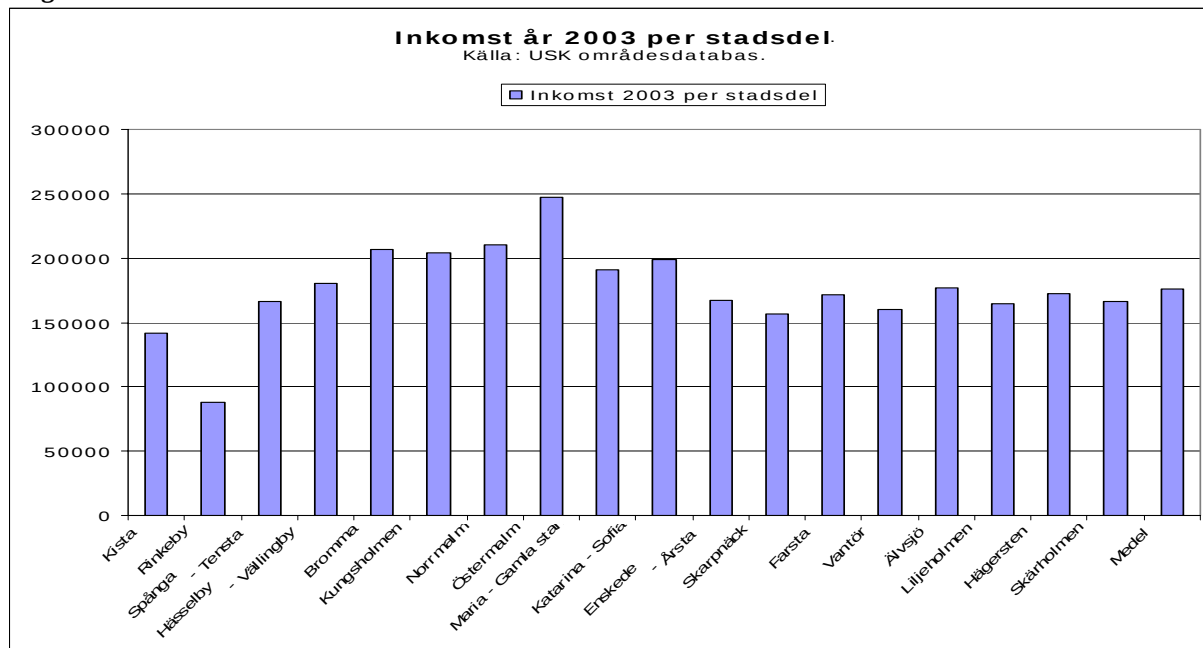
Diagram 10.

Inkomstfördelning i stadsdelarna

Tillgänglig inkomststatistik från USK är från 2003. Medelinkomsten i staden var 176 000 kr. De flesta stadsdelar låg över denna nivå med undantag för Rinkeby och Kista. De båda stadsdelarna samt Skärholmen är också de som har högst andel öppet arbetslösa. Den högsta medelinkomsten fanns främst i innerstan, som också har den lägsta andelen arbetslösa.

Diagram 11.

Sammanfattning

Mycket kort kan man säga att de nordvästra stadsdelarna Rinkeby, Spånga-Tensta och Kista är stadsdelar med hög andel lågutbildade, låg andel högutbildade, låg inkomst och hög andel personer med utländsk bakgrund. Bromma, som också ligger i nordväst, sticker av och liknar mest innerstadsstadsdelarna. Dessa präglas av det omvända förhållandet; hög andel högutbildade, höga inkomster och låg andel personer med invandrarbakgrund. Dock finns en viss arbetslöshet även i dessa stadsdelar. Farsta och Vantör har en högre andel lågutbildade än övriga stadsdelar i söderort. Skärholmen och Vantör har en hög andel personer med utländsk bakgrund. Alla tre stadsdelarna har en hög andel såväl arbetslösa som personer med låg inkomst.

Elevflöden i staden

Det finns skillnader i skolors resultat beroende på i vilken stadsdel skolan ligger (se avsnittet *Kunskap och Lärande*). Det finns även skillnader när det gäller val av kommunal eller fristående skola och var skolan är belägen. Det kan delvis förklaras utifrån stadsdelarnas socioekonomiska struktur. Forskning på området menar att "på samma sätt som Stockholms olika stadsdelar präglas av olika förhållanden som påverkar de invånare som bor där, präglas skolor belägna i de olika stadsdelarna av olika förhållanden som påverkar de elever

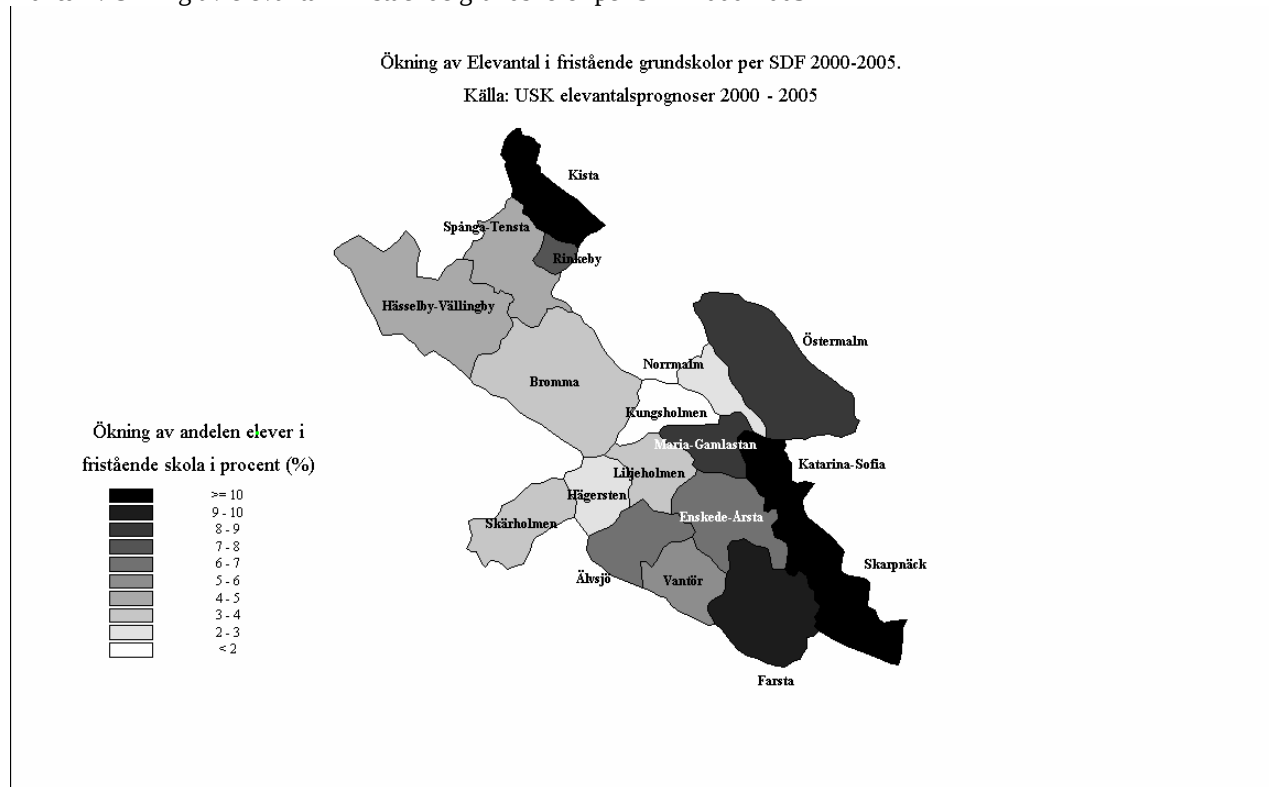
som går i skolan. Skolan som institution påverkas på ett avgörande sätt av de omgivande socioekonomiska strukturerna men även av den etniska sammansättningen i området där skolan är belägen samt områdets rykte och lokala kultur ” (Kallstenius s 20).

Förändringar i elevantal i stadsdelarna

Mellan åren 2000-2005 ökade det totala elevantalet i grundskoleåldern med cirka 800 elever till totalt cirka 77 700 elever. Under samma tidsperiod minskade antalet elever i kommunala grundskolor med cirka 7 procent till totalt 81 procent (63 300 elever). Antalet elever i fristående grundskolor ökade med cirka 5 procent till totalt cirka 14 procent (11 000 elever). Antalet elever som väljer skola i annan kommun ökade med cirka 1 procent till totalt 3 procent (2 200). Övriga; ESS-gymnasiet, statliga specialskolor, skolor i utlandet var cirka 2 procent (1 300) under 2005.

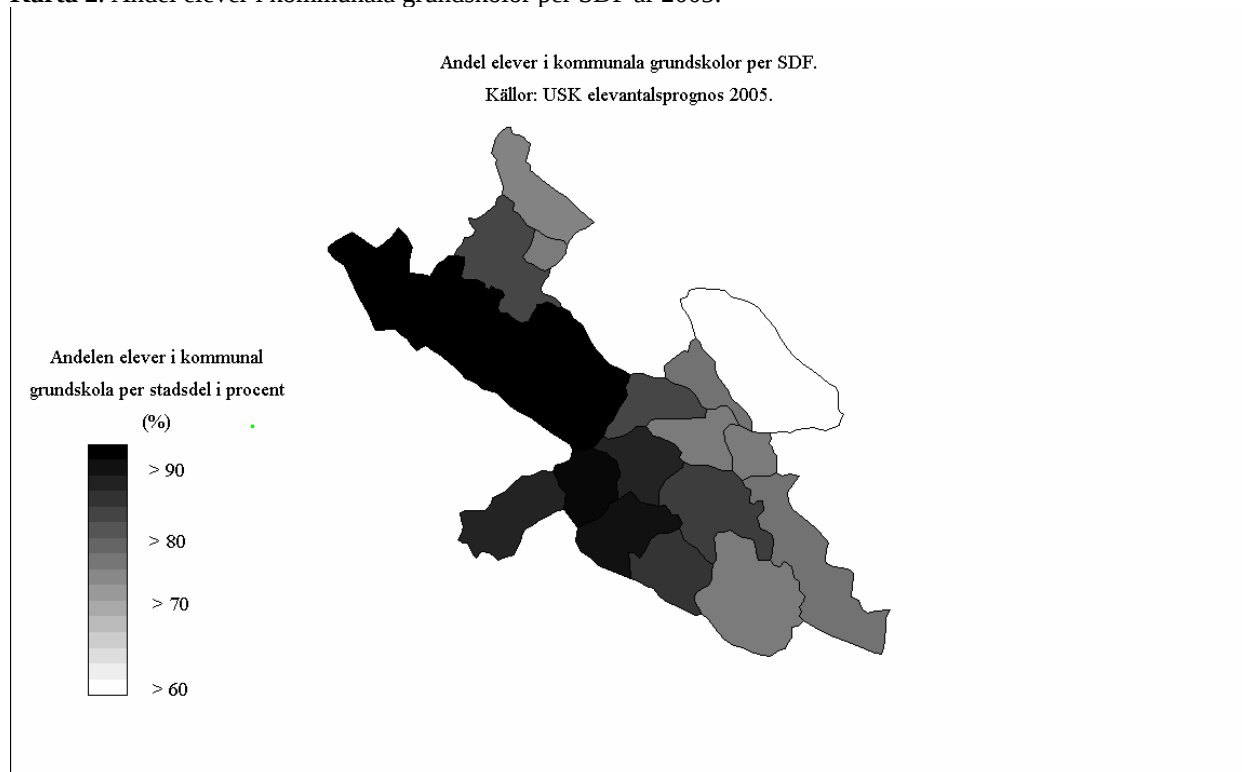
Karta 1 visar att de största ökningarna av elever i fristående skola åren 2000-2005 skedde i de i sydvästra Stockholm, vissa innerstadsstadsdelar, och Kista och Rinkeby i västra Stockholm.

Karta 1. Ökning av elevantal i fristående grundskolor per SDF 2000-2005

De stadsdelar som hade högst andel elever i kommunal grundskola per stadsdel framgår av karta 2.

Karta 2. Andel elever i kommunala grundskolor per SDF år 2005.

Elevrörelser mellan stadsdelar

Av kartorna framgår inte de rörelser elever gör inom den egna stadsdelen och till andra stadsdelar. Det finns en stor variation i vilken omfattning eleverna väljer en skola i eller utanför den egna stadsdelen och hur man väljer. Tendensen är att allt fler väljer en kommunal eller fristående skola i en annan stadsdel än den egna.

Statistiken visar att elever som bor i södra Stockholm i högre grad än övriga väljer en kommunal skola utanför den egna stadsdelen (se bilaga 2). Andelen som sökte sig till kommunala skolor i andra stadsdelar ökade under åren 2000-2005 mest i söderort. Sydvästra Stockholm, Bromma och Hässelby-Vällingby har de totalt sett största elevandelarna i kommunal skola.

Den lägsta andelen elever i kommunal skola finns främst i innerstaden och de sydöstra stadsdelarna, framför allt Skarpnäck och Farsta. Alla dessa plus Kista har också den största elevandelsökningen i fristående skola.

De som bor i innerstaden visar en tendens att välja fristående skola i en närlägen stadsdel eller i övriga innerstaden. De som bor i södra Stockholm och söker sig till en fristående skola utanför den egna stadsdelen har en tendens att söka sig till skolor i innerstaden eller i en annan närlägen stadsdel.

Exempel från tre stadsdelar

Skärholmen i södra Stockholm, Norrmalm i innerstaden och Kista i nordvästra Stockholm är stadsdelar som enligt den tidigare texten har olika karaktär. De får utgöra exempel på hur elevrörelserna i staden kan se ut.

Diagram 12 visar hur elevandelarna från de tre stadsdelarna fördelade sig i kommunala skolor i stadens samtliga stadsdelar 2005.

De som bodde i Skärholmen och valde en kommunal skola i en annan stadsdel valde främst en skola i de närläggna stadsdelarna Hägersten, Liljeholmen och Älvsjö. En stor andel valde också en skola utmed tunnelbanans linjer och i Maria-Gamla stan, Östermalm och Norrmalm. Ökningen av andelen elever från Skärholmen i Maria-Gamla stan är relativt hög.

De som bodde i Norrmalm och valde en kommunal skola utanför sin stadsdel valde i första hand Östermalm och i de övriga innerstadsstadsdelarna.

Elever som bodde i Kista och sökte sig till en kommunal skola utanför den egna stadsdelen sökte i första hand till Kungsholmen och Norrmalm. En viss andel sökte sig till närläggna stadsdelar i västerort.

Diagram 12.

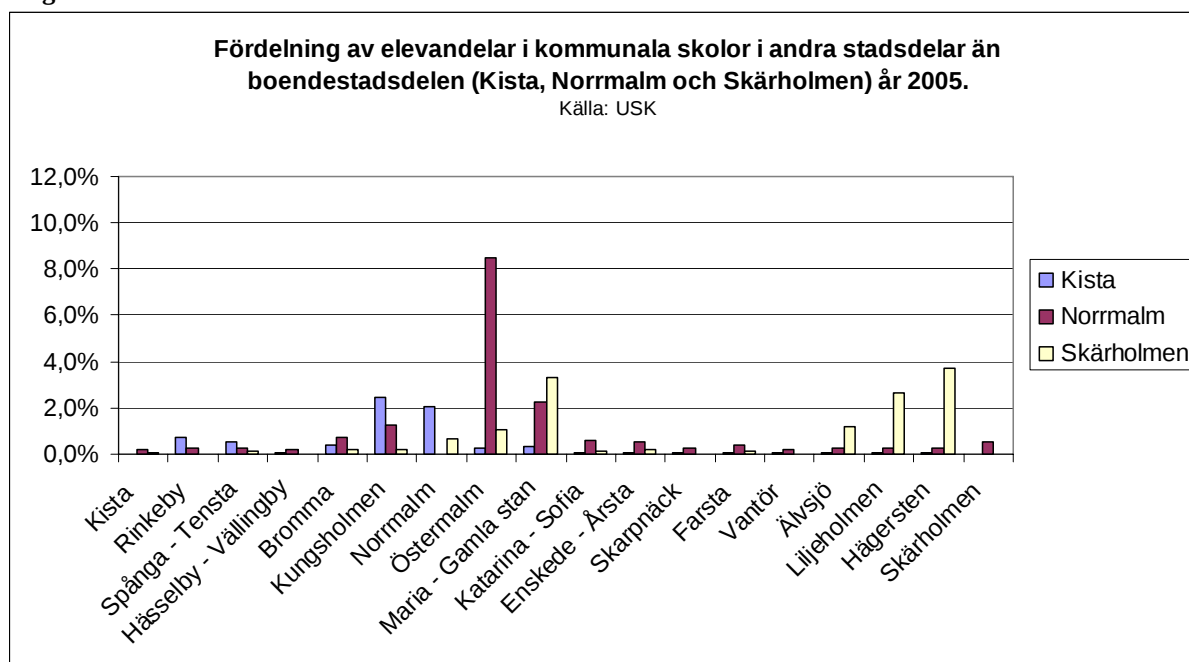

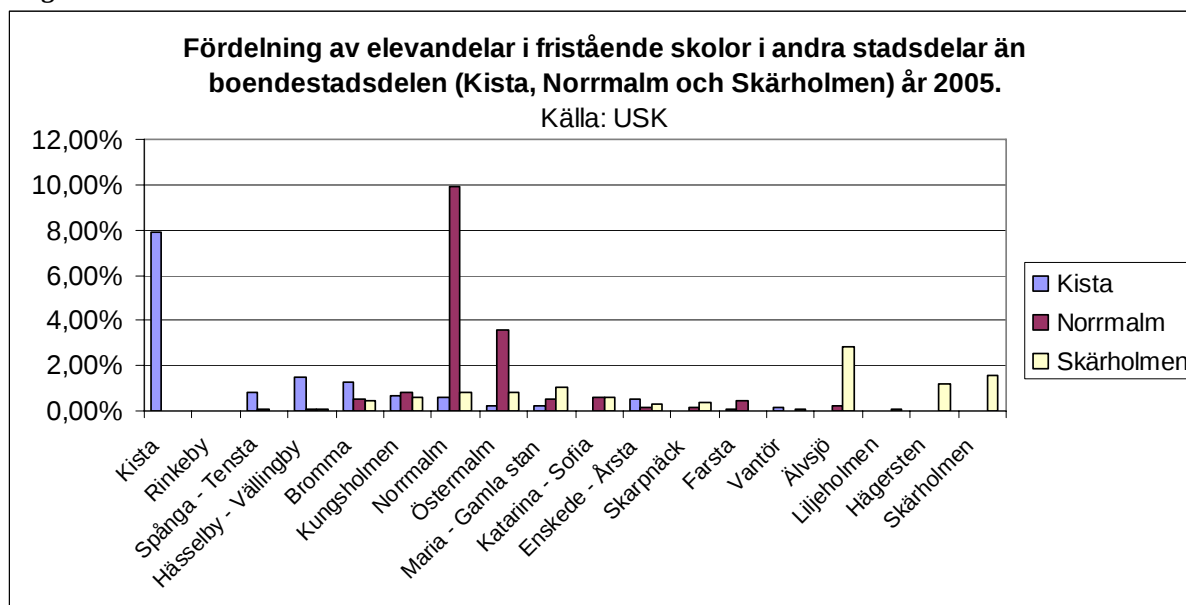
Diagram 13 visar hur elevandelarna från de tre stadsdelarna fördelade sig på fristående skolor i stadens samtliga stadsdelar 2005.

Av de närläggna stadsdelarna valde elever från Skärholmen i mycket hög grad en skola i Älvsjö men även i Hägersten. I Älvsjö finns tre profilskolor med inriktning mot hemspråk och/eller religion. En stor andel valde också en fristående skola i innerstaden.

Elever från Norrmalm som valde att gå fristående skola utanför den egna stadsdelen valde Östermalm. Mycket få valde en fristående skola utanför innerstan.

Elever i Kista som valde friskola utanför det egna området valde en skola i västerort eller innerstan.

Diagram 13.

Lärande och kunskap

Sammanfattande bedömning

De gällande styrdokumentet inom området lärande och kunskap är de nationella läroplanerna samt stadens förskoleplan, skolplan och budget.

Inom förskolan är måluppfyllelsen svårbedömbart på ett generellt plan när det gäller utveckling och lärande. Men tydligt är att förskoleplanens intentioner när det gäller satsningar på språkutveckling och matematik har uppfyllts i hög grad och att ett medvetet och kreativt arbete bedrivs.

Den bild som framkommer av måluppfyllelsen i grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning inom området lärande och kunskap är inte entydig och uppvisar stora variationer mellan skolformer och mellan skolor/anordnare och elever och studerande. De flesta elever och studerande når mycket goda resultat, dock har inte målet att öka andelen godkända inom grundskola, gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen uppfyllts. Inom den kommunala vuxenutbildningen har andelen godkända minskat stadigt, särskilt under de tre senaste åren.

Det framgår av kvalitetsredovisningarna från stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden att ambitiösa insatser görs för att öka måluppfyllelsen utifrån läroplanerna och stadens styrdokument. En positiv utveckling sker också inom många av stadens pedagogiska verksamheter, särskilt inom områdena språkutveckling och matematik. Det krävs dock fortsatta kvalitetsutvecklande insatser för att förbättra verksamheten och framför allt att öka likvärdigheten i utbildningen så att den anpassas till varje elevs och studerandes bakgrund och förutsättningar.

Förskolan

Läroplanen för förskolan anger att barnen ska erbjudas en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en enhet. Den språkliga och sociala utvecklingen betonas liksom vikten av att den pedagogiska verksamheten genomförs så att den stimulerar och utmanar barnets utveckling och lärande. I stadens förskoleplan lyfts särskilt områdena kommunikation, språk och kultur fram som viktiga. I förskoleplanen anges att kraftfulla satsningar på varje barns språkutveckling är den enskilt viktigaste frågan i Stockholms förskolor.

Arbetsätt för måluppfyllelse

Av årets kvalitetsredovisningar framgår mycket tydligt att de prioriterade områdena i stadens förskoleplan; språk och kommunikation, har fått ett starkt genomslag i förskolornas verksamhet. Beskrivning av metoder och arbetsätt med barns språkutveckling är ett genomgående tema i de flesta kvalitetsredovisningar. Medvetet och kreativt dagligt arbete liksom särskilda satsningar och projekt beskrivs för att stödja barnens språkutveckling. Flera stadsdelar redovisar att särskilda satsningar på kompetensutveckling av personalen i barns språkutveckling, bl.a. genom Kompetensfonden, har höjt kvaliteten i det språkstödande

arbetet. Även fondens fortbildningssatsningar i matematik har märkts inom många förskolor. Flera stadsdelar beskriver hur förskolorna i det dagliga arbetet medvetet för in det matematiska perspektivet för att på ett lekfullt sätt utveckla barnens matematiska tänkande.

I flera kvalitetsredovisningar betonas särskilt lekens betydelse för förskolebarnens lärande.. Man betonar vikten av att skapa en så inspirerande och stimulerande miljö som möjligt såväl inne som ute för att underlätta barnens lek och främja lärandet.

Samarbete inom och mellan förskolor i nätverk och andra möten och forum beskrivs som ett viktigt arbetssätt för att inhämta och sprida kunskaper och erfarenheter för att utveckla det pedagogiska arbetet. Särskilt beskrivs språknätverk som byggts upp inom många stadsdelar som en bra form för att diskutera och sprida erfarenheter om metoder och arbetssätt för att utveckla barns språk.

Resultat och måluppfyllelse

Måluppfyllelsen är svår att bedöma på ett övergripande plan inom området lärande och utveckling. Läroplansmålen för förskolans verksamhet är strävansmål och det finns inga mål i förskolans styrdokument som anger vad ett barn ska kunna eller prestera vid en viss ålder. Måluppfyllelsen måste istället bedömas utifrån den enskilda förskolans inre pedagogiska arbete och resultat och de mål man uppnår där. Det framgår också av kvalitetsredovisningarna att förskolorna har utvecklat metoder för att utvärdera måluppfyllelsen på enhetsnivå. Flera stadsdelar redovisar på olika sätt hur väl förskolorna har uppfyllt de åtaganden de fastställt inom utveckling och lärande utifrån egna uppföljningar och utvärderingar. Dock har målbeskrivningen fokus på arbetssätt och processer inom förskolan.

De flesta stadsdelar bedömer att en fortsatt kraftsamling behövs för att utveckla arbetssätt och metoder kring barns språkutveckling och modersmålsstöd ute på förskolorna. Behovet av fortsatta satsningar på kompetensutveckling av personal inom området barns språkutveckling lyfts fram av flera stadsdelar. Förskoleinspektörerna identifierar också språkutvecklingen och modersmålsstödet som fortsatta utvecklingsområden inom förskolan. Av kvalitetsredovisningarna och av förskoleinspektörernas årsrapport framgår också att förskolorna har behov av kompetensutveckling för att kunna använda den pedagogiska dokumentationen som ett instrument för utveckling och underlag för reflektion.

Av brukarundersökningen från våren 2005 framgår att den övervägande delen av förskoleföräldrarna är nöjda när det gäller arbetet med utveckling och lärande. Över 80 procent av föräldrarna är mycket eller ganska nöjda med den stimulans deras barn får i förskolan till att lära och utvecklas.

Grundskolan

Skolan skall ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsgrund. Dessa ger också en grund för fortsatt utbildning (Lpo 94)

Området lärande och kunskap speglar elevens hela kunskapsutveckling och innefattar alla de ämnen som återfinns i de nationella styrdokumentet. Inom lärande och kunskap fokuserar skolplanen på två delområden, språkutveckling och matematik. (Skolplan för Stockholms stad).

Stadens budget 2005 anger att andelen elever som lämnar grundskolan och har uppnått kunskapsmålen skall öka under mandatperioden.

Arbetssätt för måluppfyllelse

Av kvalitetsredovisningarna framgår att språkutveckling och matematik har varit prioriterade ämnen i skolornas verksamhet. Samtliga stadsdelar redovisar hur man arbetar med och prövar olika metoder kring språkutveckling och matematik och deltar i kompetenshöjande fortbildningssatsningar och projekt, bl.a. i regi av Kompetensfonden och Myndigheten för skolutveckling. Studiehandledning och undervisning på modersmålet i matematik prövas i flera stadsdelar med en stor andel elever med utländsk bakgrund. Med stöd av Kompetensfonden har många skolor påbörjat uppbyggnad av s.k. matematikverkstäder för att arbeta mer laborativt med matematik och öka elevernas intresse och lärande i ämnet. Satsningarna på att stimulera elevernas läsande är stora. Utveckling av samarbetet med biblioteken beskrivs också som ett medel för att stimulera elevernas läsintrasse. Flera olika former av IT-projekt redovisas för att IT ska utvecklas till ett pedagogiskt verktyg i skolans verksamhet.

Av kvalitetsredovisningarna framgår att det finns en medvetenhet och ökande kompetens om flerspråkliga elevers språk- och kunskapsutveckling. Inom matematik, naturvetenskapliga ämnen och teknik pågår utvecklingsarbete för att öka elevernas intresse och kunskaper i dessa ämnen.

Resultat och måluppfyllelse

För de flesta elever är måluppfyllelsen god. Många elever når mycket goda resultat i skolan och i flera skolor är måluppfyllelsen nästan 100 procent med slutbetyget i skolår 9 som måttstock. Variationen i måluppfyllelse är dock stora mellan skolor och elever i olika delar av staden. Skolor i stadsdelar med en stor andel elever med utländsk bakgrund har sämre resultat än skolor i andra områden.

I kvalitetsredovisningarna beskrivs positiva erfarenheter av de satsningar som gjorts för att främja elevernas språkutveckling och matematiska förmåga. Inga tydliga resultat av det arbetet redovisas i stadsdelarnas sammanställningar med några undantag, t.ex. skolor i Tensta som har förbättrat sina resultat i matematik i de nationella proven för skolår 5. För att kunna redovisa resultat behöver metoder för en kontinuerlig uppföljning, analys och redovisning av de enskilda elevernas språk- och kunskapsutveckling utvecklas på de flesta skolor. Det är också en förutsättning för kunskapsutvecklingen att skolorna utarbetar tydliga och utvärderingsbara mål och kriterier i samtliga ämnen.

Det betonas från stadsdelarna att de satsningar som påbörjats för att främja flerspråkiga elevers språk och kunskapsutveckling även fortsättningsvis måste prioriteras och att arbetssätt och metoder hela tiden måste utvecklas för att möta dessa elevers behov. Det finns många svårigheter att hantera och det krävs erfarenhet, engagemang och kreativitet av lärarna i skolor med många flerspråkiga elever, där många elever ibland är relativt nyanlända till Sverige och kanske inte har någon eller bristande skolbakgrund.

Det finns flera nationella rapporter och studier¹ som tydligt visar att en viktig bidragande orsak till skillnader i måluppfyllelsen mellan eleverna är skillnader i förutsättningar när det gäller sociala och ekonomiska förhållanden. Föräldrar till elever med utländsk bakgrund² har en lägre utbildningsnivå och en svagare arbetsmarknadsanknytning jämfört med föräldrarna till elever med svensk bakgrund. Särskilt har föräldrarnas utbildningsnivå ett starkt samband med barnens meritvärde; ju längre utbildning föräldrarna har, desto större sannolikhet att barnen får höga betyg. Skillnader i meritvärde mellan elever med eller utan utländsk bakgrund försvinner nästan helt om hänsyn tas till detta.

På skolnivå har också det pedagogiska ledarskapet, lärarnas kompetens och förhållningssätt, resurser och organisation, samverkan m.fl. faktorer betydelse för hur väl kunskapsmålen uppfylls. Det har också inspektörerna lyft fram i sin årsrapport

Konsekvenser av den alltmer ökande elevrörligheten mellan stadsdelar och byte av skolor i olika regiformer kan ännu inte påvisas på ett tydligt sätt i resultaten på stadsdelsnivå (se vidare under avsnittet *Förutsättningar*).

Tillgången till behöriga lärare är god i stadens skolor och rekryteringsläget har förbättrats avsevärt under de senaste åren.

Eleverna själva uttrycker uppskattning av skolans sätt att ge dem kunskaper och eleverna uttalar förtroende för sina lärare och är oftast nöjda med den undervisning de får. Skolinspektörerna lyfter också fram i sin rapport att det finns ett stort engagemang för eleverna bland skolornas personal och det finns en tydlig vilja till förändrings- och utvecklingsarbete hos de allra flesta.

S:t Örjans skolor är ett komplement till stadsdelarnas grundskolor och erbjuder undervisning i särskilda undervisningsgrupper för elever i behov av särskilt stöd av skilda slag. Redovisningen av utvecklingen över åren visar att elevernas resultat har förbättrats, även om en viss nedgång skett vårterminen 2005 jämfört med 2004. Förbättringen bör särskilt uppmärksammas i perspektiv av att eleverna idag har en betydligt mer komplex problembild än tidigare.

Studieresultat

Nedan redovisas de genomsnittliga resultaten i grundskolan när det gäller nationella prov, andelen gymnasiebehöriga elever samt meritvärdet i skolår 9 för vårterminen 2005. Det är dock viktigt att påpeka att betygs- och resultatstatistik inte ger en helhetsbild av måluppfyllelsen. Statistikuppgifterna säger ingenting om elevernas bakgrund och sammansättning och hur detta påverkar de resultat eleverna och skolan uppnår.

¹ "Vad gör det för skillnad vad skolan gör", 2005 och "Elever med utländsk bakgrund", 2004

² Elever som är födda utomlands eller vars föräldrar är födda utomlands

I stadsdelarnas kvalitetsredovisningar finns inga uppgifter om kunskapsutvecklingen hos särskoleeleverna.

Nationella prov

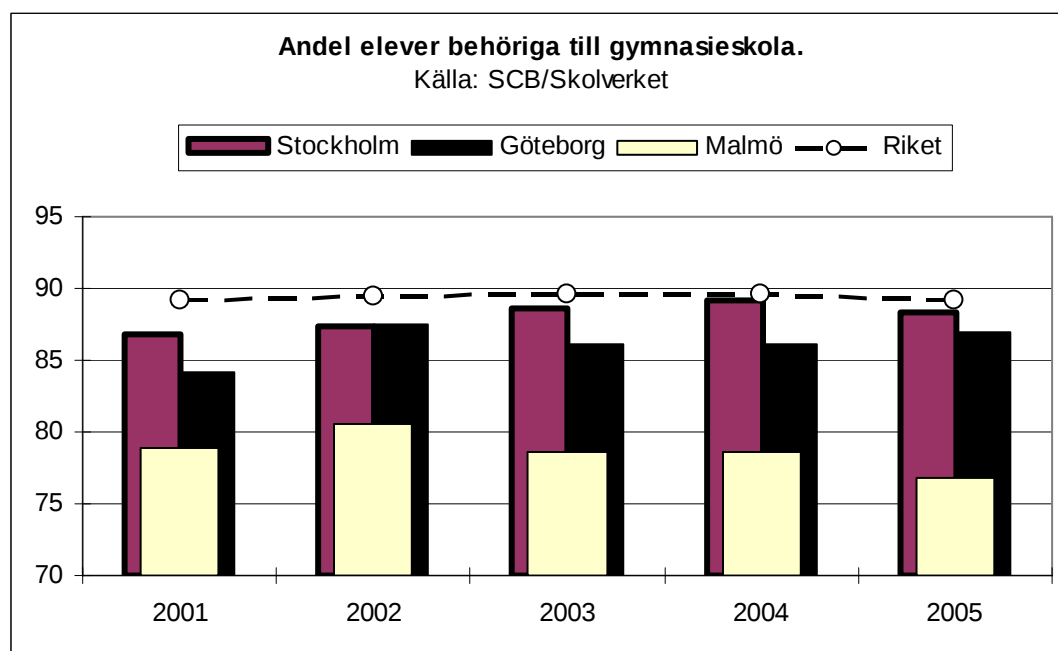
Resultaten från nationella proven i år 5 och 9 för våren 2005 har registrerats i stadens verksamhetssystem BoSko. Med anledning av att bortfallet är så pass stort och tillförlitligheten därmed är osäker i skolår 5 redovisas inte detta resultat för 2005. Nedan redovisas resultatet från skolår 9 vårterminen 2005. De kommer att följas upp i kommande kvalitetsredovisningar.

Prov	Totalt antal elever	Antal som genomfört provet	Andel elever som nått målen (%)
Svenska som andraspråk	943	633	82
Svenska	7234	6092	96
Matematik	8177	6741	91
Engelska	8177	7028	97

Skolverket 2005, alla huvudmän

Andelen gymnasiebehöriga

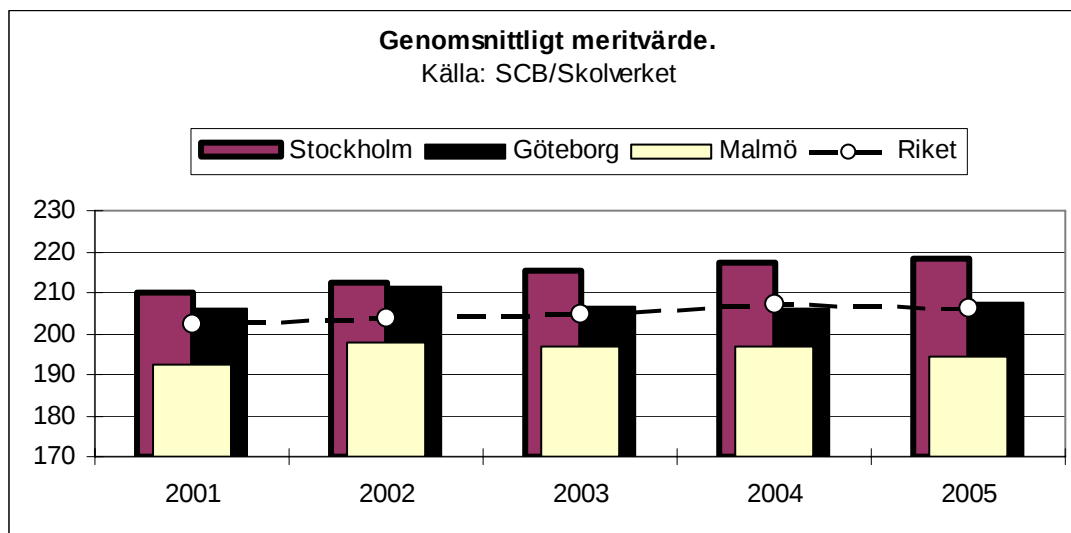
Som framgår av diagrammet nedan är andelen gymnasiebehöriga inom kommunala grundskolor i Stockholm relativt konstant över åren. Andelen gymnasiebehöriga var vårterminen 2005 något lägre än 2004, 88, 4 procent jämfört med 89,1 våren 2004. Om andelen gymnasiebehöriga räknas på alla elever i staden, d.v.s. inklusive de fristående grundskolorna som ingår i Skolverkets urval, uppgår andelen gymnasiebehöriga till 89,2 procent vårterminen 2005, att jämföra med rikssnittet, 89,2 procent, som är ett genomsnitt för elever i skolor med alla huvudmän. I jämförelse med de kommunala skolorna i storstadskommunerna Göteborg och Malmö har Stockholm ett bättre resultat.

Observera att rikssnittet är beräknat på alla huvudmän.

Genomsnittligt meritvärde

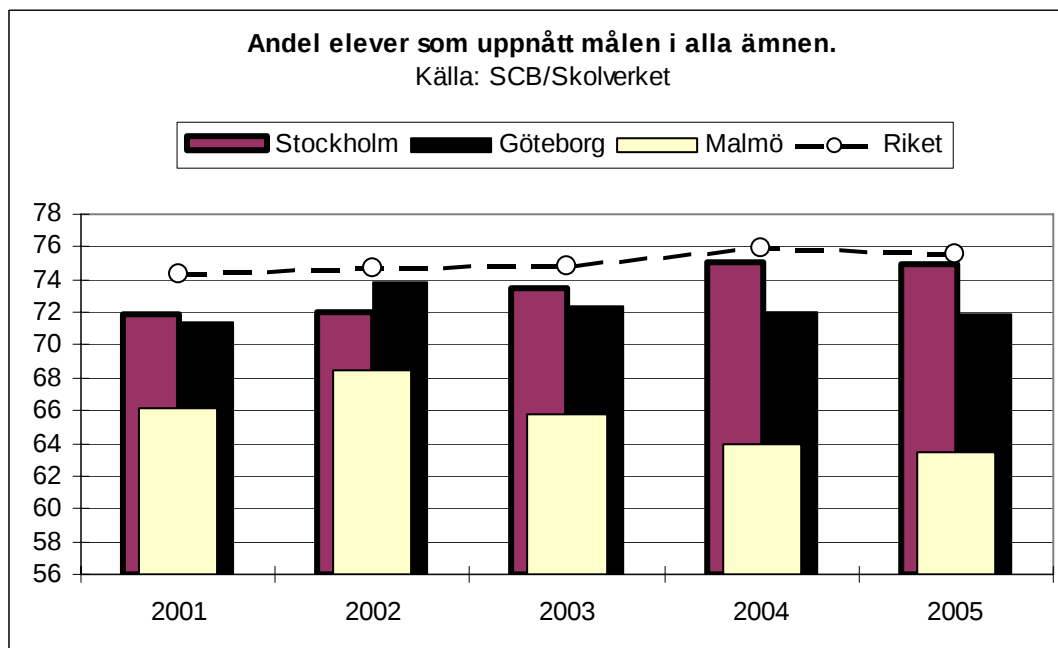
Det genomsnittliga meritvärdet, som utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen, fortsätter att öka i Stockholm. Meritvärdet har ökat från 209,9 vårterminen 2001 till 218,2 vårterminen 2005 i de kommunala skolorna. Meritvärdet räknat på slutbetygen från alla skolor, inklusive de fristående, uppgår till 221,3. Meritvärdet i Stockholm ligger betydligt över rikssnittet som uppgick till 206,3 vårterminen 2005 räknat på alla huvudmän.

Obs rikssnittet är beräknat på alla huvudmän

Andelen elever som uppnått målen i alla ämnen

Andelen elever som uppnått målen i alla ämnen har utvecklats positivt från 2001, då andelen var 71,9 procent med undantag av en marginell nedgång vårterminen 2005, från 75,1 procent vårterminen 2004 till 75 procent.

Obs rikssnittet är beräknat på alla huvudmän

Skillnader i resultat mellan elever utifrån bakgrund och kön

Av de 7 984 elever som avslutade skolår 9 i Stockholm i kommunal eller fristående skola uppnådde 10,5 procent inte gymnasiebehörighet. Av det totala antalet elever hade 2 016, d.v.s 25 procent av eleverna utländsk bakgrund. Av dessa elever uppnådde 21,9 procent inte målen för gymnasiebehörighet. Motsvarande andel var 21 procent vårterminen 2004, vilket visar att en viss försämring skett.

Flickor har bättre betygsresultat än pojkar. Detta gäller flertalet av ämnena i skolan. Flickor har betydligt högre genomsnittligt meritvärde än pojkar, 230,7 jämfört med pojkarnas 211,0 vårterminen 2005. Samma förhållande gäller också för elever med utländsk bakgrund, flickor har 206,7 och pojkar har 185,2. Som framgår i diagrammet är andelen pojkar som inte uppnår gymnasiebehörighet också större såväl bland eleverna totalt som bland elever med utländsk bakgrund.

Genomsnittligt meritvärde per kön vårterminen 2005		
	Antal elever	Genomsnittligt meritvärde
Samtliga elever	7984	221,3
därav flickor	4082	230,7
därav pojkar	3902	212,3

Källa: Skolverket, 2005, räknat på alla huvudmän

Jämförelser mellan stadsdelsnämnder

För att närmare illustrera hur mönstret ser ut när det gäller sambandet mellan skolframgång och bakgrund redovisas nedan stadsdelsnämndernas resultat från vårterminen 2005. Enligt statistik från utrednings- och statistikkontoret är stadsdelar med hög andel invånare med utländsk bakgrund, hög andel lågutbildade, låg andel högutbildade och låg inkomst framför allt Rinkeby, Skärholmen, Spånga-Tensta, Kista, Farsta och Vantör. Stadsdelar med låg andel invånare med utländsk bakgrund, hög andel högutbildade, låg andel lågutbildade och hög inkomst är framför allt innerstadsstadsdelarna Kungsholmen, Norrmalm, Östermalm, Maria-Gamla stan och Katarina-Sofia samt Bromma. Självfallet finns variationer inom stadsdelarna (se avsnittet Förutsättningar).

Stadsdel	Andel som uppnått gymnasiebehörighet	Meritvärde
Bromma	98,1	221
Enskede-Årsta	87,8	215
Farsta	84,9	202
Hägersten	86,8	217
Hässelby-Vällingby	89,7	216
Katarina Sofia	93,7	230
Kista	77,8	187
Kungsholmen	95,7	233

Liljeholmen	95,3	232
Maria Gamla stan	94,4	233
Norrmalm	96,5	252
Rinkeby	71,9	182
Skarpnäck	87,5	205
Skärholmen	75,9	192
Spånga-Tensta	79,2	196
Vantör	77,3	186
Älvsjö	88,9	214
Östermalm	95,7	246
<i>Genomsnitt staden</i>	<i>88,4</i>	<i>215</i>

Skolverket, 2005, kommunala skolor

Gymnasieskolan

I läroplanen (Lpf 94) uttrycks det övergripande målet som att ” varje elev i gymnasieskolan, så långt det är möjligt, tillägnar sig goda kunskaper i de kurser som ingår i elevens studieprogram. ”

I skolplanen återfinns de två prioriterade målområdena matematik och språkutveckling.

I stadens budget för 2005 anges följande mål

- öka andelen elever som lämnar gymnasieskolan med högskolebehörighet
- 80 procent av eleverna inom varje yrkesförberedande program skall erhålla slutbetyg.

Arbetsätt för måluppfyllelse

Skolorna använder sig enligt utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning av olika metoder för att uppnå goda resultat. Det kan t. ex handla om att sätta in extra stödåtgärder, agera snabbt vid frånvaro genom att elevhälsan kopplas in i ett tidigt skede, genom kompetensutveckling av mentorer etc. Ett annat sätt att öka måluppfyllelsen är att få eleverna mer studiemotiverade genom att de kan överblicka sina studier och skapa en förståelse av kunskapernas nytta för framtiden. Här uppges också arbetet med att skapa en helhetssyn på utbildningen som en viktig hörnsten. Samverkan inom programmen, ämnesövergripande arbetsätt och starkare koppling mellan teori och praktik bidrar till ökad måluppfyllelse.

Särskild uppmärksamhet ägnas åt de elever som inte når kunskapsmålet G i matematik och svenska. Olika metoder prövas och utvärderas kontinuerligt. Det kan röra sig om nivågruppering i ämnena genom testning i årskurs 1, extraundervisning, läxläsning och

handledning. På en skola analyserade lärarna resultatet av nationella provet i engelska. Nästa läsår kunde man arbeta med just de delar som föregående års elever haft svårigheter med. Resultatet på provet förbättrades påtagligt. Detta ska nu även genomföras i matematik och svenska.

Skolorna har under året uppmanats att särredovisa orsakerna till studieavbrott. Bilden är inte helt tydlig men det framgår dock att en stor andel elever bytt skola och/eller program. Den vanligaste orsaken till studieavbrott är vantrivsel, ointresse för studierna och hög frånvaro. Utifrån svaren kan konstateras att vägledningen och samverkan mellan grundskolan och gymnasiet är ett viktigt utvecklingsområde. Frågan är nu väckt om hur väl informerade eleverna är när de gör sina val, hur studierna anpassas till eleverna, hur arbetssätten ser ut samt hur skolorna arbetar för att förebygga avhoppet.

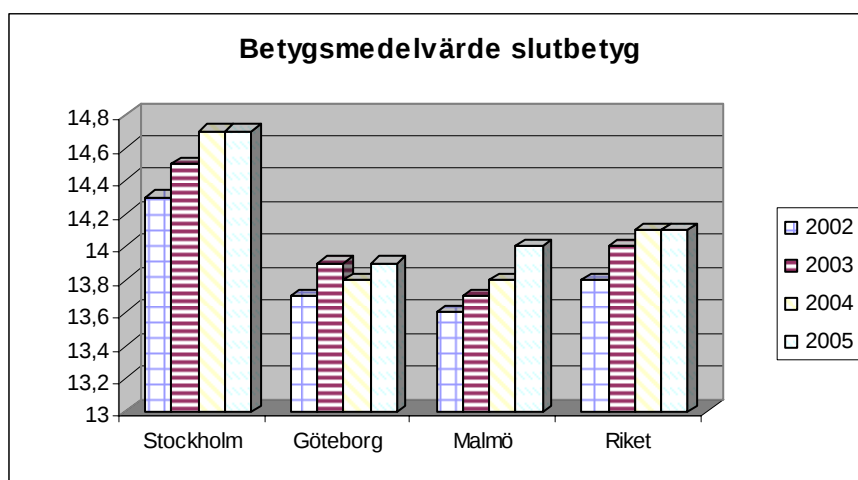
Resultat och måluppfyllelse

Som mått på måluppfyllelsen av kunskapsmålen redovisas här andelen elever som tagit ut slutbetyg, det genomsnittliga meritvärdet, andelen elever som finns kvar i årskurs tre samt andelen elever som erhållit högskolebehörighet.

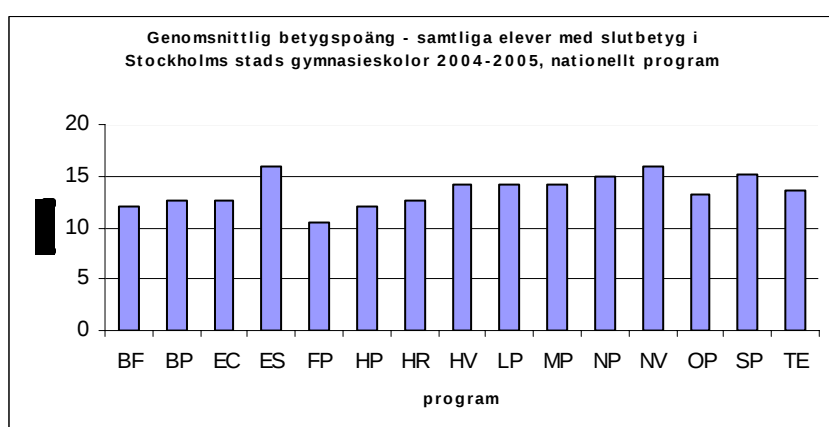
Andel från årskurs 1 kvarvarande elever, andel högskolebehöriga, andel elever med slutbetyg samt genomsnittligt betygsmedelvärde 2002-2005. Stadens gymnasieskolor				
	Andel % elever kvar i åk. 3 från åk.1	Andel (%) elever med slutbetyg av avg.elever	Betygsmedelvärde	Andel (%) högskolebehöriga elever
01/02	81	86	14,3	84
02/03	80	87	14,5	87
03/04	83	88	14,7	89
04/05	85	89	14,7	87

Källa: Utbf

Av tabellen nedan framgår att betygsmedelvärdet för avgångseleverna i stadens gymnasieskolor höjts successivt under hela perioden. Det har även andelen elever som väljer att fullfölja sina studier gjort. Även om ökningen av betygsmedelvärdet har avstannat så ligger det fortsatt högre, eller till och med mycket högre i Stockholm, än såväl riksgenomsnitt som jämförbara städer. Fler flickor fullföljer sina gymnasiestudier. De har också ett högre genomsnittligt betygsmedelvärde. Betygsmedelvärdet är relativt ojämnt fördelat mellan de olika nationella programmen. Eleverna på det estetiska, naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga programmet går ut gymnasiet med högst meritpoäng. Lägst är slutbetygen på industri och fordonsprogrammet.

Källa: SCB/Skolverket

Källa: Utbf.

Andelen högskolebehöriga har minskat

Jämfört med föregående år har andelen elever som går ut gymnasiet med behörighet till högskolestudier minskat. Som framgår av tabellen nedan gäller denna trend inte bara Stockholm utan också Malmö och landets fristående skolor. Det förklaras delvis med att en högre andel elever går klart sin gymnasieutbildning trots svaga studieresultat.

Andel högskolebehöriga 2004 och 2005					
	Stockholm	Riket*	Göteborg	Malmö	Fristående skolor**
2004	89	89	85	86	90
2005	87	89	85	84	89

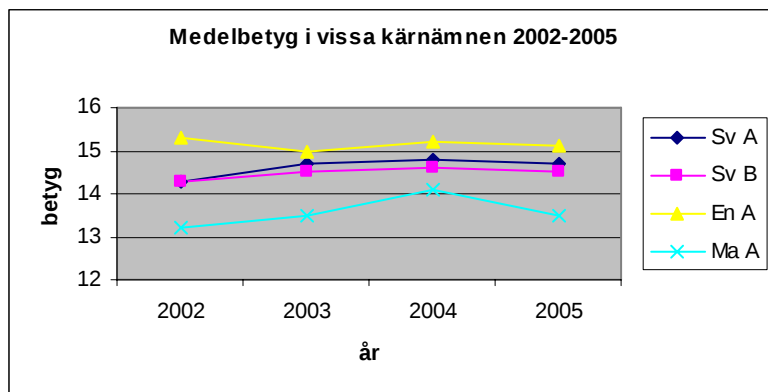
Källa: SCB/Skolverket

* samtliga huvudmän

** hela riket

Även betygen i kärnämnen har sjunkit

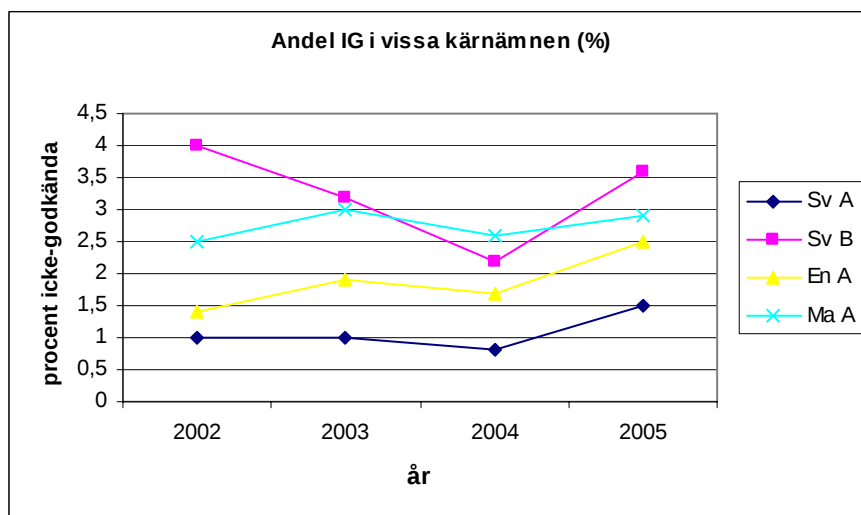
Betygsresultaten i kärnämnen Svenska A och B, Engelska A och Matematik A har försämrats jämfört med föregående år. Andelen elever med betyget MVG i matematik ligger åter på 2003 års nivå.

Källa: Utbf.

Fler får IG i kärnämnen

Även andelen elever med betyget IG i kärnämnen har ökat i jämförelse med 2004.

Källa: Utbf.

Stockholm ligger något under riksgenomsnittet sett till andelen elever med minst betyget G i kärnämneskurserna i engelska, svenska och matematik. Detta gäller dock inte på det individuella och specialutformade programmet. Där råder det motsatta förhållandet.

Procentuell andel elever med lägst betyget godkänt i engelska, matematik och svenska läsåret 2005.

	Nationella program			IV
	NV, SP, TE	Övriga	Specialutformade	
Riket	98	83	93	9
Stockholm	96	80	95	18
Göteborg	96	77	91	4
Malmö	98	78	87	9

Källa: SCB/Skolverket

I stadens budget finns målet att 80 procent av eleverna inom varje yrkesförberedande program skall erhålla slutbetyg. Målet har uppfyllts sett till hela gruppen men inte per enskilt program. Dessutom har andelen elever med slutbetyg och grundläggande behörighet till högskolan minskat sedan 2004. Lägsta andel elever med slutbetyg återfinns på fordonsprogrammet (56 procent), högsta andel återfinns på naturbruksprogrammet.

Vuxenutbildningen

Förordningen för vuxenutbildningen anger att kommunens stöd till vuxnas lärande skall utformas utifrån den enskildes behov och förutsättningar och att individuella studieplaner skall upprättas för alla.

I stadens skolplan anges att språkutveckling och matematik är prioriterade målområden.

I stadens budget för 2005 sätts målet att 80 procent av de vuxenstuderande ska uppnå godkända betyg.

Arbetssätt för måluppfyllelse

Arbetssätten för att förstärka målområdet lärande och kunskap varierar enligt utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning mellan utbildningsanordnarna både i kommunal och upphandlad regi. Det talar för att vuxenutbildningen utgår från enskilda studerandes behov, förutsättningar och erfarenheter. Gemensamt är fokus på studieplaner, utvecklingssamtal och flexibla undervisningsformer.

Spridningen i förkunskaper och tidigare erfarenheter hos de studerande är stor inom vuxenutbildningen. Enligt skolinspektören fortsätter de flexibla formerna av undervisning att utvecklas och det är vanligt att man blandar olika undervisningsformer för att underlätta inläringen.

Stödverksamheter erbjuds i form av matematik för stimulans och stöd, språkcenter, handledning för studerande i svenska som andraspråk. Vissa anordnare erbjuder de studerande mentor vid kursstart som de kan diskutera med om studieplanen är realistisk. Dessutom är lärarna tillgängliga för handledning vissa tider. Vidare förekommer möjlighet att ta igen kunskap om man av olika skäl varit borta från undervisningen.

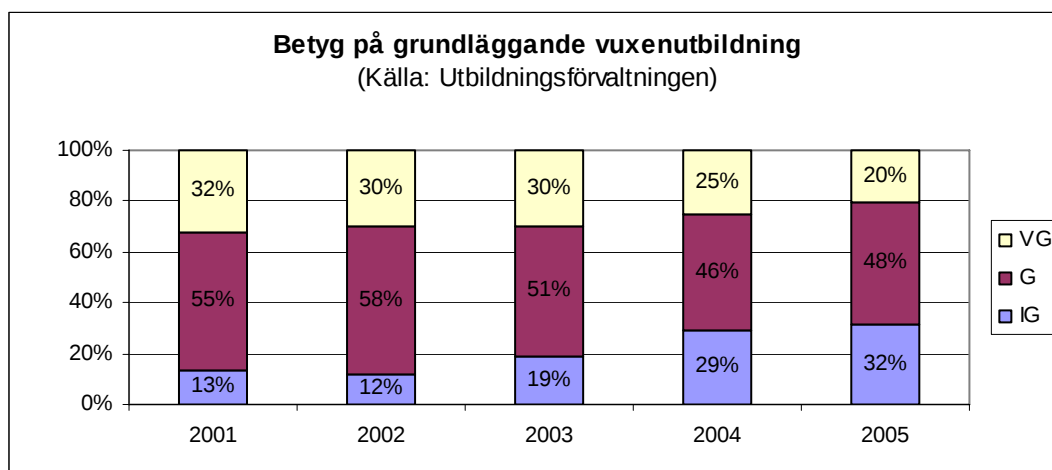
För att uppnå 80 procent godkända betyg inom sfi fokuseras en ständigt pågående diskussion på vilka målen är och hur de ska tolkas. Ett viktigt sätt att klargöra för de studerande var de ligger i förhållande till målen är återkommande individuella samtal.

Möjlighet finns att utnyttja hela kursutbudet och kombinera studier på grundläggande nivå med gymnasial nivå och även med sfi-nivå. Under 2005 läste 1 236 individer på både grundläggande och gymnasial nivå. I flera fall läser deltagare för särskild behörighet (matematik C) samtidigt med studier vid universitet/högskola.

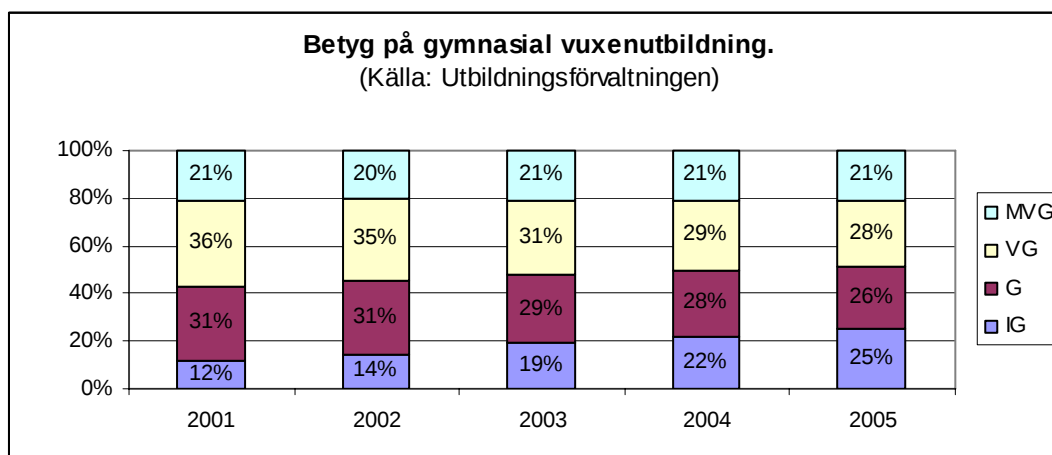
Resultat och måluppfyllelse

Grundläggande och gymnasial vuxenutbildning

Målet inom vuxenutbildningen mäts med betyg; de studerande skall tillägna sig goda kunskaper i de kurser som ingår i den studerandes studieprogram. Som framgår av diagrammen nedan har andelen IG kontinuerligt ökat de senaste fem åren. På grundläggande nivå har även andelen VG minskat med 4 procent under det senaste året. Det betyder att endast 68 procent på grundläggande nivå klarade godkända betyg vilket är en minskning med 3 procent från föregående år.

I jämförelse med riksnivån (10 procent IG på gymnasial nivå) är det fler studerande i Stockholm som inte når godkända betyg.

De bakomliggande orsakerna till de betygsresultat som framgår i ovanstående tabell kan vara många mot bakgrund av att det handlar om vuxna studerande som, vid sidan av studierna, ofta lever ett vanligt vuxenliv med allt vad det innebär. I inspektörens rapport anges som några troliga orsaker; för svåra kurser, för hög studietakt, svårigheten att välja rätt kurs utifrån sina förkunskaper och problem med det svenska språket.

Totalt studerade 22 389 individer på komvux (varav 19 895 på gymnasiekurser) under 2005. Av dessa bytte 7 312 kurs och 21 procent avbröt sina studier helt. Därtill kan läggas att 18 procent (av totalt drygt 27 000 sökande till komvux) aldrig kom till kursstart.

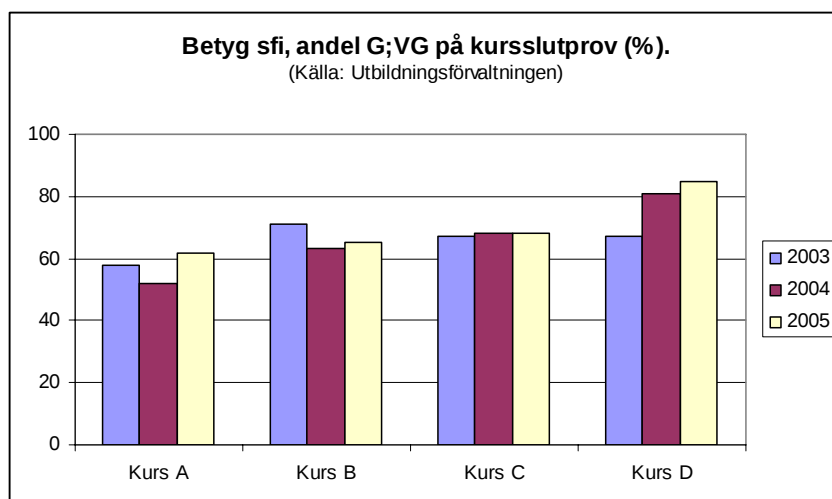
Till grundläggande vuxenutbildning och sfi är det kontinuerligt intag. I inspektörsrapporten konstateras att klassrumsundervisningen, som är vanligast där, ibland kan vara ett hinder för de studerandes inläring och utveckling. Inspektören påpekar också att en vuxenstuderande har kort tid på sig att läsa in de kurser man valt, ungefär hälften av undervisningstimmarna jämfört med ungdomsgymnasiet.

Nationella prov genomförs i alla kärnämnen på både grundläggande och gymnasial nivå. Beroende på kurs och längd på utbildningen har de studerande hos vissa utbildningsanordnare före det nationella provet genomfört ett eller ett par kurstest för att lärarna lättare ska kunna se var kunskapsbrister finns och hinna rätta till dem. Nationella prov betraktas som ett redskap inför betygssättningen och i de flesta fall överensstämmer slutbetyget med det nationella provet.

Förordningen för vuxenutbildningen stadgar att alla studerande ska ha upprättade individuella studieplaner. Enligt stadens brukarundersökning inom komvux i oktober 2005 läser 37 procent av de studerande enstaka kurser och har då ofta inte behov av en individuell studieplan. 39 procent uppger sig sakna individuell studieplan. Enligt brukarundersökningen har nästan var fjärde studerande (24 procent) en studieplan. Det är en ökning från tidigare år.

Sfi

Antal godkända betyg på sfi ökade en aning under 2005 och nådde totalt 70 procent. På kurs D uppfylls målet med 83 procent godkända. Men resultaten varierar mellan anordnarna och var i staden skolan ligger. De nya slutproven för kurs A, B och C som började användas i slutet av våren 2005 speglar målen i den nya kursplanen på ett bättre sätt än tidigare prov.

Totalt genomfördes 1 318 nationella prov inom sfi. Skillnaden mellan provresultat och satta betyg var 10 procent. Det kan förklaras med att provet endast har en vägledande funktion. Lärarnas noggranna dokumenterande av de studerandes utveckling och studieresultat gör att även studerande som inte klarat det nationella provet kan få godkänt på kursen.

Att hög frånvaro påverkar resultaten har ofta påpekats men utgör enligt utbildningsförvaltningen endast en delförklaring. Det är svårt att få ett relevant mått på antalet avbrott och dess orsaker. Många studerande uppges gå in och ut i systemet. Studerande i vissa stadsdelar tvingas avbryta studierna för att ta ett tillfälligt arbete. Andra studerande kan vara sjukliga och är därför ofta sjukskrivna. Det kan alltså vara samma individ som gör flera avbrott under året.

Många har visat stort intresse för möjligheten att kombinera sfi med vissa kurser inom vuxenutbildningen på grundläggande och gymnasial nivå. Men trots det har ett stort bortfall kunnat konstateras. Orsaker som anges är att vissa studerande trott att stadsdelen ska betala ut mer pengar om man studerar mer, att de tagit på sig mer studier än de klarar av eller att de avslutar de grundläggande studierna när sfi-studierna är klara.

Särvux - Vuxenutbildning för utvecklingsstörda

Inom särvux studerade totalt 315 personer under läsåret. Det är 71 fler än föregående år. 72 procent av arbetar vid sidan av studierna.

På träningsskolenivå ges inga betyg men 16 intyg lämnades. På grundsärnivå gavs 10 betyg och 13 intyg och på gymnasial nivå sattes 63 betyg och 16 intyg lämnades. Det är en ökning jämfört med 2004 då det sattes sammanlagt 26 betyg och lämnades 31 intyg.

För att öka förutsättningarna för de studerande att nå sina utbildningsmål formulerade särvux 2003 i sina kvalitetsgarantier att antalet undervisningstimmar skulle öka till minst två timmar per vecka. Särvux hade under 2005 en undervisningstid på i genomsnitt 3,2 timmar/vecka och individ. Som mest studerar en del 14,5 timmar per vecka. Inom särvux går i genomsnitt 3,2 studerande per grupp. De studerande kan i allt högre grad välja arbets- och examinationsformer.

Enligt brukarundersökningen önskar 63 procent av de studerande gå fler timmar än de gör idag. 80 procent ger undervisningen ett positivt omdöme. De tycker att lektionerna är bra och att de lär sig bra saker.

Summering efter analysseminarier

Vid de sex seminarier som behandlat lärande och kunskap har de efterföljande diskussionerna till viss del sammanfallit med bedömning och betyg. Vid samtliga tillfällen bekräftade de deltagande att den redovisade bilden stämde med deras egen.

Vikten av dialog mellan skolformerna framhölls av de flesta. Grundskolans erfarenhet är t ex att många elever, särskilt från nordvästra stadsdelarna, känner sig utlämnade när de kommer till gymnasiet. Många av de nya eleverna saknar utbildningsbakgrund och utan de stora ansträngningar skolorna gör skulle det gå ännu sämre. I det perspektivet är en måluppfyllelse för 80 procent av eleverna mycket bra resultat. Gymnasieskolans seminarium konstaterade att socioekonomin är den viktigaste faktorn till bra betyg. Det borde man forska mer i.

Det konstaterades även av många att det satsas mycket på t ex språk och matematik, men mäter inte resultatet. Man ställer sig sällan frågan: vad ledde det här till? Det är lättast med betygsresultat, men betydligt svårare med andra teman vilket ofta leder till ett allmänt tyckande. Det är då det blir mycket ord och lite analys.

Diskussionerna vid vuxenseminariet kretsade av naturliga skäl mest kring det faktum att allt färre får godkända betyg. När det gäller den grundläggande nivån konstaterades att Kunskapslyftet klarade av de som stod närmast arbetsmarknaden. De som saknar utbildning idag har mindre på fötterna och undervisningen är inte alltid anpassad till de nivåerna. Tidsfaktorn är ett annat problem; en studerande ska hämta in 4-9 år på 17 veckor. Man frågade sig om de individuella studieplanerna behöver bli tydligare och om målgruppen förändras behöver lärarnas arbetssätt förändras. Det konstaterades att yrkesutbildningar (paket) på gymnasial nivå utgör en helhet och ger färre avhopp. Vuxenutbildningen tenderar att bli ett extra gymnasieår.

Frågor som väcktes under analysseminariet var:

- Hur ser målgruppen som söker till komvux idag ut?
- Hur stor andel läser upp sina gamla gymnasiebetyg?
- Hur ser bedömaröverensstämmelsen ut mellan gymnasiet och komvux?
- Skulle en utökad satsning på studie- och yrkesvägledning ge bättre och snabbare resultat?
- Hur stor roll spelar studieekonomi?
- Hur stor roll spelar betalningssystemet till anordnarna?

Vid diskussioner om betygsutvecklingen inom sfi framfördes att för analfabeter och mycket lågutbildade personer är målet 80 procent väl högt. Det konstaterades också att det brister i kompetens hos lärarna när det gäller den gruppen. Det behövs en gedigen utbildning för pedagoger som arbetar med lågutbildade/analfabeter. Den utbildningen bör kopplas till forskning för inlärning. Om målen ska nås måste man även vara öppen för en andra organisationsformer och att anpassa undervisningen till de med hög frånvaro.

BEDÖMNING OCH BETYG

Sammanfattande bedömning

Stor uppmärksamhet har under året ägnats dels åt processer för att öka möjligheterna till en mer likvärdig bedömning, dels åt att på ett mer aktivt sätt i vardagen arbeta med mål och kriterier. Detta gäller både inom grundskolan och inom gymnasieskolan.

Lärare på många skolor har sedan länge arbetat aktivt med att lokalt konkretisera betygskriterier inom sina kurser. Ett perspektiv som betonats under året är att få till stånd mer dialog inom och mellan skolor och över ämnesgränserna. En bidragande faktor har varit kompetensfondsprojektet Likvärdig bedömning och betygssättning. Projektet har startat många processer inom verksamheter och mellan olika grupperingar av ämneslärare.

När det gäller att ge elever väl fungerande instrument för att själva kunna ta ett större ansvar för sitt lärande är det ännu inte så vanligt att hela verksamheter präglas av ett gemensamt synsätt. Däremot finns det många lärare och enskilda arbetslag som prövar olika former som på ett bättre sätt ska kunna synliggöra elevernas kunskapsutveckling för elever och föräldrar. Många lärare, särskilt på gymnasieskolan, har också blivit mer aktiva i arbetet med att muntligen återkoppla elevernas kunskapsutveckling och att göra det i relation till kursmål och betygskriterier. Men det saknas många gånger effektiva instrument som kan göra det möjligt för eleverna att kontinuerligt ta ansvar för sina studieresultat och kunna se sina utvecklingsbehov.

Skolan ska sträva efter att varje elev

- *utvecklar ett allt större ansvar för sina studier och utvecklar förmåga att själv bedöma sina resultat och ställa egen och andras bedömning i relation till de egna arbetsprestationerna och förutsättningarna. (Lpo 9)*
- *tar ansvar för sitt lärande och sina studieresultat och kan bedöma sina studieresultat och utvecklingsbehov i förhållande till kraven i kursplanerna (Lpf 94)*

En förutsättning för elevernas inflytande i lärandet är att eleverna ges god kunskap om sina rättigheter samt att tydliga och förståeliga mål finns utarbetade och kända av eleverna. (Stadens skolplan)

Arbetssätt och resultat

Grundskolan

Det framgår av kvalitetsredovisningarna att det pågår ett aktivt utvecklingsarbete på skolorna med att tydliggöra mål och kunskapskriterier för ämnen och arbetsområden. Syftet är att ge eleverna ökad insikt och förståelse för vad som krävs av dem och själva kunna bedöma sina resultat och sätta egna mål för studierna utifrån vad som krävs i läroplan och skolplan. Olika former för uppföljning och utvärdering av kunskapsutvecklingen prövas. Flera skolor arbetar med portfolio eller liknande metoder för att synliggöra elevernas resultat och utveckling för dem själva och föräldrarna. Det framgår att skolorna upplever ett behov av att bättre kunna

kommunicera mål och kriterier för elever och föräldrar. Några stadsdelar skickar hem information om kravnivåer och kriterier eller använder skolornas hemsidor. Östermalms stadsdelsnämnd beskriver ett arbete med att utveckla återföringen av uppnådda resultat till elever och föräldrar genom att underlagen till utvecklingssamtalen samlas i en databas.

Enligt grundskolans inspektörer saknas fortfarande på många grundskolor gemensamma strategier och metoder för uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling i andra ämnen än svenska, engelska och matematik. Analys och användning av tillgängliga resultat är begränsat. Varje skola har, enligt inspektörerna tillgång till en mängd resultat, som i begränsad omfattning används för att utvärdera och utveckla verksamheten.

Enligt brukarundersökningen 2005, var 20 procent av eleverna i skolår 9 mycket/ganska missnöjda med informationen från lärarna om "vad de ska kunna och hur de ligger till".

Det finns, enligt inspektörerna, behov av fortsatt samarbete och samverkan mellan pedagoger på olika skolor kring bedömning och betyg. Stadsdelarna beskriver att man arbetar med att uppnå en bättre samsyn i bedömningarna av elevernas kunskaper på flera olika sätt. Några har fortsatt påbörjat utvecklingsarbete inom stadsdelen. Många deltar i det stadsövergripande projektet "Likvärdig bedömning och betygsättning". Betygssättande respektive icke betygsättande lärare har mötts var för sig i engelska, matematik, svenska, NO, SO och praktisktestetiska ämnen. Genom dialoger i nätverk och ökat samarbete mellan skolorna inom ramen för projektet försöker man uppnå en ökad likvärdighet i bedömning och betygsättning. Skolledarna får stöd och verktyg för att driva arbetet på den egna skolan.

Liljeholmens stadsdel beskriver deltagande i ett projekt som möjliggjorts med EU-medel "Röda tråden" med syfte att öka personalens kunskaper i mål och bedömning samt också möjliggöra erfarenhetsutbyte.

Eftersom de allra flesta enheterna inom S:t Örjans skolor är små med få lärare, arbetar man mycket med träffar och diskussionsfora för att säkerställa likvärdigheten i bedömningarna gentemot den nationella nivån. Inom skolorna fokuseras särskilt på att uppnå rättvisande bedömningar, bl.a. mot bakgrund av att skolan har begränsad kontakt med andra skolor och riskerar därför att bli "hemmablind" vid betygsättning.

Gymnasieskolan

Den övergripande bilden är att det pågår mycket utvecklingsarbete inom detta målområde. Gymnasieinspektörernas bild av målområdet är att utvecklingen går åt rätt håll. Kvaliteten på gymnasieskolornas arbete inom området är högre nu än för tre år sedan och lärares och skolledares medvetenhet om detta är större.

Kvalitetsredovisningen identifierar tre aspekter i skolors arbete med betyg och bedömning. De handlar om att tydliggöra och kommunicera kursmål och betygskriterier som kan förstås av eleverna, att finna former för kontinuerlig information till eleverna om hur de utvecklas och ligger till i förhållande till målen och att arbeta för att uppnå ett gemensamt förhållningssätt till vad som kan utgöra betygsunderlag och hur olika delar kan ligga till grund för en samlad bedömning. Generellt gäller att den pedagogiska diskussionen kring synen på kunskap och lärande har höjts som en naturlig följd av olika satsningar på arbetet inom det området. Gemensam bedömning och betygsättning sker på några skolor.

Gymnasieinspektörerna har även sett en viss positiv utveckling när det gäller att hålla eleverna informerade om sin kunskapsutveckling under kursernas gång och få dem att förstå vad som krävs för ett visst betygssteg, ett område som inspektörerna tidigare kritiserat.

Inspektörerna konstaterar vidare att det nu är mindre vanligt än tidigare att lärarna väger in t.ex. elevernas beteende när det gäller frånvaro och andra ansvarsaspekter i sin bedömning. Detta är ett tecken på högre kvalitet och större medvetenhet.

Under senare delen av 2005 påbörjades projektet "Likvärdig bedömning och betygsättning" för gymnasieskolan. Utgångspunkten har varit att se närmare på hur styrdokumentet beskriver att bedömning och betygssättning ska genomföras. Dialog har förts kring kunskapskvaliteter och kriterier utifrån läroplanens syn på kunskap och lärande. Skolorna har arbetat för att ta fram generella betygsriterier och ett för alla gemensamt förhållningssätt till bedömning och betygssättning. Sedan skapar varje skola sin egen plattform, sitt eget bedömningsunderlag, som kan presenteras för och kommuniceras till elever och föräldrar

I den senaste brukarundersökningen inom gymnasieskolan våren 2005 uppger 33 procent av eleverna att de är mycket eller ganska nöjda med möjligheterna att påverka hur kunskaperna ska bedömas, 26 procent är mycket/ganska missnöjda med sina möjligheter. Den kvalitetsaspekt som flest elever bedömer vara den viktigaste för att skolan ska fungera bra är att omdömen/betyg är rättvisa. På frågan svarar 52 procent av eleverna att de är mycket/ganska nöjda medan 24 procent är mycket/ganska missnöjda.

Vuxenutbildning

Vuxenutbildningens inspektör konstaterar att det sedan 2004 pågått ett systematiskt arbete kring betygsriterier, lokala kriterier, gemensamma slutprov och prövningsverksamheten. Studiehandedningar med tydliga nivåer i arbetsuppgifterna har utarbetats i lärarlagen och omsatts i praktiken. Detta har lett till ökad samsyn i lärarlagen vad gäller betygsriterierna. Många utbildningsanordnare upplever att de studerande numera är mer nöjda med hur betygen sätts.

Brukarundersökningen inom kommunal vuxenutbildning visar att de studerande är förhållandevis nöjda med hur de blir informerade om betygsriterierna för kursen. 68 procent är ganska eller mycket nöjda men det har skett en viss försvagning jämfört med 2003 främst beroende på att andelen som sagt sig vara mycket nöjda har minskat. Lärarnas information om hur de studerande ligger till uppfattas som sämre. Andelen missnöjda är 15 procent och andelen nöjda är 51 procent.

När det gäller vuxenutbildningens alla verksamheter har skolledare inbjudits till seminarier för att diskutera bedömning och betygssättning.

Sambandet mellan grundskolebetyg och gymnasiebetyg läsåret 2004/05

Utrednings- och statistikkontoret i Stockholm, USK, har på uppdrag av utbildningsförvaltningen sammanställt en rapport *Sambandet mellan grundskolebetyg och gymnasiebetyg läsåret 2004/2005*, där elevers meritvärde från grundskolan jämförs med deras genomsnittliga slutbetyg från gymnasieskolan. Meritvärdena från elever som gick ut år 9 i grundskolan våren 2002 och som också fått ett slutbetyg från gymnasiet har ställts i relation till varandra. Syftet är att kartlägga sambandet (korrelationen) mellan meritvärde och slutbetyg, men också att få fram ett förväntat, skattat, genomsnittligt gymnasiebetyg. Det skattade betyget har därefter ställts i relation till det faktiska genomsnittliga gymnasiebetyget.

Sambandet mellan grundskolebetygen och avgångsbetygen i gymnasiet har undersökts fyra år i rad. I årets undersökning ingår 2 561 avgångselever från 52 kommunala grundskolor i Stockholm, som också fått slutbetyg från en kommunal gymnasieskola³. Eleverna från en grundskola går i genomsnitt till 12 olika gymnasieskolor.

I rapporten redovisas sambandet mellan betygen i grundskola och gymnasium med en koefficient som kan variera mellan -1 och $+1$, där minus respektive plus visar sambandets riktning och styrka. -1 betyder avsaknad av allt samband, medan $+1$ innebär att sambandet mellan betygen är fullständigt, d.v.s. det betyg eleven fick i grundskolans år 9 stämmer helt överens med slutbetyget i gymnasiet.

Undersökningen visar att sambandet mellan elevernas meritvärde i år 9 vårterminen 2002 och deras slutbetyg från gymnasiet vårterminen 2005 är positivt, $+0.74$. Ett högt meritvärde i år 9 leder till ett högre slutbetyg i gymnasiet och tvärt om. Korrelationen är densamma, $+0.74$, mellan meritvärde och genomsnittligt slutbetyg sett per grundskola medan den är $+0.92$ mellan det genomsnittliga meritvärdet hos de elever som kommer in på en gymnasieskola och det genomsnittliga slutbetyg samma elever får när de lämnar gymnasieskolan.

Sambandet mellan meritvärdet i engelska, svenska/svenska som andraspråk och matematik från grundskolan och slutbetyget i motsvarande A-kurs i gymnasieskolan har också räknats fram. Det statistiska sambandet är $+0.70$ sett per grundskola. Sett per gymnasieskola är korrelationen stark, $+0.96$.

Motsvarande siffror för svenska/svenska som andraspråk är $+0.70$ respektive $+0.95$ (Sv A och SvaA) och i matematik $+0.61$ respektive $+0.94$ (MaA).

Sammanfattningsvis kan ur ett övergripande perspektiv slutsatsen dras att inga förändringar skett i jämförelse med tidigare år när det gäller sambandet mellan grundskole- och gymnasiebetyg. Vissa skolor har en tendens att vara generösa och andra restriktiva vid betygsättningen.

³ Följande avgränsningar gäller i undersökningen: Grundskolor med färre än 10 elever som har fått avgångsbetyg från en kommunal gymnasieskola har exkluderats ur studien. Endast kommunala grundskolor och gymnasieskolor ingår i analysen. Elever som avslutat år 9 vt 2002 och blivit antagna på en kommunal gymnasieskola ht 2002, men inte erhållit slutbetyg vt 2005 ingår inte i studien. De elever som fått slutbetyg från gymnasiet vt 2005 men inte avslutat år 9 2002 ingår inte i studien. Elever med avgångsbetyg från gymnasieskolans IV-program ingår inte i studien.

Inflytande och ansvar

Fokus inom inflytande och ansvar ligger i stadens kvalitetsredovisning detta år främst på barns/elevs/studerandes inflytande över sin verksamhet, undervisning och sitt eget lärande. Detta har varit ett utvecklingsområde i flera år och syftet med fokuseringen är, förutom analys av måluppfyllelsen år 2005, att se utveckling över tid och göra en analys inför fortsatt utveckling.

Sammanfattande bedömning

Gemensamt för de olika skolformerna är att det saknas en samlad definition av begreppet inflytande. Det går inte att se en bild av progression, hur barns/elevs inflytande över sitt eget lärande och påverkan på verksamhetens innehåll och arbetssätt ökar med ålder och förmåga. Hur medvetna barn/elevs/studerande är om sitt inflytande eller hur återkoppling från pedagogerna sker syns inte heller. Grundskolan, gymnasieskolan respektive vuxenutbildningen har generellt inte gemensamma strategier för att utveckla elevernas inflytande över sitt eget lärande och undervisningen. Få redovisningar innehåller vad arbetet med inflytande lett fram till. Några konkreta beskrivningar av resultat finns framför allt från förskolan.

Förskolorna är bra på att bygga upp och utveckla den pedagogiska miljön så att barnen ges möjlighet till egna val av aktiviteter. För att åstadkomma detta har man metoder som fångar upp barnens synpunkter och lärande och flera stadsdelar kan konkret beskriva hur man tar tillvara barns synpunkter och förslag. Pedagogerna arbetar med att utveckla barns inflytande, men verkar inte ha tydliggjort hur olika metoder och förhållningssätt kan ge barnen olika former av inflytande över sin vardag och sitt lärande, dvs helheten och syftet med barns inflytande.

I grundskolan finns en medvetenhet om betydelsen av elevinflytande och att det är ett fortsatt utvecklingsområde. Utvecklingsarbete kring individuella utvecklingsplaner och annat sätt att dokumentera elevernas lärande och kunskapsutveckling pågår. Skolorna är medvetna om att man fortfarande inte hittat gemensamma former och strategier för inflytande i undervisningen förutom några exempel på enheter som utvecklat gemensamt arbete kring inflytande. Vad gäller det formaliserade inflytandet har det sedan tidigare funnits organiserade former. Samtidigt vill skolorna utveckla innehåll och former ytterligare.

Inom gymnasieskolan ökar tillgången på dataprogram som förmedlar omdömen till eleverna, men det finns bara något exempel på hur man kopplar detta till elevernas inflytande och ansvar över det egna lärandet. Måluppfyllelsen vad gäller inflytande i undervisningen varierar både mellan och inom gymnasieskolorna. I vilken mån det pågår ett medvetet arbete på respektive skola går inte att bedöma. Däremot finns det en medvetenhet om att elevdemokrati är ett fortsatt utvecklingsområde.

Bedömningen av inflytande och ansvar inom vuxenutbildningen är att målet inte är uppnått utan behöver fortsätta att utvecklas. En försvårande faktor är att det inte finns samma kontinuitet som i andra skolformer, men det verkar inte som att man diskuterat och förtydligat vad som är rimligt att uppnå på individ-, grupp- respektive skolnivå utifrån det konstaterandet.

Arbetsätt och resultat i de olika skolformerna

Förskola

Förskolan ska sträva mot att varje barn

- *utvecklar sin förmåga att ta ansvar för sina egna handlingar och förskolans miljö*
- *utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation*
- *utvecklar sin förmåga att förstå och handla efter demokratiska principer genom att få delta i olika former av samarbete och beslutsfattande (Lpfö 98)*

Pedagogisk dokumentation, intervjuer och observationer är i många förskolor en integrerad arbetsmetod för att reflektera över lärande och utveckling och därigenom åskådliggöra barnens läroprocesser och som instrument för utveckling av den egna verksamheten och den pedagogiska miljön. På det sättet är barnen med och påverkar.

En målinriktad personal arbetar medvetet för att utveckla barns förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och deras förmåga att ta ansvar för sina egna handlingar och förskolans miljö samt att barnen får delta i olika former av samarbete och beslutsfattande

Några exempel på konkreta resultat:

- Barnen blir allt tryggare i sin vardag, klimatet i grupperna förbättras och det är mycket lättare för det enskilda barnet att göra sig hörd.
- Barnen har blivit mer spontana, vågar ta för sig, uttrycker fler egna idéer, tar initiativ och vågar ifrågasätta
- De äldre barnen har till stora delar uppnått en förmåga att förstå och handla efter demokratiska principer och delta i olika former av samarbete och beslutsfattande

Flera stadsdelar beskriver att pedagogerna mer medvetet reflekterar över vad barn kan vara delaktiga i och hur. I Hägersten gör alla förskolor en självvärdering enligt skolverkets material BRUK i syfte att ännu bättre ta tillvara barnens intressen och delaktighet i planeringen av verksamheten.

Flera förskolor använder begrepp som att ”träna demokratisk förmåga” och ”demokratisk kompetens”. Flera stadsdelar beskriver vad detta innebär t.ex.

- barnen deltar i ett demokratiskt arbetsätt, uppmuntras att samspela, reda ut konflikter, kompromissa, respektera varandra och bilda egna uppfattningar
- barnen övar sig att förstå följderna av sitt eget handlande och ta ansvar för dem

Förskolan ger några exempel på barnens medvetenhet om sin delaktighet och påverkan :

- Barnen vet och upplever att de kan påverka sin tillvaro på förskolan. Barnen vill gå till förskolan och har en uppfattning om att de själva och kompisarna ges möjlighet att påverka olika situationer, verksamheter och aktiviteter.
- Barnen är mer medvetna om sin egen betydelse i verksamheten, mer kreativa, tar större ansvar och är mer motiverade och entusiastiska när deras förslag och idéer förverkligas

Grundskola

Skolan ska sträva mot att varje elev

- *tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö*
- *successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan*
- *har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former (Lpo 94)*

Skolan ska arbeta medvetet för att ge eleverna inflytande och ansvar för såväl det egna lärandet som skolan som helhet (Stockholms skolplan)

Inflytande över och ansvar för det egna lärandet - individnivå

När det gäller inflytande över och ansvar för det egna lärandet beskriver de flesta stadsdelar verktygen som används dvs utvecklingssamtal, individuella utvecklingsplaner, portfolio och databas. Men det går inte att bedöma vad detta arbete lett till i förhållande till strävansmålet att varje elev tar ett personligt ansvar för sina studier.

Inflytande över undervisningen - gruppnivå

Skolorna har kommit olika långt i arbetet med att tydliggöra mål och kriterier och information om dessa till eleverna för att öka elevernas inflytande över undervisningen.

Eleverna vid närmare hälften av de inspekterade skolorna menar att de informeras om målen för läsårets eller terminens arbete. Problemet är, enligt inspektörerna, att även vid dessa skolor förstår eleverna inte alltid formuleringarna, de har sällan involverats i mål- och kriterieformuleringar eller getts möjlighet att diskutera redovisnings- och utvärderingsformer.

Skolorna har inte uppnått måluppfyllelse när det gäller den delen av inflytande som handlar om att ge eleverna möjlighet till inflytande över undervisningen dvs. genom att delta i planering, genomförande och utvärdering av det dagliga arbetet. Medvetet arbete som genomsyrar en hel skola syns inte i kvalitetsredovisningarna, förutom en skola i Katarina Sofia som ger eleverna möjlighet att påverka innehållet i undervisningen, utforma arbetsområden och ta ansvar för sitt eget lärande. Det som oftast redovisas är exempel på vad man behöver arbeta vidare med. Stadsdelarna redovisar inte några strategier som successivt ska öka elevernas inflytande i undervisningen.

Inflytande i organiserade former - skolnivå

Det formaliserade inflytandet fungerar i stort sett bra genom olika fungerande råd eller grupper med representativ delaktighet och koppling mellan klassråd och elevråd. Frågor som, enligt inspektörerna, tas upp på klassråd och elevråd handlar mer om praktiska frågor som klassfester, skoltröjor, skolgård etc. Stadsdelarna ger inga exempel, som skulle kunna komplettera bilden, på vad elevernas påverkan resulterat i. Däremot finns det några exempel på elevrepresentation som inte är så vanlig. En skola i Hägersten har elever med vid rekrytering av personal, i en skola på Kungsholmen deltar elever i skolans samverkansgrupp. Maria Gamla stan, Norrmalm och Rinkeby redovisar att elevrådsrepresentanter eller klasser har möjlighet att diskutera angelägna frågor med representanter från stadsdelsnämnden. Några skolor har en lokal styrelse där elever är med.

I en skolenhet på Kungsholmen har elever och lärare tillsammans tagit fram ett inflytandedokument som innehåller vad eleverna har inflytande över inom skola och fritidshem. Den skola i Bromma som fått kvalitetsutmärkelse utmärks av delaktighet och inflytande på alla nivåer och har väl utvecklade fora för dialog och inflytande.

Samtidigt uppger många stadsdelar liksom inspektörerna, att detta är ett fortsatt utvecklingsområde. Några kvalitetsredovisningar visar på behov att utveckla innehållet i arbetet med elevernas mer formella inflytande, utbildning för elevråden och att finna nya former för inflytande för de äldre eleverna.

Gymnasieskolan

Skolan skall sträva efter att varje elev

- *tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö*
- *aktivt utövar inflytande över sin utbildning,*
- *stärker sin tilltro till den egna förmågan att själv och tillsammans med andra ta initiativ, ta ansvar och påverka sina villkor*
- *utifrån kunskap om demokratins principer vidareutvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former utvecklar sin vilja att aktivt bidra till en fördjupad demokrati i arbetsliv och samhällsliv. (Lpf 94)*

Skolan ska arbeta medvetet för att ge eleverna inflytande för såväl det egna lärandet som skolan som helhet. (Stockholms skolplan)

Inflytande över och ansvar för det egna lärandet - individnivå

En av förutsättningarna för elevernas inflytande över och ansvar för sitt eget lärande är att eleverna ska utveckla insikt om sitt eget sätt att lära och förmåga att utvärdera sitt eget lärande. Inspektörerna menar att måluppfyllelsen är låg avseende detta. En del skolor försöker visserligen utveckla dessa förmågor hos sina elever genom systematiska åtgärder, men även dessa skolor har, enligt inspektörerna, svårt att lyckas. Gymnasieskolan tar i sin kvalitetsredovisning upp att det inte i någon skolas redovisning framgår konkret hur skolan uppfattar sin måluppfyllelse kring strävansmålet *att varje elev ska utveckla en insikt om sitt eget sätt att lära och en förmåga att utvärdera sitt eget lärande.*

Gymnasieskolan beskriver verktyg som studieteknik och att man utvecklat utvecklingssamtalen och dataprogram för omdömen för att öka inflytande över och ansvar för det egna lärandet. Det finns några enstaka exempel på projektnriktat arbetssätt med syftet att bland annat utveckla elevernas insikter om sitt eget lärande och att elever sätter upp mål för sina studier och utvärderar sina insatser. Om detta lett till ökat inflytande och ansvar för det egna lärandet framkommer inte.

Både kvalitetsredovisningen och inspektörsrapporten tar upp elevernas ansvarstagande. De kriterier som inspektörerna använt är: närvaron, om eleverna kommer i tid, om de har utrustning med sig till lektionerna, om de sköter hemuppgifter och inlämningsuppgifter. Inspektörernas bild är att elevernas ansvarstagande i denna bemärkelse skiljer sig mycket åt mellan skolorna och ibland också mellan olika klasser på samma skola. Enligt brukarundersökningen är drygt 60 procent av eleverna nöjda vad gäller att utveckla sin förmåga att ta personligt ansvar för sina studier. Men eftersom begreppet ansvar inte definieras i frågan vet man inte om elever och inspektörer menar samma sak.

Inflytande över undervisningen - gruppnivå

Avseende inflytande över undervisningen är bilden splittrad. Inspektörerna anser att elevernas möjligheter att påverka undervisningen varierar starkt mellan olika skolor och mellan olika lärare. Deras uppfattning är att eleverna ofta får en otillräcklig eller svårförståelig information om kursmål och betygskriterier. Brukarundersökningen visar att knappt hälften är nöjda med sina möjligheter att påverka hur kunskaper ska inhämtas och ännu färre med påverkan hur kunskaper ska bedömas. Enligt gymnasieskolans kvalitetsredovisning diskuterar lärare och elever kursmål och betygskriterier för att eleverna skall förstå kraven och kunna påverka innehållet och att eleverna vid kurslut genom utvärderingar kan tala om vad som fungerat bra eller mindre bra. Det syns inte i redovisningen i vilken mån detta lett till ett reellt inflytande i undervisningen. Det är alltså inga samstämmiga bilder och det finns väl anledning att analysera vari skillnaderna består inför det fortsatta utvecklingsarbetet.

Inflytande i organiserade former - skolnivå

Inspektörernas bild är att det varit svårt att få till stånd ett väl fungerande formaliserat inflytande även om det finns en formell organisation. Gymnasieskolan redovisar att arbetet med de formella strukturerna för elevinflytande förbättrats. Skolorna har skärpt organiserandet av klassråden och någon skola använder klassråden som en form av remissinstans. Annat utvecklingsarbete som syns i kvalitetsredovisningen är kurser och projekt i elevdemokrati.

Vuxenutbildningen

*Skolan ska arbeta medvetet för att ge eleverna inflytande i och ansvar för såväl det egna lärandet som skolan som helhet.
(Stockholms skolplan)*

Inflytande och ansvar över det egna lärandet/studiesituationen - individnivå

Måloppfyllelsen för inflytande och ansvar för det egna lärandet på individnivå går inte att bedöma utifrån kvalitetsredovisningen förutom att studerande som läser flera kurser har en individuell studieplan som följs upp i utvecklingssamtalet. Ungefär hälften av de studerande är nöjda med lärarnas information i betygssamtalet. Inom Särvox har alla studerande en individuell studieplan där också behov av vägledning framgår samt att studieplanen alltid utvärderas i slutet av läsåret och planering framåt görs.

Inflytande över undervisningen - gruppnivå

De flesta som studerar på gymnasial nivå har tagit del av kursmål och betygskriterier, men har liten möjlighet till ett verkligt inflytande över undervisningen förutom de som läser på distans och särvox. Många studerande har möjlighet till inflytande på t.ex form av prov och delvis på arbetsformer. Däremot upplever de studerande inte att de kan påverka kursinnehåll och val av kurslitteratur. Mindre än hälften är nöjda med hur anordnaren tar hänsyn till de studerandes synpunkter på undervisningen.

De externa anordnarna av sfi har, enligt kvalitetsredovisningen, haft svårt att få till stånd en fungerande organisation när det gäller studerandeflytande, delvis beroende på de studerandes ovana när det gäller demokratiska samarbetsformer i skolan men även språkliga hinder.

De studerande kan ge sina synpunkter i kursutvärderingar. Vad utvärderingarna leder till är svårt att bedöma då inspektören menar att de oftast inte används för att ge de studerande möjlighet att medverka i planeringen, medan kvalitetsredovisningen lyfter fram att utvärderingen ligger till grund för förbättring av verksamheten.

Inspektörens uppfattning är att Skolverkets kursmål och betygskriterier i de flesta fall delas ut vid kursstarten. Däremot blir det inte en kontinuerlig diskussion och uppföljning av planeringarna i kurserna som ytterligare skulle kunna förtydliga målen. Orsaker menar inspektören är att tidsramarna i allmänhet inte tillåter detta och att de flesta studerande förväntar sig att planeringen skall vara klar när de börjar sina studier. De komprimerade kurser som är en realitet på komvux, förutsätter att det finns en planering från den första studiedagen, vilket det i stort sätt finns för de gymnasiala kurserna. Enligt inspektören behöver inflytandet i undervisningen förbättras.

Inflytande i organiserade former - skolnivå

Det syns i redovisningen att vuxenutbildningen försöker utveckla det formella inflytandet, men att det inte är helt lätt. De flesta externa anordnare inom komvux har en god och utvecklad organisation. Enligt kvalitetsredovisningen har några utbildningsanordnare haft svårt att få de studerande att delta på grund av svalt intresse eller att tiden har varit en försvårande faktor. Inom vuxenutbildning i egen regi saknas formella organ. Trots att försök gjorts har endast ett fåtal studerande tagit chansen att delta.

Vid en sfi-enhet i egen regi har alla grupper klassråd och det finns representanter till rådslag och skolkonferens. Vid samtliga enheter hos de båda externa anordnarna finns klass- och studeranderåd i större eller mindre skala.

Analys inför den fortsatta utvecklingen

Utveckling över tid

Det är svårt att i stadens tidigare kvalitetsredovisningar och årsrapporter från inspektörerna tydligt se vad som utvecklats i förskolan. Förskolan har även tidigare varit lyhörd för barnens egna synpunkter, använt sig av ungefär samma metoder för att ta reda på det och barnen har fått vara med och påverka inom ungefär samma områden. Utveckling över tid handlar om en ökad medvetenhet i arbetet med barns inflytande och arbetet med pedagogisk dokumentation och portfolio. Ett mer medvetet arbetssätt håller på att utvecklas och att barnen lär sig att se inflytande som en del i en demokratisk process.

Grundskolan har sedan tidigare visat medvetenhet om vikten att utveckla elevinflytande och förutsättningar för elevernas ansvarstagande över sin utbildning. Det syns att skolorna under flera år arbetat för att ta fram mål som eleverna förstår och för att utveckla dokumentationen av elevernas kunskapsutveckling. Medvetenheten om att elevinflytande bör utvecklas gällande inflytande över arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen är heller inget nytt. Varje år beskrivs att det finns goda exempel på hur lärare involverar eleverna i undervisningen och samtidigt framkommer att de goda exemplen inte tycks sprida sig i någon större utsträckning på skolorna.

Vad gäller elevernas inflytande och ansvar i gymnasieskolan kan gymnasieinspektörerna inte se några tydliga utvecklingstendenser i ett treårsperspektiv. Den sammanfattande bilden efter

tre års inspektioner är att elevernas inflytande över sitt eget lärande varierar betydligt mellan olika skolor och framför allt mellan olika lärare. Inspektörerna kan inte iaktta någon tydlig utvecklingstrend trots att flera försök i rätt riktning genomförts. Brister i måluppfyllelse av kunskapsmålet som handlar om att eleverna ska utveckla insikt om sitt eget sätt att lära och förmåga att utvärdera sitt eget lärande, kompletterar bilden av att det finns mycket kvar att utveckla. Inspektörernas bild under de senaste tre åren har också varit att elevernas möjligheter att påverka undervisningen på olika sätt varierar starkt mellan olika skolor och lärare. Lärarna är mycket medvetna om att det är ett utvecklingsområde och att det saknas strategier för att nå måluppfyllelse för elevinflytande. De senaste två åren tar inspektörerna upp att problemet verkar vara att i de flesta skolor saknas en diskussion om inflytandebegreppets innebörd.

Den utveckling man kan se i vuxenutbildningen är ökning av andel studerande som har individuell studieplan. Det tycks också som att utvecklingssamtal blivit vanligare samt att det skett en utveckling av det formella inflytandet. Dock går det inte att tolka hur stor förändringen är. Bilden av några områden är ganska lika över tid t.ex. att kursmål delas ut vid kursstart men inte diskuteras, liten möjlighet till verkligt inflytande över undervisningen samt utvärderingarnas användning. Samtidigt är bilden att det finns goda exempel i form av anordnare som på ett tydligt sätt vidareutvecklar den individuella studieplanen, i syfte att ge de studerande möjlighet att ta ett större ansvar i studierna.

Tydliga mål och Likvärdig bedömning och betygssättning

Inspektörerna visar att en förutsättning för att eleverna utvecklar sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar både över sitt eget lärande och utveckling och inflytande i undervisningen är att målen är tydliga och kommuniceras så att eleverna förstår dem. För att utveckla inflytande över det egna lärandet behövs kontinuerlig bedömning och återkoppling kring kunskapsutvecklingen från läraren för att eleven ska utveckla insikt i syfte att kunna ta personligt ansvar för sitt eget lärande och sitt arbete i skolan.

Syftet med projektet Likvärdig bedömning och betygssättning är att ”tydliggöra den idé utifrån vilken all bedömning och betygssättning ska ske”. Är lärarna förtrogna med och kan kommunicera mål, kriterier och bedömningsgrunder kan de uppfylla det inspektörerna lyfter fram som förutsättningar för elevernas inflytande och ansvar över sitt eget lärande. Det är också grunden för dialogen med eleverna för att ge dem möjlighet och utveckla sitt deltagande i undervisningen.

Röd tråd förskola-grundskola-gymnasieskola

Inflytande och ansvar är ett komplext område i förskolan och skolan. Målen hänger dessutom samman med andra mål i läroplanerna (Utveckling och lärande/Kunskaper och Bedömning och betyg) och med kursplaner för skolan.

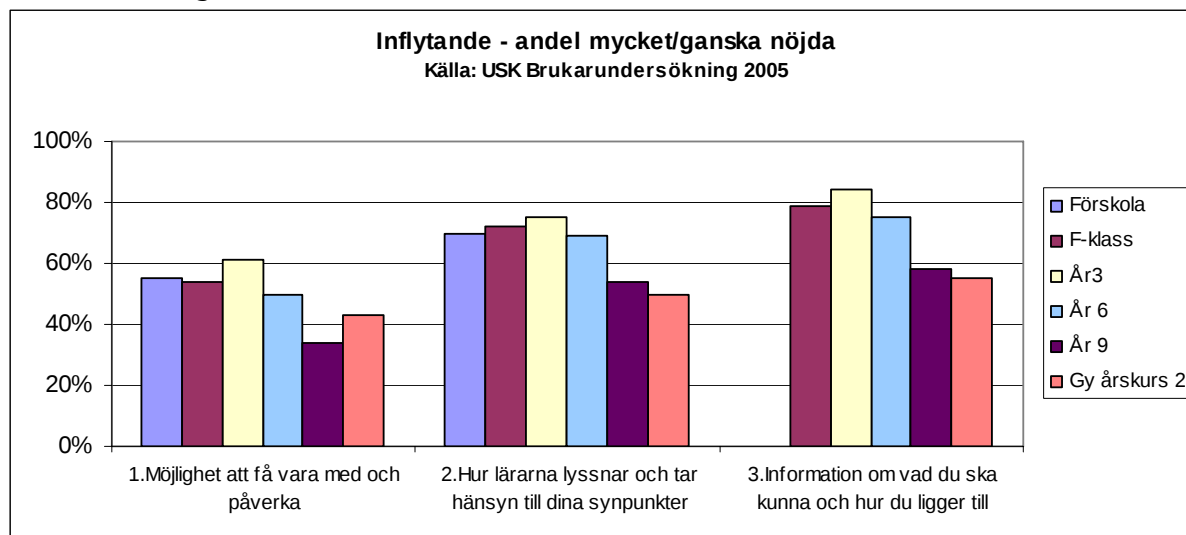
Genom att lägga läroplansmålen kring inflytande och ansvar i Lpfö 94, Lpo 94 och Lpf 94 bredvid varandra får man en bild av den röda tråden och den progression inspektörerna menar saknas för att utveckla och öka barns/elevs inflytande. Det handlar om det egna lärandet och kunskapsutvecklingen, inflytande i undervisningen och arbete i demokratiska former.

I dagsläget syns inte den röda tråden i kvalitetsredovisningarna för de olika skolformerna. Det går inte att se hur inflytande och ansvar utvecklas och ökar med stigande ålder inom varje

skolform. Därmed kan man inte heller se om eller hur skolorna tar tillvara förmågan till inflytande och ansvar från tidigare skolform.

Resultaten från brukarundersökningarna visar inte heller utveckling med stigande ålder, snarare tvärtom. Nedanstående diagram ger en bild av uppfattningen i de olika åldrar som berörs av brukarundersökningarna.

Fråga 2 är lite annorlunda formulerad för förskolan *Personalens lyhördhet för barnens önskningar och behov*. Formuleringen av fråga 3 för förskoleklassen är *Information om ditt barns utveckling*.

När det gäller förskola, förskoleklass, skolår 3 och fritidshem tycker föräldrarna att det är svårt att göra en bedömning av barnens inflytande. Svårigheten för föräldrar att bedöma påverkan kanske beror på att det är svårare för barnet att förklara hur man får vara med och påverka och även svårare för föräldrarna att se, om det inte tydliggörs av pedagogerna. Det är antagligen lättare för föräldrar att se förhållningssätt och att pedagogerna lyssnar på barnet.

Eleverna i år 6 och 9 och i gymnasiets årskurs 2 har, liksom för de tidigare skolåren, lägst andel nöjda på frågan *Dina möjligheter att få vara med och påverka i skolan*.

När det gäller frågan om påverkan minskar nöjdheten i år 9.

I gymnasiet är frågan om påverkan uppdelad i *Möjligheter att påverka hur dina kunskaper ska inhämtas* (drygt 40 % mycket/ganska nöjda) och *Möjligheter att påverka hur dina kunskaper ska bedömas* (drygt 30 %). Diagrammet visar för gymnasieskolan den första av dessa två frågor. Man kan fundera över hur stor betydelse det har att vad som menas med påverkan inte definieras för eleverna i skolår 6 och 9.

Nöjdheten i de två andra frågorna minskar med stigande ålder. Att inflytande ökar med stigande ålder uppfattar i alla fall inte eleverna.

Förmågor – progression i förhållande till målen

Verksamheterna utvecklar olika former av dokumentation, ett slags verktyg för att få insikter och som en grund för att utveckla inflytande och ansvar.

Förskolan beskriver att den pedagogiska dokumentationen och/eller portfolio är ett sätt att dokumentera barns lärande och utveckling i syfte att få barnen medvetna om och delaktiga i

sitt eget lärande och de läroprocesser som sker i gruppen. Några visar att barnen är med och upprättar sin egen pedagogiska dokumentation/portfolio.

Flera stadsdelar ger exempel från grundskolor där utveckling av portfolio är en metod för att eleven själv ska få insikt om och öka elevernas inflytande, delaktighet och ansvar över den egna kunskapsutvecklingen och att portfoliomethoden tränar eleverna i självvärdering och reflektion. En stadsdel beskriver att flera skolor ger eleverna kunskap om olika lärtilar i syfte att utveckla inflytande över sitt lärande I en annan stadsdel samlas uppnådda mål i Projekt- och omdömesdatabasen (P.O.D.B.) som underlag för utvecklingssamtalen. Stadsdelarna visar också att det pågår ett arbete med att utveckla de individuella utvecklingsplanerna.

Allt vanligare på gymnasieskolorna är tillgången på dataprogram som förmedlar omdömen och kommentarer till eleverna. En skola uppger att de använder sig av programmet på ett sådant sätt att eleverna lär sig att sätta mål för sina studier och utvärdera sina insatser. Någon skola uppger att de tar fram individuella studieplaner där eleven får en uppfattning om hur långt han/hon kommit och eventuella utvecklingsbehov.

I vuxenutbildningen är verktyget den individuella studieplanen. Den är en sorts planering då den innehåller de kurser den studerande väljer att gå. I så fall är den mer ett underlag för inflytande i utbildningen snarare än kring lärandet.

Med dessa verktyg som grund kan barn/elever/studerande med stöd av pedagogerna utveckla de insikter och förmågor som behövs för att få ett reellt inflytande över, kunna ta ansvar för och utvärdera sitt eget lärande utifrån ålder och mognad. I kvalitetsredovisningarna finns enstaka exempel på vad användandet av dokumentationen lett till avseende utveckling av inflytande och ansvar.

Enligt *Allmänna råd för Individuella utvecklingsplaner* (Skolverket 2005) är syftet att öka kunskap om och inflytande över det egna lärandet och den egna utvecklingen, ge ökad möjlighet att ta ansvar och påverka sina studier och stärka delaktigheten i den individuella planeringen.

Reflektion

En förutsättning för elevers/studerandes delaktighet är medvetna pedagoger som genom medvetet arbetssätt utvecklar inflytande och ansvar. För att få en gemensam syn på begreppet inflytande och kunna konkretisera vad man vill uppnå krävs gemensamma diskussioner i verksamheterna.

De professionella samtalen som nu genomförs i och mellan skolor kring bedömning och betyg kan bli en bra grund och ge den trygghet i yrkesrollen som behövs för att kunna föra dialogen med elever om mål, kriterier och undervisningen. Det finns goda exempel på lärare och arbetslag som involverar och får eleverna delaktiga, men det verkar inte räcka för att arbetssättet ska sprida sig på skolorna. För att lyckas framöver borde skollidarna ta tillvara den erfarenhet och kunskap som redan finns och utveckla en kultur där man hjälps åt och stöder varandra.

För att utvecklingsarbetet kring inflytande ska ge resultat för hela skolan behöver man antagligen både ha fokus på elevers inflytande och pedagogernas inflytande, att se dem som parallella processer som påverkar varandra både vad gäller synsätt och arbetssätt.

Flera stadsdelar visar att det behövs tid för diskussioner och kompetensutveckling för att komma vidare. Det borde kanske också finnas möjlighet till stöd/handledning i den fortsatta processen efter kompetensutvecklingsinsatserna.

Tänkbara frågeställningar för det fortsatta utvecklingsarbetet:

I vilka sammanhang och situationer är det rimligt att barn/elever i olika åldrar är delaktiga och hur? För den egna utvecklingen och för att kunna arbeta i olika demokratiska arbetsformer handlar det dels om det egna jaget men också om att vara en del av en grupp och en verksamhet.

På vilket sätt får pedagogerna ihop helheten där utvecklingen på individ-, grupp- och förskole-/skolnivå samverkar med varandra? Hur koppla ihop de olika nivåernas betydelse för helheten och utveckla en gemensam strategi och formulerad progression?

Hur ge återkoppling för att öka medvetenheten om vad barn/elever/studerande påverkar och kan påverka?

Hur använda dokumentationen för att utveckla barns/elevs/studerandes medvetenhet om sitt eget lärande? Hur ge återkoppling? Hur få dem delaktiga i dokumentationen?

Vilka förmågor behöver utvecklas för att successivt nå insikt om sitt eget sätt att lära, att utvärdera sitt eget lärande, bedöma sina resultat, ta personligt ansvar för sina studier, ha inflytande i undervisningen och kunna arbeta i demokratiska former? I de olika skolformerna?

Hur arbeta medvetet för att utveckla dessa förmågor? I vilka sammanhang och situationer?

Vad är rimligt att uppnå i de olika skolformerna? Hur ta reda på i vilken grad vi lyckas?

Målen i läroplanerna för Bedömning och betyg och för Inflytande och ansvar hänger ihop och är likartade. I *Allmänna råd och kommentarer för Likvärdig bedömning och betygsättning* (Skolverket 2004), som är tänkt som ett stöd till skolorna kring det lokala planeringsarbetet för likvärdig bedömning, ingår även elevernas delaktighet och inflytande i undervisningen. Detta stödmaterial kan också vara ett stöd i det fortsatta arbetet.

Summering efter analysseminarier

De resultat som redovisades överensstämde i stort med deltagarna uppfattning. Det finns ett stort behov av att definiera begreppet barns/elevs/studerandes inflytande. Det är en förutsättning för att kunna bedöma måluppfyllelse och kunna bedöma och utvärdera sitt arbete. För de allra flesta är det ett svårt område som kräver diskussioner och strategier på alla enheter i de skilda verksamheterna. Många ville även ha stöd i utvecklingsprocessen kring inflytande.

Samverkan

Stadsdelarna och utbildningsnämnden beskriver i sina kvalitetsredovisningar flera samverkansområden. Stadens kvalitetsredovisning redovisar denna gång *Samverkan vid övergångar, Pedagogisk samverkan mellan skolformer och yrkesgrupper* och *Föräldrars inflytande*. De mål-/utvecklingsområdena återfinns dels i läroplaner och dels förskole- och skolplan samt i budget 2005.

Sammanfattande bedömning

Sammanfattningsvis kan konstateras att flertalet stadsdelar har någon form av handlingsplan med rutiner för samverkan och övergång mellan förskola och förskoleklass. Hur överlämnande av information mellan förskolan och skolan fungerar varierar både inom och mellan stadsdelar och det är fortfarande ett viktigt utvecklingsområde liksom mellan grundskolan och gymnasieskolan. Överföring av information mellan olika grund- och gymnasieskolor fungerar oftast bra när det gäller elever i behov av särskilt stöd och elever som inte uppnår behörighet till nationellt program, medan arbetet med övergångarna för flertalet elever bör hitta nya former.

Det finns i de olika skolformerna behov av att öka kunskapen om varandras styrdokument och barns/elevs läro- och kunskapsprocesser i de olika verksamheterna. Vissa stadsdelar arbetar medvetet med detta mellan förskola, förskoleklass och grundskola. Arbetet behöver förstärkas över hela staden och även mellan grundskola och gymnasieskola.

Stadsdelarna har kommit olika långt vad gäller samverkan skola och fritidshem. Verksamheterna är lokalmässigt integrerade på de flesta håll. Samverkan under skoldagen ser olika ut och tydligheten med syftet med verksamhetsintegrering förefaller variera. Andelen utbildade fritidspedagoger är lägre i staden än genomsnittet i riket.

I stort sett alla särskoleklasser är lokalmässigt integrerade. Samverkan med grundskolan innebär oftast deltagande i gemensamma aktiviteter. Andra former för samverkan/integrering mellan särskola och grundskola håller på att utvecklas, men man verkar vara i början av den processen.

Sammantaget är bedömningen att formerna för information och samverkan med föräldrar kring det egna barnet/ungdomen fungerar i förskolan och grundskolan. Föräldrars delaktighet minskar successivt under gymnasietiden. Delaktighet och inflytande kring innehåll och verksamhet verkar generellt vara lättare att uppnå i förskolan än i grundskolan och svårare i gymnasieskolan. Stadsdelarna är medvetna om detta och skolorna försöker utifrån de lokala förutsättningarna utveckla former för föräldrars inflytande

Samverkan vid övergångar

Flertalet stadsdelar har någon form av handlingsplan med rutiner för samverkan och övergång mellan förskola och förskoleklass. Några stadsdelar redovisar att överlämnandet fungerar till största delen bra, men det syns också att det inte fungerar lika bra överallt. Samtidigt påpekar några att samarbetet fungerar bäst för barn i behov av särskilt stöd. Arbetet med dessa barn förutsätter samverkan med andra - externt och internt, något som bidrar till en ökad helhetssyn på barnet och dess behov. Där övergångarna inte uppges fungera lika bra säger man sig

framför allt behöva utveckla dokumentation och överlämnandesamtal. Några stadsdelar har nyligen infört eller håller på att införa nya rutiner och handlingsplaner, eller har projekt som ännu inte utvärderats. Resultaten av de nya arbetssätten kommer att synas först längre fram.

Flertalet stadsdelar har utarbetade rutiner även för övergången inom och mellan skolor. Det handlar då främst om rutinmässig informationsöverföring genom exempelvis överlämningssamtal där man bland annat diskuterar elevernas kunskapsstandard, kunskapsutveckling, trivsel i skolan, kamratrelationer och annat som kan vara viktigt för den mottagande skolan att bli informerad om. För de elever som är i behov av särskilt stöd tas tidiga kontakter mellan skolledning, elevvårdsteam och lärare för att förbereda elev, föräldrar och mottagande skola i tid.

Övergångarna mellan grundskolan och gymnasieskolan är mer problematiska. Överföring av information mellan olika skolor fungerar oftast bra när det gäller elever i behov av särskilt stöd och elever som inte uppnår behörighet till nationellt program. Detta sker oftast i form av bilagor. Flertalet elever är vid övergångarna hänvisade till studie- och yrkesvägledaren. Det stora antalet studievägar som är valbara gör det svårt för en enskild vägledare att hålla sig à jour. Utbildningsförvaltningens intagningsenhet håller regelbundna möten med studie- och yrkesvägledarna i staden. Vid de mötena presenteras det totala utbildningsutbudet, intagningsgränser etc. De enskilda gymnasieskolorna har öppna hus ett par dagar per år. Varje år hålls även en för alla huvudmannaförformer gemensam gymnasiemässa där flertalet gymnasieskolor, såväl kommunala som fristående, deltar. Till mässan bjuds såväl avgångselever i år 9 samt studie- och yrkesvägledare in.

De många valbara skolalternativen innebär dels att barnen från en förskola kan spridas till flera grundskolor och dels att en grundskolas elever sprids ut över ett stort antal gymnasieskolor. Det stora antalet mottagande skolor försvårar möjligheterna till samarbete och utarbetande av rutiner och överlämningssamtal. En annan svårighet är överlämnande till och från fristående verksamheter.

Att lämna över och ta emot information är den ena delen i övergångar och möjlighet till kontinuitet för barn/elever. Hur informationen tillvaratas och blir en grund för det fortsatta lärandet är den andra delen och om den finns det inte någon samlad kunskap.

Att underlätta övergångar mellan olika stadier är ett viktigt och prioriterat utvecklingsområde, vilket flera stadsdelar lyfter fram. I syfte att förbättra förutsättningarna för elever som söker från grundskolan till gymnasieskolan finns dels ett uppdrag från kommunstyrelsen att under 2006 kartlägga studie- och yrkesvägledarfunktionen och dels ett projekt som syftar till att förbättra och utveckla övergripande organisation, rutiner, processer och dokumentation som rör övergången mellan grundskolan och gymnasieskolan. Projektet genomförs i ett samarbete mellan utbildningsförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna.

Pedagogisk samverkan mellan skolformer och yrkesgrupper

Röd tråd förskola-grundskola- gymnasieskola

Att lämna över och ta emot information på individnivå är en form av samverkan där olika skolformer och skolår möts. Samverkan/samarbete mellan pedagoger för att utbyta kunskaper och erfarenheter för att förstå varandras verksamheter är en annan form för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Förskolans och grundskolans

läroplan uttrycker att *Samarbetet ska utgå från de nationella och lokala mål och riktlinjer som gäller för respektive verksamhet.*

Några stadsdelar visar att ett sådant utvecklingsarbete pågår mellan förskola och skola. Samverkansprojektet "Röda tråden" mellan förskolor och skolor (Liljeholmen) syftar till att skapa samsyn kring barns kunskap, lärande och utveckling från 1-16 år. "PIP" (pedagogiskt integrationsprojekt) är ett liknande projekt i Kista. I Skärholmen har samarbete, erfarenhetsutbyte och arbete kring utvecklingsfrågor mellan förskola och skola utvecklats genom lokala nätverk. Kungsholmen har haft gemensam kompetensutveckling i digital dokumentation för förskola och förskoleklass. Spånga Tensta har tagit fram riktlinjer för övergången från förskola till förskoleklass/skola. Hägersten beskriver behov av att bättre föra över och använda den kunskap som finns om barnens lärande i förskolan och vid övergång.

Det syns inte kvalitetsredovisningarna om något liknande utvecklingsarbete pågår mellan grundskola och gymnasieskola. Däremot möjliggör vissa kompetensutvecklingssatsningar genom Kompetensfonden möten mellan pedagoger från grund- och gymnasieskolan.

Skola och fritidshem

De flesta fritidshem är lokalmässigt integrerade. Det är vanligt med gemensamma arbetslag, planeringstid, föräldramöten och kanske också utvecklingssamtal. Liljeholmen uppger även att man har gemensam handledning. Samverkan under skoldagen ser olika ut i stadsdelarna. Tydligheten om syftet varierar och det finns få exempel.

Flera stadsdelar tar upp kompetensutveckling, dels gemensam kompetensutveckling för skola och fritidshem och dels specifikt för fritidshemmen. Hägersten ingår i ett kompetensfondsprojekt som syftar till att synliggöra och stärka pedagogrollen och yrkesrollen och utveckla yrkeskompetensen i fritidshemmen.

Staden har ungefär 41 procent utbildade fritidspedagoger anställda inom fritidshemsverksamheten. Utifrån det perspektivet är det viktigt med kompetensutveckling för alla i fritidshemmet och att hitta former för att stärka och utveckla yrkesrollen i syfte att mer jämställt utveckla samverkan och ta tillvara de olika kompetenserna i fritidshem och skola samt tydliggöra fritidshemmets bidrag till kunskapsutvecklingen.

Verksamheterna har kommit olika långt i utvecklingsarbetet med att integrera skola och fritidshem.

Grundskola och särskola

I stort sett är alla särskoleklasser lokalmässigt integrerade. Verksamhetsintegrering finns i fritidshemmen. Samundervisningsgrupper är en form där särskolelever och grundskolelever undervisas tillsammans.

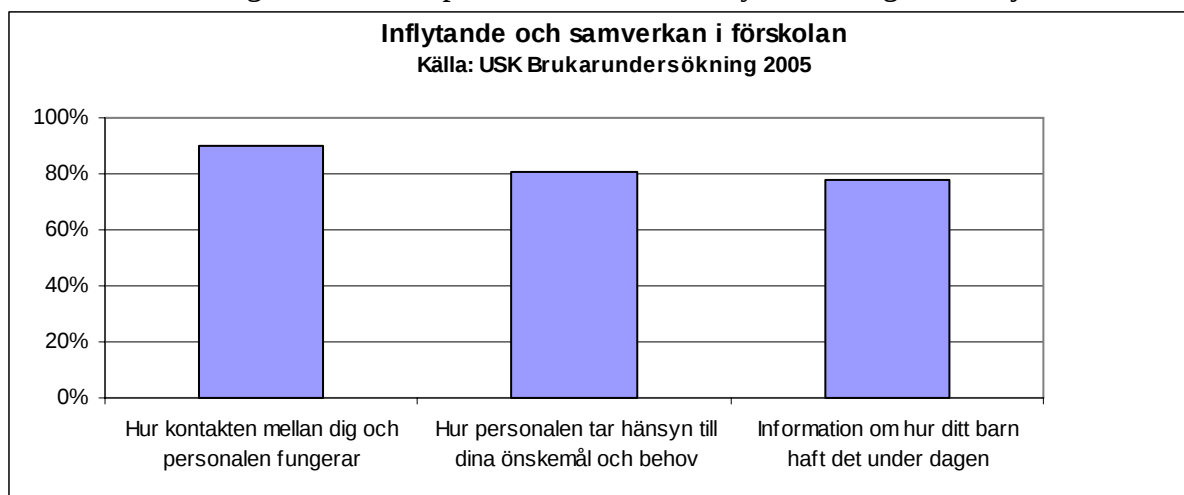
Samverkan med grundskolan innebär oftast deltagande i gemensamma aktiviteter t.ex. raster, friluftsdagar, samlingar, avslutningar och kulturaktiviteter. Några stadsdelar visar att andra former för samverkan/integrering håller på att utvecklas men verkar vara i början av den processen. Som exempel nämns samverkan med grundskolans lärare i praktiskt estetiska ämnen och NO, samundervisning i praktiskt estetiska ämnen och gemensamma arbetslag särskola-grundskola.

Föräldrars inflytande

Alla stadsdelar redovisar i olika omfattning föräldrars delaktighet och inflytande i förskolan kring det egna barnet. Förskolan pekar på vikten av att ta tillvara det dagliga mötet med föräldrarna vid lämning/hämtning. Mer strukturerad uppföljning kring det enskilda barnet sker i utvecklingssamtalen.

Flera stadsdelar har på ett mer medvetet och strategiskt sätt utvecklat inskolningsperioden genom att föräldrar tillsammans med barnet deltar i verksamheten hela dagarna.

Brukarundersökningen 2005 visar på stadsnivå andelen mycket eller ganska nöjda:

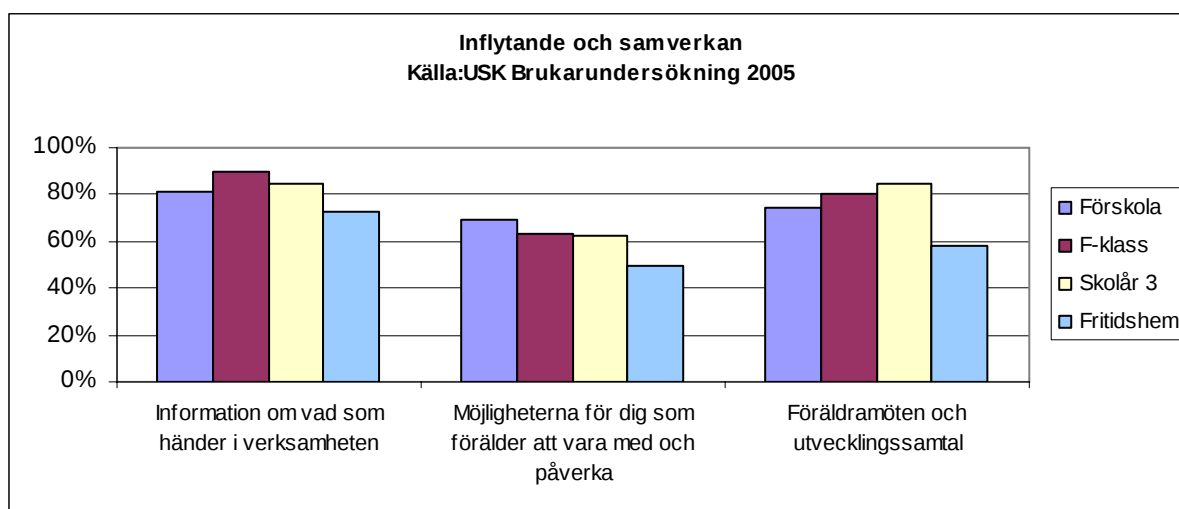

Forum för information, dialog och inflytande i förskolans verksamhet är främst skriftlig information, föräldramöten och lokala förskoleråd.

I grundskolan har inte pedagogerna samma dagliga kontakt med föräldrar som i förskolan. Däremot möter fritidshemmen föräldrarna oftare vid lämning/hämtning, åtminstone i de lägre åldrarna. Det framgår inte i kvalitetsredovisningarna hur fritidshemmen tillvaratar den dagliga kontakten. Utvecklingssamtalet och individuella utvecklingsplaner är de främsta verktygen för att ge föräldrar information och inflytande kring det egna barnets lärande.

Forum för information, dialog och inflytande i verksamheten är liksom i förskolan skriftlig information samt föräldramöten och förvaltnings-/skolråd. En del skolor har lokal styrelse och några stadsdelar centralt föräldraråd. Den skriftliga informationen sker mellan pedagoger och föräldrar i form av t.ex. kontaktbok mellan hem och skola, veckobrev, kontakt via e-post och information på skolans hemsida. Kvalitetsredovisningarna visar att det finns vissa svårigheter att få till en bra kontinuerlig samverkan med föräldrarna i frågor kring verksamhetens innehåll och arbete. Skolor försöker på olika sätt i olika delar av staden utveckla och hitta mötesformer för att få föräldrar intresserade av att komma till skolan och bli mer delaktiga.

Resultatet från brukarundersökningen 2005 visar nedan andelen mycket eller ganska nöjda:

Föräldraföreningar finns på ett flertal gymnasieskolor och nya startas. Enligt gymnasieskolans kvalitetsredovisning verkar föräldrarnas engagemang skifta. Förklaringen anses delvis vara att en stor del av eleverna, speciellt i årskurs tre, är myndiga och att föräldrar då inte är lika delaktiga. Däremot deltar de i utvecklingssamtal för ej myndiga och bjuds in även om eleven är myndig. Information om vad som sker på skolan kan föräldrarna ta del av genom skolornas intranät/hemsida.

Elevhälsa

Stockholms kommunfullmäktige antog i april 2004 ”Strategi för elevhälsa” som ett tillägg till stadens skolplan. Elevhälsostrategin omfattar alla kommunala skolverksamheter med undantag av förskolan. Här presenteras en helhetsbild av hur långt hälsoarbetet samt läroplansområdet normer och värden kommit i samtliga pedagogiska verksamheter.

I enlighet med strategin ska stadens skolor arbeta för att främja god hälsa hos elever och studerande samt skapa en god miljö för lärande och utveckling. Tanken är att förebyggande och generella insatser för eleverna skall undvika att svårigheter uppstår. All personal i skolan ska ansvara för att intentionerna i elevhälsostrategin genomsyrar arbetet. Elevhälsostrategin har sex kvalitetsområden:

- Insatserna skall vara hälsofrämjande och förebyggande
- Arbetsmiljön skall vara trygg och säker
- Elever i behov av särskilt stöd skall speciellt beaktas
- Samverkan är viktig för helhet och kontinuitet
- Kompetensutveckling för all personal är nödvändig
- Tillgång till elevhälsans yrkesgrupper skall garanteras för att säkerställa likvärdighet

Uppföljning och utvärdering av arbetet kring elevhälsokriterierna ska göras i samband med enheternas kvalitetsredovisningar.

Sammanfattande bedömning

När det gäller värdegrundsarbetet är samtliga inspektörsgrupper överens om att det är detta läroplansområde som har den bästa måloppfyllelsen. Samtliga stadsdelars kvalitetsredovisningar innehåller beskrivningar av insatser för att öka empatin bland förskolebarnen samt för att undvika mobbning och kränkande behandling bland grundskoleeleverna. Enligt brukarundersökningarna är det ändå en andel på mellan åtta och elva procent i skolår 3, 6 och 9 som är missnöjda med hur de andra barnen är mot dem. Detta visar att arbete kvarstår.

Redovisning av effekter saknas

Kvalitetsredovisningarna saknar utvärderingar av de olika åtgärderna. Endast i förskolan finns redovisning av vilka effekter värdegrundsarbetet gett bland barnen.

Flera stadsdelar beskriver att grundskolorna har ämnet livskunskap på schemat och utbildningsförvaltningen påpekar att nästan alla gymnasiesärskolor har kursen livskunskap. Men såväl stadsdelarnas som utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning saknar redogörelser för vilka effekter ämnet/kursen ger.

Utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning uppger att gymnasieskolan arbetar för att motverka frånvaro, bland annat genom bättre rapporteringssystem. Det saknas däremot en diskussion kring hur arbetssätten i skolan ska kunna ändras så att eleverna känner en större motivation att gå till skolan.

Anvisningarna styr redovisningarna mer än kommunfullmäktigebeslut och skolplan.

Kommunfullmäktige beslutade i oktober 2005 att slopa kravet på stadsdelsnämnderna att särredovisa kostnaderna för åtgärder för grundskoleelever i behov av särskilt stöd. Syftet med

beslutet var att det inte skulle vara uppföljningsinstrumenten som styrde skolornas arbete med elevgruppen. Däremot ska enheterna i sina kvalitetsredovisningar redogöra för vilka metoder och insatser som genomförts för barn/elevgruppen. I år har inte så många stadsdelar uppmärksammat detta men det kan förklaras av att beslutet togs för sent för att komma med i anvisningarna till kvalitetsredovisningarna.

I enlighet med Stockholms skolplan innebär elevhälsoarbetet att man snabbt ska utreda orsaker vid elevers frånvaro och göra insatser för att nå en ökad närvaro. Stadsdelarnas kvalitetsredovisningar saknar även helt redogörelser för vilka åtgärder som vidtas vid olovlig frånvaro.

Det är tydligt att när det gäller området elevhälsa styr de anvisningar stadsledningskontoret skickar ut stadsdelarnas val av innehåll i sina kvalitetsredovisningar mer än kommunfullmäktigebeslut och skolplan.

Ett läsår efter beslut om elevhälsostrategin uppger drygt 40 procent av stadens skolskötorskor att strategin diskuterats i den grund- respektive gymnasieskola där de arbetar och cirka hälften av skolornas har eller är på väg att upprätta en handlingsplan för att genomföra elevhälsostrategin. De flesta av stadsdelarnas kvalitetsredovisningar saknar uppföljning av elevhälsostrategin.

I utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning rörande vuxenutbildningen respektive särvtux nämns inte elevhälsostrategin medan sfi betonar att arbetet med elevhälsostrategin är ett utvecklingsområde.

Det faktum att SLK:s anvisningar i många stadsdelar styr hela innehållet i kvalitetsredovisningarna tyder på att dessa stadsdelsförvaltningar/nämnder inte använder arbetet kring kvalitetsredovisningen som ett styr - och uppföljningsinstrument.

Det är också en signal till staden att ytterligare fundera över vilken konkretiseringsnivå som anvisningarna till kvalitetsredovisningen ska ha.

Övrigt

Vid jämförelse mellan inspektörsrapporterna framkommer att inspektörsgrupperna inte samordnat vad som ska följas upp inom elevhälsoområdet.

I samband med revisionen genomfördes intervjuer med rektorer och verksamhetschefer kring utbildning om BUS-policyn. Projektets övergripande mål var att skapa gemensamma kunskapsmässiga förutsättningar hos personalen. Enligt revisionskontoret var cheferna positiva till utbildningen, framförallt den del av utbildningen där personal från den egna förvaltningen informerar varandra om hur de arbetar när det gäller att ge stöd och råd, ansvarsfördelning etc. Det som skulle kunna vara en del av stadsdelsnämndens rutiner upplevs således som det bästa med kompetenssatsningen.

En genomgående brist i de allra flesta kvalitetsredovisningar är att beskrivningar av arbetssätt, resultat, utveckling etc saknas i ett längre perspektiv.

Skolbarnsomsorgen, obligatoriska särskolan nämns ytterst sällan under området elevhälsa/normer och värden i stadsdelarnas kvalitetsredovisningar.

Resultat och måluppfyllelse

Insatserna ska vara hälsofrämjande och förebyggande

Förskoleinspektörerna menar att de flesta förskolor har en dokumenterad värdegrund. Värdeord som trygghet, respekt, tillit och empati är begrepp som återkommer i dokument och personalen arbetar aktivt och medvetet med att stärka barnens sociala och empatiska förmåga. Även stadsdelarna beskriver ett aktivt värdegrundsarbete vid förskolorna där flera förskolor även inkluderar föräldrarna i sitt värdegrundsarbete.

Såväl stadsdelarna som inspektörerna berättar om att förskolorna ser barnens olikheter som en tillgång. De ger som exempel att förskolorna ser barnen i behov av särskilt stöd och barnen med annan språk- och kulturbakgrund än den svenska som viktiga tillgångar i verksamheten.

De flesta stadsdelar beskriver att värdegrundsarbetet har medfört att det blivit färre konflikter, mer empati och större hjälpsamhet bland förskolebarnen. I brukarundersökningen i förskolan får verksamheten de bästa betygen för personalens sätt att vara mot barn och föräldrar. Föräldrarna ställer sig också mycket positiva till den allmänna stämningen och bemötandet i förskolan.

Även i grundskolan bedrivs ett aktivt arbete med värdegrundsfrågor enligt stadsdelarnas kvalitetsredovisningar. Vid jämförelse med tidigare års kvalitetsredovisningar involveras även föräldrarna i grundskolan i större utsträckning i värdegrundsdiskussionerna. Grundskoleinspektörerna har i de senaste årsrapporterna framhållit att skolorna bedrivit ett utvecklat arbete med värdegrundsfrågorna. Eleverna säger dock i samtal med inspektörerna att värdegrundsfrågorna ofta fokuseras till speciella tillfällen eller till speciellt intresserade personer. Inspektörerna framhåller att ett framgångsrikt värdegrundsarbete behöver integreras i det dagliga arbetet och inte enbart tas upp vid särskilda temadagar/projekt eller av särskilt engagerade medarbetare.

Fritidshemsinspektörerna redovisar att på allt fler skolor tar fritidshemspersonalen ett stort ansvar för skolans värdegrundsarbete medan stadsdelarnas kvalitetsredovisningar bara i något enstaka fall nämner fritidshemspersonalens medverkan i värdegrundsarbetet.

Förskoleinspektörerna menar att många förskolor påbörjat en diskussion gällande genusfrågor och jämställdhetsarbetet men att det är få förskolor som kommit så långt att man har utarbetat en metodik där jämställdhetsfrågor är integrerade i det vardagliga pedagogiska arbetet. Att döma av kvalitetsredovisningarna har ändå förskolan kommit längre i sitt arbete med jämställdhet och genusfrågor än grundskolan. Flera stadsdelar lyfter fram arbetet med att öka skolpersonalens medvetenhet om genusfrågor som ett utvecklingsområde.

Flera stadsdelar beskriver att lärare fortbildats i ämnet livskunskap och att många grundskolor har ämnet på schemat, ca 1000 gymnasieelever har erhållit omdöme i ämnet livskunskap samt nästan alla gymnasiesärskolor har kursen livskunskap.

Gymnasieinspektörernas rapport och gymnasieundersökningen vittnar om att en del skolor har brister i hur ordning och regler följs. Enligt utbildningsförvaltningen arbetar en del gymnasieskolor med att öka samsynen mellan skolans personal och elever om vilka regler som skall gälla för den enskilda skolan. För bedömningen av resultatet av gymnasieskolornas arbete med att förbättra måluppfyllelsen inom läroplansområdet normer och värden hänvisas ofta till brukarundersökningen i gymnasiet eller skolornas egna enkäter.

Utbildningsförvaltningen uppger att elevhälsoarbetet utvecklats i gymnasieskolan under läsåret, mycket beroende på genomförandet av elevhälsostrategin. Utvecklingen består bland annat i att elevhälsoteamen har fått ett mer konsultativt uppdrag. Allt vanligare blir det att lärarna inte längre endast har en "traditionella lärarroll" utan även fungerar som en studiehandledare/mentor med ett allmänt vuxenuppdrag där ansvar att se och ha förståelse för hela eleven och dennes livssituation finns med.

Arbetet för att förebygga övervikt.

Skolsköterskorna har under senaste läsåret beräknat BMI, kvoten mellan vikt och längd på alla elever i grundskolan och gymnasiet. Resultatet visar att 4,2 procent av eleverna i grundskolan och 2,2 procent i gymnasiet har ett BMI på 28 (kraftig övervikt på gränsen till fetma) eller mer. Andelen överviktiga barn (BMI på 28 och högre) i grundskolan varierar stort mellan stadsdelarna, med som lägst en andel på 1,7 procent ända upp till en andel på över 8 procent i två invandrartäta förorter.

Medvetenheten om problemet med övervikt har ökat. De allra flesta stadsdelar ger flera exempel på utökade, ofta dagliga, fysiska aktiviteter både i förskolan och grundskolan. Även skolhälso rapporten framhåller att det finns ett genuint intresse för frågorna hos både personal och skolläda ning inom grundskolan. Samma rapport framhåller också idrottsförvaltningens välfungerande aktiviteter i stadsdelarna.

Två stadsdelar har på ett genomgripande sätt minskat mängden söta mellanmål i förskolan och arbetat för att få skolmåltiderna mer näringsriktiga och tre har förändrat försäljningen i skolornas kafeterior genom att ta bort godis och läsk. I övriga stadsdelar har enstaka grundskolor ändrat utbudet i sina kafeterior.

Samma fokus på mera fysiska aktiviteter kan inte avläsas i utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning, vilket kan förklaras av låg andel överviktiga elever inom gymnasieskolan.

Gymnasieskolan har i sitt elevhälsoarbete istället fokus på att förebygga stress bl.a. genom att merparten av skolarbetet skall ske i skolan och inte i form av läxor och hemuppgifter, enligt utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning. Utbildning av elevskyddsombud, övningar i studie- och minnesteknik och föreläsningar för personalen är andra metoder att arbeta förebyggande mot stress. Här är också arbetet med målområdet inflytande och information viktigt.

Olovlig frånvaro.

Stadsdelarnas kvalitetsredovisningar lämnar inga uppgifter om åtgärder vid olovlig frånvaro.

Hög frånvaro är fortfarande ett problem på de flesta gymnasieskolor, även om nivåerna och orsakerna varierar, enligt utbildningsförvaltningen. De flesta gymnasieskolor har infört datorbaserad frånvarohantering, som lättare möjliggör kontroll av i vilken utsträckning lärarna rapporterar frånvaron för skolläda ning. Fortfarande är det några gymnasieskolor som inte redovisat sina frånvarouppgifter och ytterligare några andra redovisar inte frånvaron på de individuella programmen.

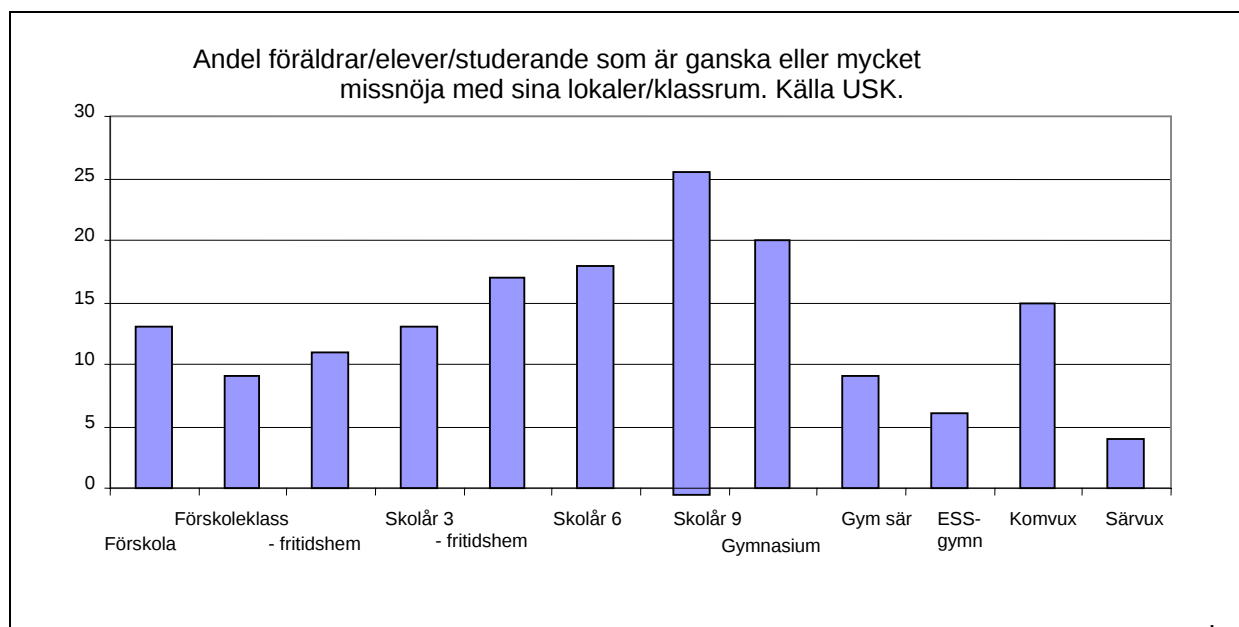
Elevhälsoteamen anser, enligt skolhälso rapporten, att de blivit en viktigare faktor i arbetet med att motverka studieavbrott och att följa upp elevernas studiesituation i gymnasieskolan.

Samma rapport påpekar att flera skolsköterskor sett brister i frånvarouppföljningen sedan ansvaret lagts på mentorer.

Arbetsmiljön ska vara trygg och säker

Två stadsdelar har valt att redovisa antalet barnolycksfall inom förskola och grundskola. Ytterligare några redogör för regelbundna skyddsronder i förskolan samt hur personalen uppmanas rapportera fel och brister i inom- och utomhusmiljön som snabbt åtgärdas.

När föräldrar, elever de studerande tillfrågas i årets brukarundersökningar om vad de anser om sina lokaler/klassrum uppger mer än en fjärdedel av eleverna i skolår 9 att de är ganska eller mycket missnöjda. Även bland eleverna i gymnasiet, eleverna i skolår 6 samt barnen på fritidshem som går i trean är 15 procent eller fler ganska eller mycket missnöjda med sina lokaler (se tabell nästa sida).

Mobbning och annan kränkande behandling.

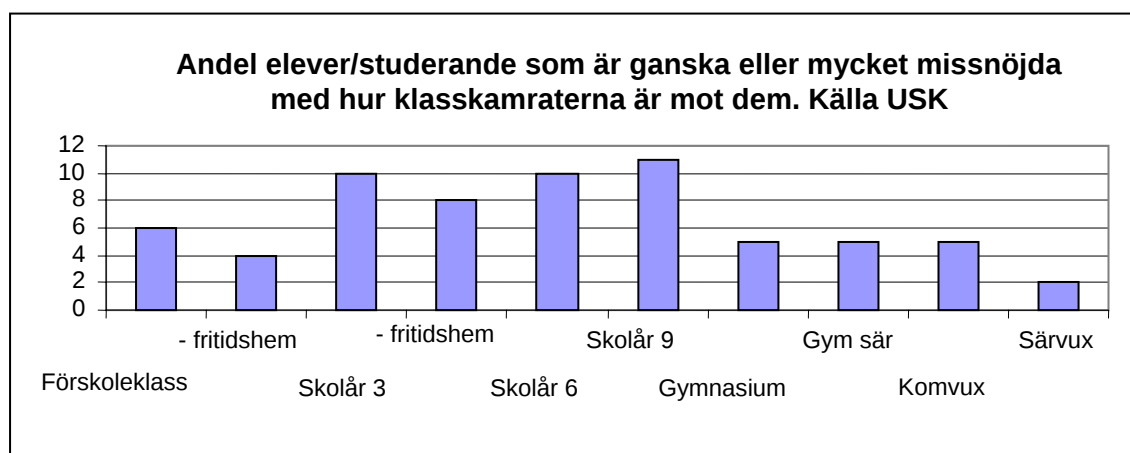
Eleverna är således inte helt nöjda med sina lokaler men de flesta anser att arbetsmiljön är trygg. Av dem som svarat i årets samtliga brukarundersökningar är det mellan 4 och 7 procent som inte instämmer i påståendet att de känner sig trygga i skolan. Grundskoleinspektörerna konstaterar att de flesta elever de samtalat med trivs på sin skola, känner förtroende för de vuxna och finner vid behov någon att prata med.

När det gäller mobbning och kränkande behandling beskriver alla stadsdelar indirekta förebyggande åtgärder som handlingsplaner mot kränkande behandling, kamratstödjare, faddrar etc. Däremot saknas ofta, vilket även inspektörerna framhåller, utvärdering av de insatta åtgärderna. Några stadsdelar har dock använt det goda resultatet i drogvaneundersökningen från 2004 som belägg för skolornas väl genomförda antimobbningsinsatser. Medan andra beskriver insatser som de gjort när de fått kännedom om ett nedslående resultat, i samma undersökning.

Enligt inspektörerna beskriver eleverna oftast sin skola som relativt fri från mobbning och kränkande behandling. Den bilden är dock motsägelsefull, då eleverna i samtalen med inspektörerna samtidigt beskriver att i miljöer där de vuxna inte vistas, på raster, i omklädningsrum, korridorer och liknande förekommer kränkningar som de vuxna inte får kännedom om. Inspektörerna framhåller att det är viktigt att skolorna tar reda på hur samspelet fungerar i de mer informella miljöerna. De ställer frågan om det kanske är i dessa miljöer som skolans värdegrund verkligen blir synlig.

Stadsdelarnas kvalitetsredovisningar ger ett fåtal beskrivningar av direkta metoder för att komma åt mobbningen. Exempel på detta är att en skola samlat in anonyma enkäter med frågor om mobbing. En annan skola har haft enskilda samtal med samtliga elever för att ta reda på förekomst av mobbning på skolan. Ytterligare en skola har låtit eleverna på en karta markera var på skolgården det känns obehagligt att vara och utökat tillsynen där.

Årets brukarundersökningar visar att det ändå är mellan 8 och 11 procent av eleverna i skolår 3 som på fritidshemmet och i skolan, samt eleverna i skolår 6 och skolår 9 som uppger att de är ganska eller mycket missnöjda med hur kamraterna är mot dem.

Gymnasieinspektörerna framhåller att det är inom läroplansområdet normer och värden som skolorna de senaste tre åren har haft den högsta kvaliteten. De har under läsåret speciellt följt måluppfyllelsen när det gäller respekt mot andra människors egenvärde samt respekt och omsorg för närmiljön och miljön i ett vidare perspektiv.

Inspektionen inom vuxenutbildningen visar att utöver skriftliga ställningstaganden om mobbning och kränkningar i de lokala arbetsplanerna och i kvalitetsdokumenten, arbetar få anordnare mer aktivt med dessa frågor.

Särvux har under året arbetat fram en handlingsplan mot mobbning som även finns i lättläst version.

Elever i behov av särskilt stöd skall speciellt beaktas

Stadsdelarna anser att måluppfyllelsen är god när det gäller arbetet med förskolebarn i behov av särskilt stöd. Inspektörerna bekräftar detta då de i sin rapport skriver att i de flesta förskolor integreras barn som är i behov av särskilt stöd i barngruppen på ett positivt sätt.

Alla utvecklingsprojekt som rör barn/elever i behov av särskilt stöd inom Kompetensfondens regi ska ha det grundläggande syftet att undvika sårbarheter så långt som möjligt för denna barn-/elevgrupp. I stadsdelarnas kvalitetsredovisningar beskrivs få resultat av denna satsning, men Spånga-Tensta redovisar att antalet ansökningar för barn i behov av särskilt stöd minskat som ett resultat av en satsning på kompetensutveckling av all personal inom förskolan och lärarledarskap i grundskolan. Flera andra stadsdelar framhåller att en satsning på ökad kompetens för lärare för att möjliggöra integrering av elever i behov av särskilt stöd i den ordinarie verksamheten är ett viktigt utvecklingsområde.

Två innerstadsstadsdelar visar på en ökning av fler och speciellt yngre barn i behov av särskilt stöd. De pekar även på en ökning av föräldrar som behöver stöd i sin föräldraroll.

Flera stadsdelar beskriver, precis som de senaste åren, hur skolorna under året arbetat aktivt med att skapa en miljö som fungerar även för barn med speciella behov. Ambitionen är att minska antalet externa placeringar och istället erbjuda även elever med behov av särskilt stöd undervisning på hemmaplan – helst kvar i klassrummet eller som alternativ i en särskild undervisningsgrupp nära hemmet. Den tidigare ökningen av antalet särskilda undervisningsgrupper har stannat av.

I knappt 60 procent av stadens kommunala grundskolor finns en eller flera särskilda undervisningsgrupper. I dessa undervisas cirka två procent av Stockholms grundskoleelever inklusive S:t Örjans skola, en intäktsfinansierad grundskola i utbildningsförvaltningens regi, som enbart tar emot elever i behov av särskilt stöd.

Grundskoleinspektörerna menar att elevvårdsteamerna ofta saknar strategier för att följa upp och utvärdera resultatet av insatser och stödresurser för elever i behov av särskilt stöd, för att se om det genomförda arbetet är den bästa vägen att nå goda resultat.

Stockholms revisionskontor genomförde under hösten 2005 en uppföljning av en tidigare granskning av stadens arbete med elever i behov av särskilt stöd inom grundskolan. Revisorerna anser att skolenheterna utvecklat och förbättrat arbetet med att upprätta och följa upp fastställda åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd. Revisorerna anser att för att utveckla en verksamhet som ger ett effektivt stöd till elever i behov av särskilt stöd krävs en dialog om arbetssätt och metoder. Tidigare granskning visade att det i stor utsträckning saknades en dialog mellan stadsdelsnämnden och skolenheterna. Uppföljningen visar att denna dialog har förbättrats men att det fortfarande saknas en dialog med nämnden i hälften av stadsdelarna.

Även grundskoleinspektörerna menar att för de elever, som bedöms vara i behov av stöd eller som får specialpedagogiska insatser, upprättas i allmänhet åtgärdsprogram. Inspektörerna anser emellertid att åtgärdsprogrammen bör utvecklas för att tydligare fokusera på elevernas tillgångar och miljöer där eleven fungerar och i mindre grad fokusera på elevens tillkortakommanden.

Insatser kring tsumanikatastrofen kommenteras i skolhälsans rapport men syns mycket sällan i stadsdelarnas och i utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisningar. När den nämns, beskrivs en fungerande katastrofberedskap bland såväl elevhälsopersonal som lärare och övrig personal med några få ord. Ett sätt att tolka de uteblivna kommentarerna är att skolorna hanterat krisen på ett bra sätt, vilket överensstämmer med skolhälsans rapport samt med skolverkets utvärdering.

Samverkan är viktig för helhet och kontinuitet

De flesta stadsdelar ser samverkan som ett utvecklingsområde och nämner samarbetet med stadsdelens egen individ- och familjeomsorg och habilitering, landstingets BVC, BUP, mödravården etc. Några stadsdelar beskriver hur en gemensam chef för barnomsorg/ skola och individ- och familjeomsorgen har utvecklat samarbetet runt de unga inom stadsdelen. Under avsnittet övergångar i denna kvalitetsredovisning beskrivs samarbetet vid övergångar mellan stadier.

Kompetensfonden genomför även en utbildning för att öka samverkan kring BUS-policyn (Barn och Ungdomar med behov av särskilt Stöd från såväl kommun som landstinget). Utbildningen innefattar samtliga stadsdelar och vänder sig till alla chefer, handläggare, utredare, behandlare och pedagoger som arbetar med barn och ungdom som berörs av BUS-policyn. Projektets övergripande mål är att bidra till att skapa gemensamma kunskapsmässiga förutsättningar hos personal i stad och landsting, för att överenskommelsen om BUS-policyn ska kunna förverkligas. Utbildningen omfattar tre dagar och ca 30 deltagare per förvaltning deltar.

Kompetensutveckling för all personal är nödvändig

Kompetensfondens kursutbud för personal som arbetar med barn i behov av särskilt stöd och elevhälsa har två huvudspår, fortbildning kring funktionshindret autism samt direkta metodkurser. Under höstterminen 2005 har 1300-1400 medarbetare deltagit i kompetensfondens kurser runt elever i behov av särskilt stöd. Kompetensfonden har även erbjudit en kurs som leder till fördjupad kunskap om inkluderande arbetssätt.

Det är främst personal inom förskola och grundskola samt elevhälsoteamen i gymnasieskolan som tagit del av kurserna. Under 2006 ska fler kurser riktas direkt till gymnasieskolans personal.

Särvux har ett eget program för sin personal inom Kompetensfonden, annars saknar Kompetensfonden fortbildningssatsningar för de pedagoger som arbetar med vuxenstuderande i behov av särskilt stöd.

Projektet ”elevskrivbord” är det enda av Kompetensfondens projekt som riktas till gymnasieelever i behov av särskilt stöd. Syftet med projektet är att utveckla IT så att gymnasieelever med behov av kompensatoriska programvaror ska kunna nå dem via Internet.

Stockholms forsknings- och utvecklingsenhet (FoU- enheten) driver och utvärderar ett antal projekt i grundskolan. Det s.k. LISA-projektet utbildar lärare på lågstadiet i olika metoder för att förbättra social gemenskap och arbetsro. Kombi-KOMET som startade hösten 2004 har utgångspunkten att det är ganska vanligt att barn har problem i både hem och skola. Skol-KOMET är framtaget för att hjälpa lärare att interagera med barnen i åldern 6-12 år i skolan och Föräldra-KOMET är utformat för att stödja föräldrarna i hemmet. Ytterligare ett projekt är ”Skolan som friskfaktor – ett utvecklingsprojekt”. Syftet med detta projekt är att i samarbete med skolpersonal utveckla ett brett preventionsprogram för grundskolans fjärde till nionde skolor.

Tillgång till elevhälsans yrkesgrupper skall garanteras för att säkerställa likvärdighet

De allra flesta stadsdelar har sedan många år någon form av central stödenhet för sin förskoleverksamhet. Syftet är att genom handledning tillföra förskolorna psykologiska och specialpedagogiska kunskaper för att förskolepersonalen på bästa sätt ska stödja barnen i behov av särskilt stöd i gruppen.

Staden saknar övergripande sammanställningar av vilka yrkesgrupper som finns representerade i elevhälsoteamen i respektive grundskola. Fritidshemsinspektörerna påpekar dock att fritidshemspersonalen allt oftare är del av skolans elevhälsovård. Inom S:t Örjans skola som enbart tar emot grundskoleelever i behov av särskilt stöd finns mycket god tillgång till skolsköterskor, skolläkare, psykiatriker, psykologer och kuratorer.

När det gäller gymnasieskolornas elevhälsoteam har elevantalet per heltidspersonal minskat något, enligt utbildningsförvaltningen. Andelen lärare med specialpedagogisk utbildning inom gymnasieskolan är oförändrat fyra procent. Det finns ett samband mellan en högre andel speciallärare och inslag av yrkesförberedande och individuella program på gymnasieskolan.

Utbildningsförvaltningen redovisar inte andel speciallärare inom sfi och vuxenutbildningen. Vuxeninspektören rapporterar att kuratorer och studie- och yrkesvägledare förekommer i mycket begränsad omfattning inom stadens vuxenutbildning och enbart i kommunens egen regi. I särvux är alla pedagoger speciallärare eller specialpedagoger.

Målet i skolhälsans kvalitetsprogram är 500 elever/heltid skolsköterska i vissa "tunga" stadsdelar och 650 elever/heltid i övriga samt i gymnasieskolan. Läsåret 05/06 ligger gymnasieskolan och alla stadsdelar utom en ungefär i linje med eller bättre än målet. Variation mellan grundskolorna inom stadsdelarna och gymnasieskolorna är emellertid stor.

Utbildningsförvaltningens uppdragsavdelning erbjuder arbetsterapeuter, kuratorer, psykologer specialpedagoger samt studie- och yrkesvägledartjänster som ett komplement till grund- och gymnasieskolor, särskolor och vuxenutbildningens elevhälsoarbete. Avdelningen vänder sig till både kommunala och fristående skolor. Utbildningsförvaltningen har märkt av minskningar i efterfrågan från grund- och gymnasieskolorna när fler tjänster intäktsfinansierats.

Summering efter analysseminarier

Deltagarna vid samtliga seminarier kände igen den redovisade bilden, men tycker att ämnet är svårt. Vissa förskoleföreträdare ogillar beteckningen elevhälsa för barnen. De föredrar hälsa och normer och värden. Det framfördes även att IT-system är på väg som kommer att underlätta högst väsentligt att ha kontroll över närvaron/frånvaron.

Ett antal områden diskuterades; att kompetensutveckla medarbetarna i förskola och skola för öka integreringen av elever i behov av särskilt stöd, att utvärdera insatserna inom det förebyggande elevhälsoarbetet, att utvärdera skolornas arbete för att minska mobbning och kränkande behandling och att fortsätta insatser för att öka medarbetarna medvetenhet om jämställdhet och genusfrågor.

Ett förslag framfördes också om att genomföra en större forskningsbaserad utvärdering av olika stödåtgärder för barn och elever i behov av särskilt stöd. Vilka åtgärder ger bäst resultat och för vilka elever; åtgärder i klassrummet, elevassistent, särskild undervisningsgrupp,

studieenheter, S:t Örjans placering mm. Resultatet kan sedan användas för att få ett bättre underlag för beslut av åtgärder.

Några av ovanstående förslag redovisas längre fram som förslag till utvecklingsområden.

Jämförelse brukarundersökningar – inspektionsrapporter

Inspektionens uppgift är att kontrollera måluppfyllelsen utifrån de nationella målen i läroplanerna och stadens prioriterade områden i lokala styrdokument.

Syftet med brukarundersökningarna, som genomförs kontinuerligt inom stadens pedagogiska verksamheter, är att få en uppfattning av om hur verksamheterna fungerar ur brukarnas perspektiv. Undersökningarna ska ge en aktuell och övergripande bild av vad föräldrar, barn, elever och studerande tycker om verksamheternas innehåll och kvalitet.

Under 2005 genomfördes brukarundersökningar inom alla skolformer utom sfi. Det finns därför möjlighet att jämföra resultatet av dessa med inspektörernas rapporter och därigenom så långt möjligt säkerställa de resultat som framkommit stadsdelsnämnders och utbildningsnämndens kvalitetsredovisningar.

Sammanfattande bedömning

Inspektörernas granskning utgår från måluppfyllelsen och föräldrarnas perspektiv fokuserar främst på hur det egna barnet har det på sin förskola/skola/fritidshem vilket innebär att bedömningarna och prioriteringarna ibland blir olika. Föräldrarna är i flera avseenden mer nöjda än inspektörerna. Till exempel är barns/elevs inflytande och arbetet med jämställdhet ganska centrala frågor för inspektörerna. Men det tycks inte engagera föräldrarna i någon större omfattning eller vara områden som diskuteras mellan personal och föräldrar. Inom grundskola och fritidshem skiljer sig omdömena något när det gäller området kunskaper. Inspektörerna är mer kritiska medan föräldrarna är något mer positivt inställda. Inspektörerna och föräldrarna har också något olika uppfattningar när det gäller övergången mellan förskola och skola och samverkan mellan skola och fritidshem. Inspektörerna identifierar samverkan som ett utvecklingsområde medan föräldrarna i stort sett nöjda är med hur det ser ut.

Gymnasieinspektörerna påpekar att resultaten från flera av frågorna i brukarundersökningen väl motsvarar deras egna bilder av skolornas kvalitet. Man kan bl.a. påvisa en progression i ”nöjdhet” bland eleverna. Detta gäller även möjligheterna att få stöd i undervisningen, lärarnas samverkan och rättvisan i betygen. Detsamma gäller känslan av trygghet, möjligheterna att påverka inhämtandet av kunskap, möjligheterna att påverka bedömningen av kunskaperna, hur lärarna informerar om hur man ligger till i kunskapsinhämtandet samt hur lärarna lyssnar och tar hänsyn till synpunkter.

Det finns ingen fråga bland de områden som gymnasieinspektörerna prioriterat där de tycker sig se en negativ utveckling. Man påpekar att nöjdhetsgraden visserligen inte är något mått på kvalitet absolut – det är ju beroende av anspråk och förväntningar, men det tycks ändå som om resultaten från gymnasieundersökningen är ett av flera tecken på att utvecklingen inom Stockholms gymnasieskolor på många områden är positiv. En övervägande del av gymnasieeleverna i de kommunala skolorna är på det hela taget nöjda med sin skola (74 procent). Andelen elever som är ganska eller mycket missnöjda med sin skola är 11 procent.

Skillnaderna är dock fortfarande stora mellan olika kommunala gymnasieskolor. Det finns även vissa skillnader mellan elever inom olika studievägsområden. Elever på yrkesförberedande programmen är minst nöjda med skolan och elever på estet- och

medieinriktningarna är mest nöjda. Det finns inga skillnader mellan flickor och pojkar vad det gäller helhetsomdömet, däremot när det gäller elever med olika språkbakgrund. Mest nöjda med sin skola är elever som enbart talar svenska i hemmet.

Ett generellt drag i samtliga inspektörsrapporter är rör barns/ungdomars och vuxnas inflytande, eller snarare brist på inflytande i annat än mer formella forum som elevråd, val av lunchmeny etc. Det verkar finnas någon form av succession när det gäller inflytandefrågor men fortfarande brister det överallt när det gäller inflytande över det egna lärandet och undervisningen. Kanske är det så att organiseringen av skolan i sig sätter gränser för hur långt inflytandet kan sträcka sig. Skolans/förskolans utformning, indelning i klasser och stadier, arbetsdagens längd, formalia runt betygssättning, likvärdighet etc utgör "naturliga gränser" för såväl individuellt som kollektivt inflytande på verksamhetens innehåll.

Samtidigt poängterar inspektörerna att verksamheterna brister i kunskaper om styrdokumentet och att man inte tillräckligt arbetar framåt, har strategier, önskar utveckla. Eller att man genom utvärdering av sitt eget arbete använder dokumentationen i syfte att utvärdera och vidareutveckla verksamheten. Grundskoleinspektörerna beskriver detta faktum som att skolor och fritidshem av tradition är överlevnads- och aktivitetsorienterade snarare än målorienterade. Samtidigt prioriterar de flesta pedagoger tiden tillsammans med eleverna och anser att analyser och målformuleringar inte är produktivt pedagogiskt arbete, som man uttrycker det. Är det kanske också här en fråga som kan knytas an till skolans organisation. Pressade tidsscheman som inte tillåter tid till reflektion och analys, hårdnade ekonomiska villkor etc.

Normer och värden

Förskolan

Inspektörernas bedömning är att de flesta förskolor har en egen dokumenterad värdegrund. Flertalet förskolor arbetar aktivt och medvetet och med framgång med att stärka barnens sociala och empatiska förmåga. Det finns ett respektfullt förhållningssätt mellan personal och barn överlag på förskolorna med några få undantag. Man lägger stor vikt vid att samtala med barnen om hur man ska vara en "bra kamrat".

Denna positiva bedömning av det sociala samspelet mellan personal och barn och mellan barn och barn återfinns också hos föräldrarna. Mest nöjda är föräldrarna med personalens sätt att vara med barnen. Nöjda är föräldrarna även med hur kontakterna mellan dem och personalen fungerar, den allmänna stämningen och bemötandet när de lämnar och hämtar sina barn.

När det gäller jämställdhet anser inspektörerna att många förskolor påbörjat en diskussion om genusfrågor. Det är däremot få förskolor som utarbetat en metodik eller formulerat mål, där jämställdhet är integrerat i det pedagogiska arbetet. Inte heller föräldrarna är så nöjda med "hur medvetet personalen arbetar med att ge pojkar och flickor lika möjligheter". Endast hälften av de svarande föräldrarna uttalar sig i positiv riktning eller svarar att de inte vet, vilket möjligtvis kan tolkas som att intresset för den aspekten inte är så stort.

Grundskolan

De flesta elever uttrycker för inspektörerna att de trivs på sin skola och känner sig sedda och respekterade av sina lärare. De känner förtroende för de vuxna och menar att det finns någon

att tala med vid behov. Bilden är dock motsägelsefull eftersom eleverna samtidigt efterlyser ett tydligare agerande från vuxna vid t.ex. kränkningar och mobbning. Inspektörerna anser därför att det finns anledning att djupare undersöka mobbningssituationen i skolan, delvis också på grund av signaler från eleverna i andra undersökningar som tyder på förekomst av mobbning och kränkningar i skolan. Vid de skolor som inspekterats har det rått lugn och arbetsro.

Föräldrar och elever uttrycker nöjdhet även i brukarundersökningen när det gäller tryggheten i skolan och tillgången till vuxna som eleverna kan känna förtroende för. När det gäller lugn och arbetsro är såväl föräldrar som elever mycket mindre nöjda och fler är missnöjda (ca 10 procent). I de högre skolåren är missnöjet utbrett när det gäller möjligheterna att få hjälp av skolans stödpersonal, skolsköterska m.fl. Mycket få elever uttrycker missnöje när det gäller mobbningssituationen på skolan. Elever med utländsk bakgrund är dock något mer missnöjda med mobbningssituationen.

Fritidshem

Enligt inspektörerna fungerar arbetet med värdegrunden bra på de flesta enheter. Respekt för människor olikheter och lika värde är en självklarhet i de flesta fritidshemsverksamheter. En majoritet av föräldrar och barn är också nöjda med tryggheten på fritidshemmen. Det finns dock ett missnöje med möjligheterna att få lugn och avskildhet på fritidshemmet.

Gymnasieskolan

I tidigare årsrapporter har gymnasieinspektörerna uttryckt att detta läroplansområde är det som har den högsta kvaliteten i Stockholms gymnasieskolor. Det omdömet kvarstår.

En viktig svaghet inom målområdet normer och värden är dock att det i vissa klasser och på vissa skolor är vanligt att elever stör undervisningen. Ofta har lärarna svårt att bli åtlýdda när de försöker stävja detta. Detta upplevs som irriterande av många elever som efterlyser ett tydligare ledarskap från lärarhåll.

Det viktigaste för eleverna/brukarna anses vara sammanhållning och relationer mellan eleverna. Tryggheten och trivseln är det som eleverna generellt sett är mest nöjda med, särskilt möjligheten att känna sig trygg i skolan. Det man är minst nöjd med är lugnet och arbetsron.

Arbetsmiljöaspekterna hamnar i en mittskala. Här är eleverna mest nöjda med biblioteket. Däremot är det få som är nöjda med de lokaler där man kan koppla av mellan lektionerna. Det är den aspekt som fått lägst betyg av alla i undersökningen.

Vuxenutbildningen

Inom den gymnasiala vuxenutbildningen är studeranderåd o dyl mycket ovanliga. Flertalet vuxenstuderande prioriterar i första hand att använda tiden till att uppnå kunskapsmålen i sina respektive kurser och anser att tiden inte räcker till uppgifter utanför det egentliga skolarbetet. Här skiljer sig dock sfi från övrig vuxenutbildning. Flertalet anordnare har någon form av studeranderåd där de studerande får arbeta med frågor om normer och värden med utgångspunkt i det demokratiska systemet.

Generellt präglas stadens vuxenutbildningar av ett klimat som kan karaktäriseras som moget och engagerat, menar inspektörerna.

Få studerande/brukare uppger sig vara missnöjda med det bemötande de får på skolan. Den punkt som röner mest missnöje inom målområdet rör undervisningslokalerna.

Utveckling och lärande/Kunskaper och lärande

Förskolan

Det kan konstateras att såväl inspektörer som föräldrar i stort sett är nöjda med verksamheternas kvalitet när det gäller utveckling och lärande som det definieras av inspektörerna och i brukarundersökningen. Inspektörerna pekar dock på några utvecklingsområden. Dessa omfattar förskolornas sätt att arbeta med pedagogisk dokumentation och medvetenhet och kunskap gällande barns andraspråksutveckling och modersmålsstöd.

Den övervägande delen av föräldrarna är nöjda med sin förskola när det gäller utveckling och lärande. Ur föräldrarnas perspektiv fungerar stödet till den språkliga utvecklingen på ett bra sätt. Över 80 procent av föräldrarna är mycket nöjda eller ganska nöjda.

Grundskolan

Inspektörerna visar på en splittrad bild när det gäller arbetet och resultatet av det här området i grundskolan. Det fungerar bra på många håll och en stor majoritet av eleverna uppfyller målen i skolår 9. Men det finns en relativt stor andel av eleverna, ca 11 procent, som inte lyckas uppnå behörighet att söka till ett nationellt program på gymnasiet. Betygsstatistiken tyder på ett samband med socioekonomisk bakgrund, d.v.s. elever från områden med många elever med utländsk bakgrund, föräldrar med låg utbildning och låga inkomster har sämre resultat. När det gäller insatser för elever i behov av särskilt stöd är bilden inte heller entydig. Det framkommer dock att det finns brister på många håll när det gäller att tillgodose alla elevers behov av stöd i olika former.

Det framgår det av brukarundersökningen att eleverna och föräldrarna i stort sett är nöjda med undervisningen och lärarna. Eleverna blir dock mindre nöjda i de högre skolåren (6 och 9). Detta gäller särskilt lärarnas förmåga att stimulera och väcka intresse. En kraftig ökning av missnöjet med möjligheterna till individuellt stöd och hjälp märks också i skolår 6 och 9. Det märks inga stora skillnader mellan stadsdelarna i bedömningarna. Det som skiljer sig är bedömningen av stödet till utveckling av svenska språket. Den lägsta andelen nöjda finns i Rinkeby. Ju större andelen invandrarelever är desto mindre nöjda är föräldrar och elever med stödet. Det sambandet finns dock inte i förskoleklasserna.

Fritidshem

Enligt inspektörerna har de flesta fritidshem ett gott utbud av aktiviteter. De flesta fritidshem erbjuder någon form av skapande verksamhet. De flesta föräldrar och barn är också mycket nöjda med fritidshemmets aktiviteter och med den stimulans barnen får för att utvecklas.

Gymnasieskolan

Den genomsnittliga betygsnivån för elever med slutbetyg har ökat. I Stockholms kommunala skolor ligger genomsnittet nästan runt VG, (VG=15). Elevernas genomsnittsbetyg ligger markant högre än riksgenomsnittet, och har stadigt ökat. Skulle denna betygsutveckling innebära motsvarande ökning av kunskaperna skulle det finnas anledning att vara mycket nöjd menar gymnasieinspektörerna. Men det finns ett antal undersökningar som tyder på att det är andra faktorer än kunskapstillväxt som orsakat betygsutvecklingen. Matematik är det enskilda

ämne som vållar mest bekymmer. Det är vanligt på vissa skolor och program att hälften eller fler än hälften av eleverna får IG på kursen.

När det gäller övriga läroplansmål inom området har inspektörerna svårt att uttala sig om några utvecklingstendenser. Möjligen tycker de sig se en ökad samverkan mellan olika ämnen som gör det lättare för den enskilde eleven att överblicka kunskapsfältet. Skillnaderna mellan skolorna är dock stora.

Det kunskapsmål som haft den lägsta graden av uppfyllelse tidigare år, och som fortfarande har det, är det som handlar om att eleverna skall utveckla en insikt om sitt eget sätt att lära och en förmåga att utvärdera sitt eget lärande. Ofta handlar det om allmän studieteknik som inte fullt ut uppfyller läroplansmålets individanpassade ambitioner.

De flesta kvalitetsaspekter som eleverna lyfter fram som särskilt viktiga återfinns inom målområdet kunskap och lärande. Generellt tycker eleverna att det viktigaste i skolan är rättvisa betyg/omdömen, att lärarna har kunskaper i de ämnen de undervisar i, att de får arbeta med sådant som är roligt och intressant och att de får lära sig sådant de kan ha användning för i framtiden. Minst viktigt tycker eleverna att utvecklingssamtalen med mentorn, biblioteket och situationen när det gäller sexuella trakasserier och användandet av könsord är.

Kunskap och lärande är centrala kvaliteter i skolan och flera av aspekterna inom området lyfts fram av eleverna/brukarna som viktiga för att skolan skall fungera bra. Eleverna är särskilt nöjda med lärarnas kunskaper i sina ämnen. Det eleverna är minst nöjda med inom området är möjligheten att hinna med läxor/hemuppgifter samt lärarnas samverkan för att utbildningen skall utgöra en helhet.

Vuxenutbildningen

Inspektörerna konstaterar att de studerande fått det allt svårare att nå målen.

Utbildningsnämnden har satt målet att 80 procent av alla vuxenstuderande skall nå godkända betyg. Det är fortfarande en lång bit kvar dit. I jämförelse med riksnivån är det fler studerande i Stockholms stad som får betyget IG.

Ett stort problem inom vuxenutbildningen är de många avhoppen, drygt 30 procent avbryter sina studier utan att ha fått betyg.

Utbudet av kurser är stort men även om utbudet och variationerna i kurserna är stort så finns behov av mer individualiserad undervisning, enligt inspektörerna.

De flexibla undervisningsformerna utvecklas ständigt med följd att undervisningen får en mer varierad form.

Var fjärde studerande/brukare uppger sig 2005 ha en individuell studieplan, att jämföra med 18 procent 2003. Samtidigt som kursinnehåll och undervisning uppskattas så anser flera studerande/brukare att grupperna är stora och arbetstakten för hög. Det är också vanligt med önskemål om fler starttillfällen.

Inflytande

Förskolan

Inspektörerna definierar barns inflytande som ett område som bör utvecklas genom att förskolorna på ett tydligare sätt klargör syftet med barns inflytande. Förskolorna bör arbeta för att barnen ska få större möjlighet att delta i olika former av samarbete och beslutsfattande.

Föräldrarnas uppfattning av barnens möjligheter till inflytande är svår att bedöma. Nära 25 procent av föräldrarna svarar att de inte vet om barnen har möjlighet att få vara med och påverka och inte heller i hur hög grad personalen är lyhörd för barnens behov. Detta kan möjligtvis tyda på att barns inflytande inte är ett ämne som prioriteras i diskussioner och samtal mellan personal och föräldrar.

Förskola och hem

Såväl inspektörer som föräldrar anser att föräldrasamverkan i stort sett fungerar bra. Enligt inspektionsrapporten prioriterar förskolorna föräldrasamverkan och ser föräldrarna som en tillgång. Föräldrarna är nöjda med hur personalen tar hänsyn till föräldrarnas önskemål och behov och med kontakten med personalen. Man är också nöjd med den information man får om vad som händer eller ska hända på förskolan. De flesta föräldrar är nöjda med möjligheten till inflytande, men ca 10 procent är missnöjda. Mindre nöjda är föräldrarna också med den information de får om hur barnet haft det under dagen.

Grundskolan

Enligt inspektörerna är detta mål ett prioriterat utvecklingsområde. Eleverna har begränsade möjligheter till inflytande över sin egen kunskapsutveckling, även skolorna är medvetna om att det är ett utvecklingsområde. Formerna för elevernas formella inflytande fungerar i stort sett bra.

Eleverna i de högre skolåren är relativt missnöjda med sina möjligheter att få vara med att påverka i skolan. I år 9 är 30 procent missnöjda. Nästan var femte elev i år 9 är missnöjd med hur läraren lyssnar och tar hänsyn till deras synpunkter. När det gäller information om ”vad du ska kunna och hur du ligger till” är 20 procent av eleverna missnöjda. I de lägre skolåren har föräldrarna svårt att bedöma barnens påverkansmöjligheter.

Fritidshem

Enligt inspektörerna fungerar det vardagliga inflytandet för barn överlag bra. Ytterst få fritidshem har dock strategier för hur barn ska få möjligheter att påverka och ha inflytande över verksamheten.

Föräldrarna har svårt att bedöma i vilken utsträckning barnen har inflytande. Ungefär 50 procent är dock nöjda.

Gymnasieskolan

Den sammanfattande bilden efter tre läsårs inspektioner är att elevernas inflytande över sitt eget lärande varierar betydligt mellan olika skolor, men framför allt mellan olika lärare. Man inte kan se någon tydlig utvecklingstrend trots flera försök i rätt riktning.

Den viktigaste formen av elevinflytande är den som rör undervisningen. Att ha inflytande över sitt lärande är inte bara en demokratisk rättighet; det underlättar dessutom själva lärandet.

De flesta aspekter av information och inflytande prioriteras av relativt få elever/brukare som det viktigaste för att skolan skall fungera bra. Utvecklingssamtalen med mentorn röner störst andel nöjda elever bland de aspekter som ingår i undersökningen. Det som lägst andel elever är nöjda med är möjligheterna att påverka hur kunskaperna skall bedömas.

Vuxenutbildningen

Inom den kommunala vuxenutbildningen förekommer det mer sällan att de studerande är med och lägger upp undervisningen tillsammans med lärarna. Som förklaring till detta anges de redan pressade tidsramarna. I den vanliga undervisningen borde det finnas utrymme för en högre grad av individualisering och större och tydligare ansvar för de studerande menar inspektören. Detta är ett utvecklingsområde.

Många studerande/brukare upplever att informationen som rör validering kunde bli bättre. Samtidigt anser flera att informationen om hur, var den enskilde studerande/brukaren ligger till också kan förbättras.

Anordnarna av vuxenutbildningen borde ta ett större ansvar för att närma sig högskolan både i undervisningen och övergripande genom samverkansprojekt, menar inspektörerna.

Viktigt är också att möjligheten till studieinformation och vägledning stärks så att den kan vara ett stöd i planeringen av studierna och karriären för den vuxne individen. Detta stöd kan vara avgörande för om man lyckas i sina studier. Idag är stödet inte tillräckligt för de individer som har sådana behov och kan bland annat ses som en orsak till många studieavbrott.

Betyg och bedömning

Grundskolan

Inspektörerna konstaterar att det finns fortsatt stora brister i betygssättning och likvärdigheten. Eleverna i skolår 6 och 9 är till övervägande del nöjda med lärarnas information om hur deras kunskapsutveckling ser ut.

Gymnasieskolan

Området har varit starkt fokuserat i svensk skoldebatt under de senaste två åren och debatten har präglats av hård kritik mot hur betygssystemet används. När det gäller likvärdighet är det ytterligt svårt att utvärdera det på gymnasieskolan. Det enda instrument som finns att tillgå är att jämföra resultaten på de nationella proven med betygen i samma kurs för samma elever. Vi jämför betygsnivån i olika ämnen på samma skola för att få fram ev brister i likvärdigheten och utgår från den statistik som finns tillgänglig om sambandet mellan grundskole- och gymnasiebetyg. Statistiken är dock grannlaga att använda sig av. Den är inget säkert tecken på att betygen är för höga eller låga. Det finns en mängd tänkbara förklaringar till varför betyg blir högre eller lägre än förväntat.

Vuxenutbildningen

Staden behöver satsa på fler projekt som kan sätta fokus på och tillvarata de faktorer som är specifika för vuxna, menar inspektörerna.

Förslag till utvecklingsområden

I de flesta kvalitetsredovisningar har olika förslag till utvecklingsområden formulerats, och många är gemensamma.

Under de analysseminarier som hölls med såväl stadsdelarna som utbildningsförvaltningen redovisades de huvudsakliga resultaten av fyra teman; lärande och kunskap, bedömning och betyg, elevhälsa och inflytande. Vuxenutbildningen hade endast två teman; lärande och kunskap och inflytande. På ett mycket övergripande plan kan man säga att redovisningen i stort överensstämde med den uppfattning deltagarna i seminarierna hade. Då redovisades även de utvecklingsområden vi noterat som vanligast förekommande i kvalitetsredovisningarna.

På grundval av allt skrivet material och de diskussioner som förts med stadsdelar och utbildningsförvaltningen föreslås nedan ett antal övergripande utvecklingsområden, som alla gränsar till varandra eller är beroende av varandra. De har sin grund i ett antal svaga punkter som kommit fram i kvalitetsredovisningarna eller inspektörsrapporterna.

Inspektörerna har under flera år lyft fram brister i mål- och resultatstyrning. Grundskoleinspektörerna tar i sin årsrapport upp att det fortfarande är ett aktuellt utvecklingsområde. De har konkretiserat några förutsättningar: förståelsen av uppdraget och dess betydelse, samverkan och mötesplatser, en utvecklad självvärdering/utvärdering, ledarskapets betydelse och kompetensutveckling på alla nivåer. Flera av nedanstående utvecklings- och utvärderingsområden är delar som samtidigt bidrar till att utveckla mål- och resultatstyrning.

Som en röd tråd från förskolan till vuxenutbildningen återkommer bilden av att skolformerna har mycket liten kunskap om varandra och varandras sätt att värdera t ex kunskap. Detta har framför allt framkommit i dialoger och analysseminarier. Förskolan tycker inte att grundskolan tar tillvara de kunskaper barnen har med sig från förskolan. Grundskolan tycker inte att förskolan känner till hur de arbetar eller vad som krävs. Den vet heller inte vad som förväntas av eleverna när de kommer till gymnasiet. Gymnasiet tycker att grundskolan till viss del värderar kunskap fel, men vet å andra sidan mycket litet om hur det fungerar i grundskolan. De elever som lämnar gymnasiet och försöker läsa upp sina betyg på komvux upptäcker att de inte får de fina betyg de tänkt sig och ingen vet varför. Organiseringen av de olika skolformerna försvårar också övergångarna mellan skolformerna och eleven står inte i centrum.

- En organisering för dialog mellan skolformerna bör skapas och hindren identifieras.

Av kvalitetsredovisningarna framgår att analys är svårt. Den ersätts lätt av redogörelser för vad man gör och inte hur man vet vad man vet och vad som lett dit. Detta förstärks av inspektörernas rapporter och framför allt av synpunkter från anställda runt i staden som framkommit vid resultatanalysdialoger och analysseminarier. Det finns en utbredd önskan att förkovra sig i analysarbete.

- Kompetensutveckling och stöd bör ges till förskolechefer/skolledare, pedagoger och administrativ personal i analysarbetet. Den bör utföras på motsvarande sätt som projektet bedömning och betyg, alltså för varje kategori för sig.

Inflytande och ansvar, framför allt inflytande över det egna lärandet, är ett svårt område. Bara att definiera begreppet – vad menar vi med inflytande över det egna lärandet? – är så knepigt

att man gärna hoppar över det ledet. Inspektörerna har påpekat att enheterna bör definiera inom sig vad de menar med inflytande. Att organisera det formella inflytandet är lättare. Därför bör en satsning ske på det informella inflytandet.

Likvärdig bedömning och betygsättning har en nära koppling till inflytande och lägger grunden för de förutsättningar som behövs för att utveckla elevers inflytande och ansvar för det egna lärandet och deras delaktighet och inflytande i undervisningen.

- Stöd i utvecklingsarbetet för likvärdig bedömning och betygsättning måste fortsätta.
- Kompetensutveckling och stöd krävs till skolledare och pedagoger för att kunna utveckla elevers inflytande och ansvar för det egna lärandet och få delaktighet och inflytande i undervisningen.

Andelen med icke godkända betyg inom den kommunala vuxenutbildningen fortsätter att öka. Det framförs många tänkbara orsaker. De fanns även med i 2004 års kvalitetsredovisning. Och trots att stora insatser gjorts fortsätter andelen icke godkända att öka.

- En genomlysning och analys bör göras för att kunna konkretisera vad som kan och bör göras för att minska andelen icke godkända inom komvux.

Att det finns ett samband mellan elevers/studerandes socioekonomiska bakgrund och deras möjligheter att nå målen är känt. Ett fortsatt arbete på området bör ske med fokus på att finna metoder och arbetssätt för att kunna bryta den trend som redan finns, bl a genom att ta fram goda exempel, pröva nya sätt att arbeta t ex med personer som inte känner till den svenska kulturen och behöver närma sig den på sitt sätt utifrån sina förutsättningar.

Välutbildade invandrare klarar i hög grad av att tillgodogöra sig sfi och uppnå godkända betyg. Det råder brist på kompetenta lärare för studerande på mycket låg nivå. En gedigen utbildning för pedagoger som arbetar med lågutbildade/analfabeter behövs och den bör kopplas till forskning för inläring.

- En översyn och utvärdering bör göras av utbildning för mycket lågutbildade och vuxna analfabeter samt förslag läggas till kompetenshöjning och förbättrad utbildning för dessa lärargrupper.

Under temat elevhälsa bekräftades vid analysseminarierna vad som redovisas i kvalitetsredovisningen. Olika utvecklingsområden diskuterades. På grundval av dessa och föreliggande resultat föreslås följande utvecklingsområden

- Fortsatt kompetensutveckling i förskola och skola, både fördjupning och breddutbildning, för att öka kunskapen om och integrering av barn/elever i behov av särskilt stöd i den ordinarie verksamheten och för att öka medarbetarnas medvetenhet om jämställdhet och genusfrågor.
- Utvärdera insatserna inom det förebyggande elevhälsoarbetet och av skolornas arbete för att minska mobbning och annan kränkande behandling för att öka kunskapen om vilka åtgärder som leder till bra resultat.

Uppföljning av uppdrag i 2004 års kvalitetsredovisning

I 2004 års kvalitetsredovisning föreslogs ett antal åtgärder för utveckling, särskilda utvecklingsområden samt särskilda uppföljningsområden. Nedan listas dessa och kommenteras.

Åtgärder för utveckling

- Fortsatt uppdrag till stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden kring bedömaröverensstämmelse.
Uppdraget ligger fast och arbetet fortsätter och bör följas upp i 2006 års kvalitetsredovisning.
- Fortsatt uppdrag till stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden kring metoder och fora för inflytandefrågor.
Uppdraget ligger fast och hanteras i samarbetsgruppen för pedagogiska verksamheter och bör följas upp i 2006 års kvalitetsredovisning.
- Fortsatt uppdrag till stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden kring metoder för överlämnande mellan olika skolformer.
Uppdraget har påbörjats och kommer att följas upp i 2006 års kvalitetsredovisning.
- Kompetensutveckling kring metoder för arbete med elever med olika kulturell bakgrund inom grundskola och gymnasieskola med fokus på lärande och kunskap.
Åtgärden är en del i det uppdrag kommunstyrelsen fick i Budget 2006 att genomföra en analys av skillnader i måluppfyllelse avseende kön och bakgrund (se nedan).
- Information och kompetensutveckling kring kvalitetsarbete
Uppdraget gick i budget för 2006 till kommunstyrelsen. Information har givits vid de 18 resultatdialogerna staden haft med stadsdelarna och även vid analysseminarierna.
- Ledarskapsutveckling – stöd till rektor att leda verksamheten i förändring.
Uppdraget ligger fast och fortgår.
- Funktion med ansvar för samlad bild av framgångsrika förskolor/skolor och aktuell forskning.
Kommunfullmäktige beslutade 2005-12-05 att en sammanhållen organisation för utvärdering, uppföljning och skolutveckling för stadens pedagogiska verksamheter ska ingå i utbildningsförvaltningen och ledas på uppdrag av kommunstyrelsen.

Särskilda utredningsområden 2005 och 2006

- Fördjupad analys av skillnader i måluppfyllelse inom grundskolan med avseende på bakgrund och kön.

Kommunstyrelsen fick i Budget 2006 uppdraget att genomföra analysen, som även ska omfatta gymnasieskolan, och mynna ut i åtgärdsförslag. Den utförs under året av utbildningsförvaltningen.

- Fördjupad analys av den förändrade betygsutvecklingen inom vuxenutbildningen.
Den ytterligare försämrade betygsutvecklingen inom den kommunala vuxenutbildningen uppmärksammas som ett särskilt utvecklingsområde i 2005 års kvalitetsredovisning.
- Tolka och definiera vad som avses med elevinflytande i förskola/skola.
Under de genomförda resultatanalysdialogerna med stadsdelarna har stor vikt lagts vid elevinflytande och dess definitioner. I 2006 års kvalitetsredovisningar ska samtliga enheter definiera vad de menar med elevinflytande och ansvar.
- Kartläggning av stadens resurser för studie- och yrkesvägledning inom grundskola och gymnasium.
Uppdraget gavs i budget för 2006 till kommunstyrelsen och kommer under året att utföras av utbildningsförvaltningen.
- Utredda möjligheterna att analysera bedömaröverensstämmelsen mellan skolorna i ett större perspektiv med t ex fristående skolor och jämförelser inom länet.

Särskilda uppföljningsområden

Förslag lämnades för att närmare granska måluppfyllelsen inom vissa områden de närmaste åren.

2005:

- Uppföljning av det förändrade resursfördelningssystemet för förskola, grundskola och barn med behov av särskilt stöd.
- Uppföljning av den förändrade ansvarsfördelningen och schabloniserat resursfördelningssystem för särskoleverksamhet.
Uppdraget utförs av stadsledningskontoret under våren 2006.

2006:

- Uppföljning av förändringar inom sfi.
Uppdraget gavs i Budget 2006 till utbildningsnämnden och det kommer att utföras under hösten 2006 och första halvåret 2007.
- Uppföljning av förändringar inom gymnasieskolans individuella program,
Uppdraget gavs i Budget 2006 till utbildningsnämnden och kommer att genomföras under 2006

2007:

- Uppföljning av gymnasieskolornas arbete med inflytande och elevansvar
- Uppföljning av skolorna arbete med individuella utvecklingsplaner i grundskolan.

Underlag till kvalitetsredovisning 2005

- Stadsdelsnämndernas kvalitetsredovisningar (Enskede-Årsta saknas)
- Stadens kvalitetsredovisningar 2002 - 2004
- Utbildningsnämndens kvalitetsredovisningar
- Förskoleinspektörernas årsrapport 2004/2005
- Skolinspektörernas årsrapport 2004/2005, grundskola -skolbarnsomsorg
- Skolinspektörernas årsrapport 2004/2005, gymnasieskolan
- Skolinspektörernas årsrapport 2004/2005, vuxenutbildningen
- Skolinspektörernas årsrapporter 02/03 och 03/04
- Så tycker föräldrarna om förskoleverksamheten i Stockholm 2005, (USK)
- Skolundersökning i förskoleklass och fritidshem 2005, (USK)
- Skolundersökning i skolår 3 och fritidshem 2005, (USK)
- Skolundersökning i 6 och 9 2005, (USK)
- Stockholms gymnasieundersökning 2005, (USK)
- Brukarundersökning inom kommunal vuxenutbildning 2005, (USK)
- Brukarundersökning inom Särvux 2005, (USK)
- Utbildningsförvaltningens samlade elevhälsorapport
- Kompetensfondens projektkatalog
- Stadens arbete med elever i behov av särskilt stöd inom grundskolan – en uppföljning av tidigare granskning. 2006:01, Revisionskontoret Stockholms stad.
- Elevhälsostrategin
- Stockholms förskoleplan
- Stockholms skolplan
- Skolhälsans verksamhetsrapport läsåret 04/05
- Kort analys av de särskilda undervisningsgrupperna och särskoleklasserna i Stockholms kommunala grundskolor. UtbN Dnr 06-411/309;1
- Samband mellan grund- och gymnasiebetyg läsåret 2004/05, (USK)
- Allmänna råd och kommentarer för individuella utvecklingsplaner (Skolverket 2005)
- Allmänna råd och kommentarer för likvärdig bedömning och betygssättning (Skolverket 2004)
- Vad gör det för skillnad vad skolan gör?, Skolverket 2005
- Elever med utländsk bakgrund, Skolverket 2004

Bilaga 1. Antal enheter, barn/elever och studerande per huvudman

Källor: SLK, utbildningsförvaltningens verksamhetsberättelse för 2005

Tabell 1. Antal barn/elever i stadsdelnämndernas verksamheter

Förskoleverksamhet

Enheter	Antal
Antal kommunala förskolor	528
Antal kommunala familjedaghem	109

Antal barn	Antal
Antal barn i kommunal förskola	24 137
Antal, inskrivna allmän förskola, kommunal regi	127
Antal barn i kommunala familjedaghem	455

Skolbarnsomsorg i obligatorisk särskola	Antal
Stockholms elever i egen regi verks. , vt 05	357
Elever från andra kommuner med stöd i skolbarnsomsorg	8
Summa elever i egen regi	365

Stockholms elever i skolbarnsoms i oblig särskola	Antal
I egen regi verksamhet (vårterminen 05)	357
I andra kommuner med stöd i skolbarnsomsorg	9
I fristående verksamhet	46
Summa stockholms elever	412

Skolbarnsomsorg

Enheter	Antal
Antal kommunala familjedaghem	340

Antal/andel stockholmsbarn	Antal
Antal stockholmsbarn inskrivna i fritidshem	25 972
Antal stockholmsbarn F - 3 inskrivna i familjedaghem	67
Andel stockholmsbarn i kommunal skolbarnsomsorg	20 873
Andel stockholmsbarn i enskilt driven skolbarnsomsorg	5 102

Grundskoleverksamhet

Enheter	Antal
Antal kommunala enheter med grundskoleverksamhet F-9	145
Antal grundskolor med särskola	50

Elevantal	Antal
Antal stockholms elever i grundskola, samtliga huvudmän	72 973
Antal i stockholms kommunala grundskolor (inkl förskoleklass och från andra kommuner)	61 143

Antal i kommunal skola i annan stadsdel än boendestadsdelen	51 123
Antal i fristående grundskola	12 480
Antal i annan kommuns grundskola	1 112

Antal elever	Antal
Antal elever (såväl stadens egna barn som barn från andra kommuner) i obligatorisk särskola i stadens kommunala skolor	740
Antal Stockholmselever i obligatorisk särskola	882
Andel särskoleelever från Stockholm i obligatorisk särskola i stadens kommunala grundskolor i en annan stadsdel än boendestadsdelen	353
Andel särskoleelever från Stockholm i obligatorisk särskola i fristående grundskolor	134
Andel särskoleelever från Stockholm i obligatorisk särskola i annan kommuns kommunala skola	23

Tabell 2. Antal barn/elever och studerande i utbildningsnämndens verksamheter

Gymnasieverksamhet

Enheter	Antal
Antal enheter (inkl. annex)	29

Antal elever	Antal
Antal stockholmselever i gymnasieskola	23 375
Antal stockholmselever i stadens kommunala gymnasieskolor	15 004
Antal elever från andra kommuner	3 437
Antal elever i egenregi	18 441

Vuxenutbildning

Enheter	Antal
Grundläggande och gymnasial vuxenutbildning, sfi	3

Antal studerande i egenregi	Antal
<i>Grundläggande vuxenutbildning</i>	
Stockholmsstuderande i Stockholms skolor	1 399
Studerande från andra kommuner i Stockholm	153
Totalt i egenregi	1 552
Stockholmsstuderande i upphandlad verksamhet	620
Stockholmsstuderande i annan kommun/landsting	100
<i>Gymnasial vuxenutbildning:</i>	
Stockholmsstuderande i Stockholms skolor	3 488
Studerande från andra kommuner i Stockholm	533
Totalt i egenregi	4 021
Stockholmsstuderande i upphandlad verksamhet	3 785
Stockholmsstuderande i annan kommun/landsting	200

Särskola (obligatorisk särskola inkl. förskoleklasser)

I stadens regi	Antal
Stockholmselever i Stockholms skolor (vårterminen 05)	751
Elever från andra kommuner i Stockholm	30
Summa elever i egen regi	781
Stockholmselever	
Stockholmselever i Stockholms skolor (vårterminen 05)	751
Stockholmselever i andra kommuner	23
Stockholmselever i fristående skolor	125
Summa stockholmselever	899

Gymnasial särskola	Antal
Egen regi	
Stockholms elever i Stockholms skolor	208
Elever från andra kommuner i Stockholm	142
Summa elever i egen regi	350
Stockholms elever	
Stockholms elever i Stockholms skolor	208
Stockholms elever i andra kommuner	43
Stockholms elever i fristående skolor	80
Summa stockholms elever	331

Tabell 3. Antal stockholmsbarn/elever och studerande hos andra huvudmän

Enskild förskoleverksamhet

Enheter	Antal
Antal enskilda förskolor	340
Antal enskilda familjedaghem	229

Antal barn	Antal
Antal barn i förskola i enskild regi	10 974
Antal barn i allmän förskola i enskild regi	52
Antal barn i annan kommun	244
Antal inskrivna barn i enskilda familjedaghem	1 277
Skolbarnsomsorg i enskild regi	5 407

Antal/andel stockholmsbarn	Antal
Antal stockholmsbarn inskrivna i fritidshem	25 972
Antal stockholmsbarn F - 3 inskrivna i familjedaghem	67

Antal elever	Antal
Antal stockholmselever i gymnasieskola	23 375
- varav antal i fristående gymnasieskolor	5 881
- varav antal i annan kommun/landsting	2 490

Stockholmselever i fristående grundskola/annan kommun

Enheter	Antal
Antal fristående grundskolor i Stockholm	86

	Antal/andel
Antal stockholmsbarn i fristående grundskola	11 438
Antal stockholmsbarn i annan kommuns grundskola	1 303
Stockholmselever i internationella skolor	510
Totalt antal elever hos externa anordnare	13 251

Stockholmselever i särskola fristående/annan kommun

Antal elever	Antal/andel
Antal särskoleelever i obligatorisk särskola i fristående grundskolor	134
Antal särskoleelever i obligatorisk särskola i annan kommuns kommunala skola	23

Gymnasieverksamhet

Enheter	Antal
Antal fristående gymnasieskolor belägna i Stockholms stad	45

Antal elever	Antal/andel
Antal stockholmselever i gymnasieskola	23 375
Antal stockholmselever fristående gymnasieskolor	5 881
Antal stockholmselever annan kommun/landsting	2 490
Totalt antal stockholmselever hos extern anordnare	8 371

Grundläggande och gymnasial vuxenutbildning och sfi

Antal anordnare/enheter	Antal
Antal externa anordnare	11
Antal enheter	18

Antal studerande	Antal/andel
Grundläggande vuxenutbildning;	
stockholmsstuderande i upphandlad verksamhet	620
Stockholmsstuderande i annan kommun/landsting	100
Gymnasial vuxenutbildning;	
stockholmsstuderande i upphandlad verksamhet	3 785
Stockholmsstuderande i annan kommun/landsting	200
Svenska för invandrare;	
stockholmsstuderande i upphandlad verksamhet	3 505
Stockholmsstuderande i annan kommun/landsting	82
Totalt	8 292

SÄRVUX

Egen regi	
Stockholmsstuderande i Stockholms skolor	165
Studerande från andra kommuner i Stockholm	85
Summa studerande i egen regi	250

Tabell 4: Barngruppernas storlek, jämförelse mellan verksamhetsberättelser för 2003, 2004 och 2005 (Antal barn per avdelning i genomsnitt).

<i>Stadsdelsnämnd</i>	<i>Verksamhets- berättelse 2003</i>	<i>Verksamhets- berättelse 2004</i>	<i>Verksamhets- berättelse 2005</i>
Kista	15,8	14,9	14,9
Rinkeby	16,3	14,8	13,4
Spånga-Tensta	15,2	14,0	14,2
Hässelby-Vällingby	15,9	15,9	15,7
Bromma	16,1	16,0	15,7
Kungsholmen	15,6	14,5	15,0
Norrmalm	15,9	15,7	15,0
Östermalm	16,3	15,9	15,0
Maria-Gamla stan	15,6	15,3	14,3
Katarina-Sofia	16,6	16,3	15,4
Enskede-Årsta	15,9	15,2	15,6
Skarpnäck	16,7	16,5	15,9
Farsta	15,1	15,3	15,2
Vantör	16,0	15,9	15,8
Älvsjö	18,0	17,1	16,3
Liljeholmen	16,9	17,3	16,4
Hägersten	15,8	16,1	15,4
Skärholmen	15,5	15,2	14,7
Hela staden	16,0	15,6	15,2

Tabell 5. Antal elever per lärare i Grundskola (Stadens nyckeltal nr 6)

Verksamhet: Grundskola År F-9	Antal lärare	Antal elever	Elever per lärare	Antal lärare per 100 elever 2005
Kista	270	2 591	9,6	10,4
Rinkeby	255	1 945	7,6	13,1
Spånga-Tensta	436	4 126	9,5	10,6
Hässelby-Vällingby	584	7 118	12,2	8,2
Bromma	548	6 469	11,8	8,5
Kungsholmen	169	2 127	12,6	7,9
Norrmalm	366	4 402	12,0	8,3
Östermalm	237	2 913	12,3	8,1
Maria-Gamla stan	341	4 560	13,4	7,5
Katarina-Sofia	173	2 385	13,8	7,3
Enskede-Årsta	308	3 868	12,6	8,0
Skarpnäck	268	3 269	12,2	8,2
Farsta	552	3 564	6,5	15,5
Vantör	261	2 914	11,2	9,0
Älvsjö	235	3 128	13,3	7,5
Liljeholmen	157	1 893	12,1	8,3
Hägersten	201	2 403	12,0	8,4
Skärholmen	281	2 819	10,0	10,0
Genomsnitt	5 642	62 494	11,1	9,0

Tabell 6: Antal/Andel förskollärare/lärare med formell kompetens i grundskola (stadens nyckeltal nr 7)

Skolår F-9	Antal med formell kompetens	Totalt antal	Andel med formell kompetens 2005
Kista	265	270	98%
Rinkeby	243	255	95%
Spånga-Tensta	409	436	94%
Hässelby-Vällingby	565	584	97%
Bromma	500	510	98%
Kungsholmen	160	169	95%
Norrmalm	356	366	97%
Östermalm	237	237	100%
Maria-Gamla stan	328	341	96%
Katarina-Sofia	172	173	99%
Enskede-Årsta	293	305	96%
Skarpnäck	237	268	88%
Farsta	530	552	96%
Vantör	251	261	96%
Älvsjö	229	235	97%
Liljeholmen	149	157	95%
Hägersten	200	201	100%
Skärholmen	281	281	100%
Genomsnitt	5 405	5 601	97%

Bilaga 2: Sammanställning av elevrörelser, samtliga stadsdelsnämndsområden.

Siffrorna anger andel i procent (%) och avser andelar av totalt elevunderlag i respektive stadsdel. Källa: USK elevantalsprognoser, tabell 2.

Kommunala skolor	Andel elever i eget i eget SDN-område 2005	Förändring av andel elever i eget SDN åren 2000-2005	Andel elever i annat SDN-område år 2005	Ökning av andel elever till annat SDN-område 2000-2005	Andel elever i kommunala skolor per SDN år 2005	Förändring av andelen elever i kommunala skolor tot. i eget och annat SDN
Västerort						
Kista	67,6	-12,8	6,9	2	74,5	-10,8
Rinkeby	67	-10,4	8,4	0,9	75,6	-10,8
Spånga-Tensta	69,4	-8,6	13	2,9	82,3	-5,8
H-Vällingby	84,1	-4,1	5,9	-0,5	90	-3
Bromma	82,6	-3,8	6,7	0,5	89,4	-4,6
Innerstad						
Kungsholmen	69,1	-3	13,2	0,8	82,3	-2,2
Norrmalm	59,6	10,2	17	4,5	76,6	-10,2
Östermalm	54,9	-10,8	6,5	0,2	61,4	-10,4
Maria-Gamla stan	66,2	-9,2	10,2	0,6	76,4	-8,6
Katarina-Sofia	61,5	-15	14,7	4,6	76,2	-10,4
Söderort						
Enskede-Å	66,2	-7,9	16,9	0,8	83,1	-7,1
Skarpnäck	65,3	-14,8	11,8	4,2	77,1	-10,6
Farsta	66,6	-14,7	9,9	3,7	76,5	-10,9
Vantör	67,3	-11,4	17,5	5,2	84,8	-6,2
Älvsjö	79,2	-10,6	9	3,7	88,2	-6,8
Liljeholmen	69,9	-2,8	15,8	-0,2	85,7	-3
Hägersten	70,7	-5,2	18	1,2	88,7	-3,9
Skärholmen	72,1	-9,4	13,7	6,2	85,8	-3,2
Medel	68,9	-8,0	12,0	2,3	80,8	-7,1

Bilaga 2: Sammanställning av elevrörelser, samtliga stadsdelsnämndsområden.

Siffrorna anger andel i procent (%) och avser andelar av totalt elevunderlag i respektive stadsdel. Källa: USK elevantalsprognoser, tabell 2.

<i>Fristående skolor</i>	Andel elever i fristående skolor	Procentuell ökning av andel elever i fristående skolor 2000-2005	Andel elever I annan kommun	Andel elever utomlands
Västerort				
Kista	14	10,8	7,4	3,9
Rinkeby	14,8	7,3	6	3,2
Spånga-Tensta	10,6	3,5	4,8	2
Hässelby-Vällingby	6,7	3,8	2,3	0,7
Bromma	9	2,6	0,8	0,5
Innerstad				
Kungsholmen	15,4	1,2	1,5	0,4
Norrmalm	17,1	2,1	5,6	0,5
Östermalm	33,6	7,6	2,8	2
Maria-Gamla stan	20,5	8,2	1,7	0,9
Katarina-Sofia	20,8	9,9	2	0,6
Söderort				
Enskede-Årsta	14,1	5,8	1,1	1,4
Skarpnäck	20	9,6	1,7	0,6
Farsta	18,8	9,2	3,1	0,8
Vantör	11,7	4,9	1,7	1,1
Älvsjö	9,7	6,2	1,1	0,5
Liljeholmen	12,1	2,5	1,1	0,4
Hägersten	8,6	2,4	1,4	0,9
Skärholmen	10,8	2,9	2,6	0,4
Medel	14,9	5,6	2,7	1,2

Utbildningsförvaltningen

Box 22049, 104 22 Stockholm

Tfn 08 508 33 000

registrator@utbildning.stockholm.se

www.stockholm.se/utbildningsforvaltningen